

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ & ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ Η/Υ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΕΧΝΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Περιβαλλοντική, Κοινωνική & Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG): Μελέτη περίπτωσης στο
Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

ΒΑΡΔΙΑΜΠΑΣΗ ΕΛΕΝΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ:

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΑΣΚΟΥΝΗΣ, Καθηγητής ΕΜΠ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, Διδάκτωρ ΕΜΠ (ΕΔΠ)

ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

Ακρωνύμια

BRS :	Secretariat of the Basel, Rotterdam ,Stockholm Conventions
CO ₂ :	Carbon dioxide
CBAM:	Carbon Border Adjustment Mechanism
CCS:	Carbon Capture Storage
CCU:	Carbon Capture and Utilization
CDM:	Clean Development Mechanism
CDP:	Carbon Disclosure Project
CERES:	Coalition for Environmentally Responsible Economies
CES:	Customer Fort Score
COP15:	Conference of the Parties 2022
COP27:	United Nations Climate Change Conference
CSAT:	Customer Satisfaction Score
CSR:	Corporate Social Responsibility
CSRD:	Corporate Sustainability Reporting Directive
DEI:	Diversity Equity& Inclusion
EEA :	European Environmental Agency
EFRAG:	European Financial Reporting Advisory Group

EGD :	European Green Deal
EHS:	Environmental Health and Safety
EPA:	Environmental Protection Agency
EPI:	Environmental Performance Index
ERP:	Enterprise Resource Planning
ESG :	Environmental Social Governance
etc.:	et cetera
ETS:	Emissions Trading Systems
EU:	European Union
FIFA:	Fédération Internationale de Football Association
GAAP:	Generally Accepted Accounting Principles
GCC:	Gulf Cooperation Council
GDPR :	General Data Protection Regulatory
GFI:	Green Future Index
GHG:	Greenhouse Gas
GORD:	Gulf Organization for Research and Development
GRI:	Global Reporting Initiative
GX:	Transformation of whole, economy and society
IATA:	International Air Transport Association
IEA:	International Energy Agency

IFC:	International Finance Corporation
IFRS:	International Financial Reporting Standards
IRENA:	International Renewable Energy Agency
IRRC:	Investor Responsibility Research Center
ISO :	International Organization for Standardization
ISS:	Institutional Shareholder Services
ISSB:	International Sustainability Standards Board
ITMOs:	International Transfer of Mitigation Outcomes
JRC:	Joint Research Center
KPIs:	Key Performance Indicators
LGBTQ:	Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender , Queer
MIT:	Massachusetts Institute of Technology
NDC:	Nationally Determined Contribution
NFDR:	Non-Financial Reporting Directive
NPS:	Net Promoter Score
PCFA:	Product Carbon Footprint Analytics
PPM:	Profitability and Performance Management
PRI:	Principles for Responsible Investment
QFMA:	Qatar Financial Market Authority
QIA:	Qatar Investment Authority

QNE:	Qatar’s National Environment and Climate Change Strategies
QSE:	Qatar Stock Exchange
SASB:	Sustainability Accounting Standards Board
SDM:	Sustainable Development Mechanism
SFDR:	Sustainable Finance Disclosure Regulation
SRI:	Socially Responsible Investment
SSEI:	Sustainable Stock Exchange Initiative
TCFD:	Task Force on Climate related Financial Disclosure
UN :	United Nations
UNCTAD :	United Nations Conference on Trade and Development
UNEP :	United Nations Environmental Program
UNEPFI:	United Nations Environment Program Finance Initiative
UNFCCC :	United Nations Framework Convention on Climate change
UNGA :	United Nations General Assembly
UNGC:	United Nations Global Compact
UNODC:	United Nations Office on Drugs and Crime
USA:	United State of America
WEO :	World Energy Outlook
WFF:	World Wide Fund for Nature
WHO:	World Health Organization

ΑΑΔΕ:	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
ΔΟΕ:	Διεθνής Οργανισμός Εργασίας
ΕΚΒ:	Ελληνικός Κωδικας Βιωσιμότητας
ΟΠΑΠ:	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου

Περιεχόμενα

<i>Περίληψη</i>	9
<i>Abstract</i>	10
<i>Πρόλογος</i>	11
<i>Κεφάλαιο 1</i>	12
1.1 Εισαγωγή.....	12
1.2 Ορισμός	13
1.3 Διαστάσεις	13
1.3.1 Ε- Περιβαλλοντική Διάσταση(Environmental)	13
1.3.2 S-Κοινωνική Διάσταση (Social)	26
1.3.3 G-Εταιρική Διακυβέρνηση (Governance)	29
<i>Κεφάλαιο 2</i>	31
2.1 Προέλευση	31
2.2 Πλεονεκτήματα.....	34
2.3 Μειονεκτήματα.....	38
<i>Κεφάλαιο 3</i>	41
3.1 ESG	41
3.2 Στρατηγική και πλαίσια αναφοράς	42
3.3 Ενδιαφερόμενοι αξιολόγησης και διαδικασία	44
3.4 Ζήτηση πληροφοριών ESG.....	47
3.5 Η αξία της βαθμολογίας.....	49
3.6 Οδηγίες.....	50
<i>Κεφάλαιο 4</i>	53
4.1 Διεθνής παρουσία	53
4.2 Εθνική παρουσία	56
4.3 Προβληματισμοί	58
<i>Κεφάλαιο 5</i>	61
5.1 Μελέτη περίπτωσης «Sportswashing στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022 »	61
5.1.1 Κατάρ	61

5.1.2 Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα του Κατάρ	62
5.1.3 Η κοινωνία του Κατάρ	66
5.1.4 Η εταιρική διακυβέρνηση στο Κατάρ	69
5.1.5 Παγκόσμιο Κύπελλο 2022.....	70
5.1.6 Sportswashing στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022	73
Κεφάλαιο 6	88
6.1 Συμπεράσματα.....	88
6.2 Λύσεις ESG και Sportswashing	89
6.2.1 Θεωρητική προσέγγιση	89
6.2.2 ERP και δυνατότητες ελέγχου.....	91
6.2.3 Τεχνική προσέγγιση στο Sportswashing του Παγκοσμίου Κυπέλλου.....	93
Βιβλιογραφία	96

Περίληψη

Οι επιπτώσεις του ανθρώπου στο περιβάλλον αλλά και στους άλλους ανθρώπους είναι αισθητές. Περιβαλλοντικά προβλήματα και κοινωνικές ακρότητες προβάλλονται καθημερινά. Με αφορμή περιστατικά και συνθήκες που υποβιβάζουν την ανθρώπινη ζωή δημιουργήθηκε η φιλοσοφία ESG που αποτελείται από περιβαλλοντική, κοινωνική και εταιρικά ορθή διάσταση. Η ESG στοχεύει στη βελτίωση της μεταχείρισης των πόρων και της φύσης αλλά και στην φροντίδα και υπεράσπιση του ανθρώπου ως μέλος μιας ομάδας ή μιας εταιρείας. Ωστόσο, η δύναμη του χρήματος και της εκμετάλλευσης είναι ατέρμονη με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται ευκαιρίες κακής εκμετάλλευσης του όρου ESG. Το πρόβλημα της απουσίας σταθερών και συγκεκριμένων κριτηρίων για την απόδοση του όρου ESG αποτελεί βασικό ένοχο. Ωστόσο, κάποιος είναι αδύνατον να αντισταθεί στα οφέλη και τις προοπτικές που απορρέουν από τον όρο. Στην παρούσα διπλωματική εργασία αναλύεται, η υπόσταση της ESG καθώς και μια μελέτη περίπτωση εκμετάλλευσης του όρου που αφορά στην οργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου 2022. Το Παγκόσμιο Κύπελλο σύμφωνα με πολλούς ανεξάρτητους παρατηρητές φαίνεται να εκμεταλλεύτηκε τους ESG όρους οδηγώντας στο φαινόμενο του Sportswashing. Το Sportswashing αφορά ένα αθλητικό γεγονός που χρησιμοποιείται ως πρόσχημα για να καλυφθούν εγκλήματα ή αδικήματα και ταυτόχρονα να επηρεάσουν ή να επιβληθούν καθεστώτα. Όλα τα δεδομένα καταδεικνύουν ότι το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2022 αποτέλεσε ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα εφαρμογής Sportswashing. Οι λόγοι, οι αιτίες και οι τρόποι θα περιγραφούν αναλυτικά. Τέλος, θα μελετηθούν πιθανές λύσεις και προτάσεις βασιζόμενες σε συστήματα.

Λέξεις κλειδιά: ESG, κριτήρια, εκμετάλλευση, περιβάλλον, κλιματική αλλαγή

Abstract

The impact of man on the environment and other people is noticeable. Environmental problems and social extremes are highlighted daily. On the occasion of incidents and conditions that degrade human life, the ESG philosophy consisting of environmental, social and corporate dimensions was created. ESG aims to improve the treatment of resources and nature, but also to care for and defend people as part of a team or company. However, the power of money and exploitation is endless, resulting in opportunities to misuse the term ESG. The problem of the absence of stable and specific criteria for the performance of the term ESG is a key culprit. However, one is unable to resist the benefits and prospects deriving from the term. The status of ESG as well as a case study of the exploitation of the term and specifically the World Cup 2022 will be fully analyzed. The World Cup seems to be taking advantage of ESG conditions leading to the sportswashing phenomenon. Sportswashing refers to a sporting event that is used as a pretext to cover up crimes or offenses and at the same time influence or impose regimes. The World Cup is the most representative sample for sportswashing. The reasons, causes and ways will be described in detail. Finally, possible solutions and proposals based on systems will be studied.

Keywords: ESG, criteria, exploitation, environment, climate change

Πρόλογος

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε κατά τη καλοκαιρινή περίοδο του Ακαδημαϊκού Έτους 2022-2023, στα πλαίσια του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τεχνοοικονομικά συστήματα» του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Αθηνών. Η εργασία πραγματοποιήθηκε υπό την επίβλεψη του κ. Δ. Ασκούνη, Καθηγητή της Σχολής Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών του ΕΜΠ και του Δρ. Δ. Πανόπουλου, ΕΔΙΠ της Σχολής Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών του ΕΜΠ. Αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η φιλοσοφία ESG, που είναι ένας νέος όρος που υπόσχεται ένα βιώσιμο μέλλον αλλά στο όνομα της μπορούν να γίνουν παρατυπίες και να καταλήξει αντικείμενο εκμετάλλευσης. Στη συγκεκριμένη εργασία μελετάται η περίπτωση του πρόσφατου Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου για το έτος 2022 στο Καταρ. Η προσπάθεια για προσέγγιση του τουρνουά σε βιώσιμες πρακτικές για τη διοργάνωση των αγώνων αλλά και οι αμφισβητήσεις και οι πρακτικές τόσο του τουρνουά όσο και των γενικότερων πρακτικών της χώρας θα παρουσιαστούν λεπτομερώς. Οφείλω να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες, προς τους επιβλέποντες της εργασίας, συγκεκριμένα στον Καθηγητή κ. Δ. Ασκούνη, για την πολύτιμη βοήθεια που προσέφερε σε κάθε στάδιο εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας μου. Επίσης, στον Δρ. Δ. Πανόπουλο για την καθοδήγηση και τις προτάσεις του για τη βελτίωση της εργασίας. Χωρίς τη συνεχή βοήθειά τους, η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας θα ήταν αδύνατη. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Αδαμαντία Κλάδου για την αμέριστη σύμπραξη της σε πολλά επίπεδα καθώς και την κα. Δέσποινα Χνάρη για την αξιοσημείωτη βοήθεια της. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στον κ. Σπυρίδων Τάσο για την συνεχή παρότρυνση, κατανόηση και ενθάρρυνση του. Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω απο καρδιάς τους επαγγελματίες του χώρου που με κατηύθυναν και μου επίλυσαν απορίες σχετικά με ESG θέματα, συγκεκριμένα την κα. Μαρία Τσαρούχα, την κα.Αριάδνη Πάχου, την κα.Εύα Αρβανίτη. Ακόμα θα ήθελα να ευχαριστήσω και όσους θέλησαν να βοηθήσουν, τους επαγγελματίες του χώρου και μη, μέσω LinkedIn.Τέλος, ευχαριστώ θερμά την οικογένεια και τους φίλους μου, για την κατανόηση και τη συμπαράσταση που έδειξαν ολόκληρη την περίοδο εκπόνησης της εργασίας αυτής.

Κεφάλαιο 1

1.1 Εισαγωγή

Η ESG (η οποία αποδίδεται στα ελληνικά ως Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση) είναι μια φιλοσοφία που άρχισε να αναπτύσσεται τα τελευταία χρόνια. Δημιουργήθηκε για να καλύψει τις ανάγκες που αναδύθηκαν αναφορικά με τη θέση μιας επιχείρησης απέναντι στο περιβάλλον, την κοινωνία και την εταιρική διακυβέρνηση. Πριν από τη δημιουργία της ESG και παράλληλα μ' αυτή δημιουργήθηκαν έννοιες και όροι σχετικά συναφείς με τη φιλοσοφία ESG. Ωστόσο, ο καθένας με διαφορετική εστίαση και προσανατολισμένος σε κάποια κοινά στοιχεία ή και μη. Τη δεδομένη στιγμή, η ενεργειακή κρίση, ο πόλεμος μεταξύ Ουκρανίας-Ρωσίας, οι έντονες επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου καθώς και γενικότερα της κλιματικής αλλαγής αποτελούν αφορμές που φέρνουν θέματα που σχετίζονται με τη φιλοσοφία αυτή στο προσκήνιο. Αντικειμενικά, ο χαρακτηρισμός μιας εταιρείας ως φιλική προς ESG όρους μπορεί να φανεί αρκετά ωφέλιμος για την ανθρωπότητα και το περιβάλλον σε περιπτώσεις που εφαρμόζεται αυστηρά. Η ESG έχει γίνει αρκετά γνωστή καθώς υπάρχουν πλέον οργανισμοί που μπορούν να αξιολογήσουν μια επένδυση ή μια εταιρεία με κριτήρια ESG. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των εταιρειών και των επενδύσεων που επιθυμούν να πληρούν τα κριτήρια για ESG έχει αυξηθεί ραγδαία σε παγκόσμια κλίμακα. Αποτελεί σοβαρό παράγοντα για την προσέλκυση επενδυτών και πελατών για μια εταιρεία. Ο μέσος άνθρωπος τείνει να επιδοκιμάζει όσο μπορεί προσεγγίσεις που είναι φιλικές προς το περιβάλλον αλλά και προς τον άνθρωπο. Ξεπροβάλλει ένας μακροπρόθεσμος στόχος για ένα βιώσιμο μέλλον τόσο για τους ίδιους όσο και για τις επόμενες γενιές. Ίσως θα μπορούσε να αποδοθεί και ως μια κατά κάποιο τρόπο ατομική ευθύνη που όμως εντάσσεται σε μια ομαδική προσπάθεια. Ιδιαίτερα, ο χαρακτηρισμός μιας εταιρείας ως προς όρους ESG προβάλλει την ευαισθησία της εταιρείας, ένα καθολικό μήνυμα προς το κοινωνικό σύνολο αλλά και προς τις άλλες εταιρείες, ότι ο στόχος δεν είναι τα χρήματα αλλά ο κόσμος. Το χρήμα συνιστά ένα βραχυπρόθεσμο αποτέλεσμα ενώ η ESG ένα μακροπρόθεσμο στόχο. Αυτή είναι η σκέψη πελατών και επενδυτών που ζητούν αυτά τα δεδομένα από τις εταιρείες και όπως γνωρίζουμε σύμφωνα με τον νόμο προσφοράς ζήτησης, όταν η ζήτηση αυξάνεται, αυξάνεται και η προσφορά. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, αυξάνεται η ζήτηση για εταιρείες που τηρούν ESG κριτήρια επομένως αυξάνονται οι εταιρείες που επιθυμούν να κερδίσουν τον τίτλο ESG και να καλύψουν την ανάγκη που παρουσιάζει η αγορά.

1.2 Ορισμός

Η ESG αποτελεί μια πολιτική, μια φιλοσοφία, έναν τρόπο που δίνει χαρακτήρα σε μια εταιρεία.¹ Το ακρωνύμιο προέρχεται από τους όρους Environmental (Περιβαλλοντικά), Social (Κοινωνικά), Governance (Διακυβέρνηση) δηλαδή τις 3 διαστάσεις που απαρτίζουν αυτή την ιδέα. Μια εταιρεία για να της αποδοθεί ο χαρακτηρισμός ESG, θα πρέπει να είναι περιβαλλοντικά φιλική, κοινωνικά ίση και εταιρικά διαυγής.

1.3 Διαστάσεις

1.3.1 E- Περιβαλλοντική Διάσταση(Environmental)

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που απαρτίζουν την πολιτική ESG, ασχολούνται με την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων του.

Η ενέργεια αποτελεί βασικό πυρήνα καθώς και η κλιματική αλλαγή.

Ταυτόχρονα, οι επιδράσεις στην ποιότητα του αέρα και του νερού, η βιοποικιλότητα, η αποψίλωση των δασών, η ενεργειακή χρήση, το αποτύπωμα άνθρακα, η εξάντληση φυσικών πόρων όπως και η διαχείριση αποβλήτων και μολύνσεων είναι θέματα που εξετάζονται για την τήρηση μιας οικολογικής φιλοσοφίας.

Ποιότητα αέρα: Ο αέρας αποτελεί το βασικότερο αγαθό και ταυτόχρονα το μεγαλύτερο κίνδυνο σε περίπτωση μόλυνσης του. Η μέτρηση ποιότητας του αέρα πραγματοποιείται βάσει δεικτών που κυμαίνονται από το καλό ως το επικίνδυνο επίπεδο αέρα.Τα τελευταία χρόνια η ατμοσφαιρική ρύπανση απασχολεί ιδιαίτερα τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO) και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (EEA) (EuropeanEnvironmentAgency, 2008). Σε συνεργασία των δύο οργανισμών με την Ευρωπαϊκή Ένωση (EU) έχουν δοθεί νομοθεσίες σχετικά με την ποιότητα του αέρα. Συγκεκριμένα, ο EEA παρουσίασε τα δεδομένα στην EU και βάσει προτάσεων του WHO δημοσιεύτηκαν νέες και βελτιωμένες οδηγίες για την προστασία της ατμοσφαιρικής ρύπανσης,στις

¹ (2019, Δεκέμβριος 12). Ανάκτηση από Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4413653>

22 Σεπτεμβρίου 2021,μέρος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (EGD) η οποία θα αναλυθεί στη συνέχεια . Ουσιαστικά, οι οργανισμοί προσπαθούν με την πάροδο του χρόνου και βάσει των δεδομένων να προσδιορίσουν τα αέρια που τείνουν να αυξάνονται επικινδυνα ώστε να περιορίσουν τις εκπομπές τους ,όποτε κρίνεται απαραίτητο. Στόχος είναι η μείωση των επιβλαβών ρύπων αναλογικά με τη κατάχρηση της εκάστοτε χώρας. Σε περίπτωση που η χώρα δεν συμμορφώνεται με τα πρότυπα τότε υπάρχει αντίστοιχη ποινή. Τα προηγούμενα χρόνια η κατάχρηση των εκπομπών αερίων οδήγησε στην παρατήρηση του φαινομένου της τρύπας του όζοντος, που δημιουργήθηκε από εκπομπές αερίων οχημάτων, εργοστασίων και συσκευών. Τα κύρια αέρια θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα της γης είναι ο υδρατμός (H₂O), το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), το μεθάνιο (CH₄), το οξειδίο του αζώτου (N₂O), και το όζον (O₃) .²Τα αέρια του θερμοκηπίου είναι τα αέρια που απορροφούν ,και εκπέμπουν ενέργεια ακτινοβολίας μέσα στο εύρος της υπέρυθρης ακτινοβολίας, προκαλώντας το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Χωρίς τα αέρια του θερμοκηπίου, η μέση θερμοκρασία της επιφάνειας της Γης θα ήταν περίπου -18 Κελσίου, αντί του σημερινού μέσου όρου που είναι οι 15 βαθμοί Κελσίου. Το πρόβλημα δεν έχει πάψει να υφίσταται οδηγώντας στην λέπτυνση του στρώματος του όζοντος στην ατμόσφαιρα, το λιώσιμο των πάγων στην Ανταρκτική και την εισροή υπεριώδους ακτινοβολίας. Ωστόσο, μακροπρόθεσμα δείχνει να βελτιώνεται δεδομένου του Πρωτόκολλου του Μόντρεαλ. Το Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ υπογράφηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 1987 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (UNGA) για την καταπολέμηση της τρύπας του όζοντος και την πρόληψη της οικολογικής καταστροφής καθώς και τη προστασία της υγείας των ζώντων οργανισμών.³

Ποιότητα νερού: Η ύπαρξη του νερού προσφέρει τη ζωή. Ο κάθε οργανισμός ζει και υπάρχει χάρη στο νερό. Η διατήρηση της βέλτιστης ποιότητας για κατανάλωση και χρήση είναι ζωτικής σημασίας.

² *Αέρια του θερμοκηπίου.* (2023, Μαρτίου 16). Ανάκτηση από Βικιπαίδεια:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%AD%CF%81%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CE%B7%CF%80%CE%AF%CE%BF%CF%85

³ (Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος, 2019)

Η ποιότητα του νερού προσδιορίζεται από τα φυσικά, βιολογικά, χημικά χαρακτηριστικά του. Ο Διεθνής Οργανισμός Τυποποίησης (ISO) καθορίζει πρότυπα για την ποιότητα του. ⁴ Η ΕU έχει θεσπίσει προδιαγραφές για τα ύδατα του περιβάλλοντος και το πόσιμο νερό. Οι βιομηχανίες, οι γεωργικές εργασίες και οι ναυτιλιακές επιχειρήσεις συνδέονται συχνότερα με μόλυνση των υδάτων, συνειδητή ή ασυνείδητη. ⁵

Επιπρόσθετα, ο άνθρωπος ως ατομική μονάδα φέρει ευθύνη για προϊόντα που απερίσκεπτα ρίπτεται στα θαλάσσια ύδατα. Υπάρχουν συστήματα επεξεργασίας νερού, φιλικές ύλες προς το περιβάλλον, ανακύκλωση και εξοικονόμηση του νερού καθώς και αλλαγή νοοτροπίας ατομικά αλλά και μαζικά στις επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να προστατεύσουν το νερό, που μας κρατάει ζωντανούς. Σύμφωνα με στοιχεία, το 80% των ασθενειών στον κόσμο προέρχονται από κακής ποιότητας νερό. Τα οφέλη του νερού δεν περιορίζονται στην εξασφάλιση της ζωής αλλά επεκτείνονται και στη διατήρηση της υγείας μας. ⁶

Βιοποικιλότητα: Η βιοποικιλότητα απαρτίζεται από τα γονίδια, τα οικοσυστήματα και τα είδη. Μη κυβερνητικοί οργανισμοί, με την οικονομική στήριξη ή την σύμπραξη εθελοντών, παλεύουν καθημερινά για την διατήρηση και τη προστασία της βιοποικιλότητας. Το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση (WWF) αποτελεί κύριο εκπρόσωπο του κινήματος της προστασίας του περιβάλλοντος. Μάλιστα στο καταστατικό του αναφέρεται «*διατήρηση της παγκόσμιας χλωρίδας, πανίδας, των δασών, του τοπίου, του νερού, του εδάφους και άλλων φυσικών πόρων μέσω της διαχείρισης της γης, της έρευνας και τη δημοσιότητα, του συντονισμού των προσπάθειών, της συνεργασίας με κάθε ενδιαφερόμενο μέλος και με όλους τους άλλους κατάλληλους τρόπους*» και αποστολή του είναι «*να σταματήσει και να αντιστρέψει την καταστροφή του περιβάλλοντός μας*». ⁷ Ο WWF πραγματοποίησε την Έκθεση του Ζωντανού Πλανήτη (έκθεση που πραγματοποιείται από τον WWF κάθε δύο χρόνια αναφορικά με την βιοποικιλότητα και την ευημερία του πλανήτη) για το έτος 2022 και αποφάνθηκε

⁴ ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2022, Σεπτεμβρίου 26). Ποιότητα του νερού.

⁵ Haoran Yang, L. L. (2022). Effects of Water Pollution on Human Health and Disease Heterogeneity: A Review. *Frontiers in Environmental Science*, 1.

⁶ ENGINEERING, KEIKEN. (χ.χ.). How industries can reduce water pollution more effectively. Madrid.

⁷ (WIKIPEDIA. (2022, November 3). World Wide Fund for Nature. Ανάκτηση από World Wide Fund for Nature

ότι οι πληθυσμοί της άγριας ζωής σημειώνουν μείωση της τάξεως του 69% τα τελευταία 50 έτη. Τα δυσμενή αποτελέσματα φανερώνουν πιθανά μελλοντικά προβλήματα στην τροφική αλυσίδα αλλά και εξαφάνιση των ειδών , γεγονός που εμποδίζει την εξέλιξη τους και ενισχύει την απώλεια της ευκαιρίας για τις επόμενες γενιές να τα γνωρίσουν. Με τη σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών (USA) για τη Βιοποικιλότητα COP 15 (COP/Conference of the Parties- Συνέδριο για τη Βιοποικιλότητα) στον Καναδά τον Δεκέμβριο του έτους 2022 , ο επικεφαλής του WWF προτρέπει τον κόσμο να προσανατολιστεί σ' ένα στόχο «θετικό προς τη φύση» μέχρι το 2030. ⁸

Κλιματική αλλαγή: Η κλιματική αλλαγή αφορά τη παγκόσμια μεταβολή του κλίματος και των μετεωρολογικών συνθηκών σε βάθος χρόνου. Η κλιματική αλλαγή ευθύνεται για την αύξηση της θερμοκρασίας, η οποία οδηγεί σε περισσότερες ασθένειες ,θανάτους και έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις καθώς επηρεάζει άμεσα το οικοσύστημα. ⁹

Στο COP27(COP/Conference of the Parties- Διάσκεψη για το Κλίμα. ¹⁰Προέκυψε μετά από τη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή που υπεγράφη το 1992-1993 και αποτελεί το επίσημο διακρατικό συνέδριο για τις αποφάσεις γύρω από την κλιματική δράση. Ουσιαστικά, εκεί καθορίζονται οι δεσμεύσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης με γνώμονα την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων και την προσαρμογή μας στις ήδη υφιστάμενες) , το 2022, συζητήθηκαν θέματα για την κλιματική αλλαγή καθώς και για την τήρηση της Συμφωνίας του Παρισιού ώστε η EU να γίνει κλιματικά ουδέτερη ως το 2050. ¹¹Τι είναι όμως η Συμφωνία του Παρισιού, η κλιματική ουδετερότητα και πως πραγματώνονται ;

Η Συμφωνία του Παρισιού υπογράφηκε και τέθηκε σε ισχύ το 2016 (COP 21),στο πλαίσιο ¹² συνεδρίασης μελών για την Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή(UNFCCC-Παγκόσμιο μέτρο που δεσμεύει όλα τα συμβαλλόμενα μέρη της να θεσπίσουν

⁸ FORUM, W. E. (2022, OCTOBER 17). 6 charts that show the state of biodiversity and nature loss - and how we can go 'nature positive.

⁹ *United Nations*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Member States: <https://www.un.org/en/about-us/member-states>

¹⁰ Φαμελιάρη, Σ. (2021, Οκτωβρίου 29). *COP26: 5+1 ερωτήσεις και απαντήσεις*. Ανάκτηση από Greenpeace: <https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/45590/cop26-erotiseis-kai-apantiseis/>

¹¹ *What is carbon neutrality and how can it be achieved by 2050?* (2023, April 12). Ανάκτηση από News European Parliament: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20190926STO62270/what-is-carbon-neutrality-and-how-can-it-be-achieved-by-2050>

¹² European Council. (2022, November 9). Paris Agreement on climate change.

εθνικά προγράμματα για τον περιορισμό των εκπομπών των αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και να υποβάλλουν τακτικές εκθέσεις) από 195 κράτη, συμπεριλαμβανομένης της EU, και έχει βασικό στόχο τον περιορισμό της παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας κατά 1,5 βαθμό Κελσίου - όριο που η Διακυβερνητική Επιτροπή για την κλιματική αλλαγή κρίνει ως ασφαλές. ¹³Η αρχή προς τη κλιματική προστασία τέθηκε με το Πρωτόκολλο του Κιότο ,που πήρε έγκριση το 1997 και αφορούσε τις μειώσεις εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μεταξύ των ετών 2008-2012 για όσα κράτη έλαβαν μέρος. Το πρωτόκολλο παρατάθηκε έως το 2020 με την τροποποίηση της Ντόχα. Ωστόσο, μετά το 2012 υπήρξε και η Συμφωνία της Κοπεγχάγης η οποία όμως νομικά δεν δέσμευε τους συμμετέχοντες οπότε δεν υιοθετήθηκε.

Η Συμφωνία της Κοπεγχάγης¹⁴ όμως έθεσε το πλαίσιο για μια προσέγγιση που εξελίχθηκε στη Συμφωνία του Παρισιού. Η Συμφωνία του Παρισιού βασίζεται ,κατά κύριο λόγο ,στην εθελοντική δράση των χωρών και στηρίζεται στην Εθνικά Αποφασισμένη Συνεισφορά (NDC) που καθορίζει τις μειώσεις εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που αντιστοιχούν στην εκάστοτε χώρα ανάλογα με την παραγωγή της.

Βασικοί όροι της Συμφωνία του Παρισιού αποτέλεσαν:¹⁵

- Η ανασκόπηση των NDC και η δέσμευση ανα πενταετία να ανανεώνονται οι στόχοι μείωσης εκπομπής GHG σε πιο φιλόδοξους.
- Η διαφάνεια στην Έκθεση εθνικής απογραφής "*ανθρωπογενών εκπομπών από πηγές και αφαιρέσεων από καταβόθρες [GHGs]*" σύμφωνα με "*μεθοδολογίες ορθής πρακτικής*" καθώς και στην έκθεση NDC αλλά και λογιστικά. ¹⁶

¹³ Βικιπαίδεια. (2022, Νοεμβρίου 30). Ανάκτηση από Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή:
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%C

¹⁴ European Environment Agency. (2022, August 12). Policy context. Copenhagen . Ανάκτηση από <https://www.eea.europa.eu/themes/air/policy-context>

¹⁵ Crowell. (2015, december 15). Ανάκτηση από The Paris Agreement on Climate Change: A Practical Guide: <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/the-paris-agreement-on-climate-change-a-practical-guide>

¹⁶ Ανάκτηση από Nationally Determined Contributions (NDCs)-The Paris Agreement and NDCs: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs>

- Η χρήση διεθνώς μεταφερόμενων αποτελεσμάτων μετριασμού (ITMOs), δηλαδή το δικαίωμα μιας χώρας να μπορεί να μειώσει το κόστος της κάλυψης του δικού της NDC υποστηρίζοντας λιγότερο δαπανηρές μειώσεις εκπομπών σε άλλη χώρα, αγοράζοντας ή ανταλλάζοντας πιστώσεις άνθρακα.^{17 18}
- Η χρήση του Μηχανισμού Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDM) για επιπλέον μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αποτελεί διάδοχο του πλαισίου Μηχανισμού Καθαρής Ανάπτυξης (CDM) του Πρωτοκόλλου του Κιότο, που επέτρεπε στις χώρες να χρηματοδοτούν έργα μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε άλλες χώρες καθώς και οι ποσότητες εκπομπών που εξοικονομούν να ληφθούν υπόψιν ως επίτευξη στόχου.¹⁹
- Η παρότρυνση στις χώρες για συνεργασία για να αντιμετωπιστούν οι απώλειες και οι ζημιές που συνδέονται με τις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Η αειφόρος δασοπονία, δηλαδή η διατήρηση και η ενίσχυση των δασών.
- Οι επενδύσεις σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα που είναι στοχευμένα φιλικές προς το κλίμα.

20

Βέβαια, μιας και η Συμφωνία έχει κυρίως εθελοντικό χαρακτήρα, δόθηκε η αφορμή να εντοπιστούν και άλλες ανάγκες, εκτός την διατήρηση της θερμοκρασίας 1,5 βαθμό Κελσίου πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, όπως η κλιματική ουδετερότητα. Η υπόσχεση για κλιματική ουδετερότητα δόθηκε με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (EGD), που αποτέλεσε τον χάρτη πορείας για την Συμφωνία του Παρισιού. Η EGD δεσμεύεται να βελτιώσει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών εξασφαλίζοντας καθαρό αέρα, καθαρό νερό, υγιές έδαφος και βιοποικιλότητα. Ταυτόχρονα

¹⁷ *WORLD BANK BLOGS*. (2017, FEBRUARY 16). Ανάκτηση από International transfers of mitigation to achieve the goals of the Paris Agreement: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/international-transfers-mitigation-achieve-goals-paris-agreement>

¹⁸ *envinow*. (2021, Μαρτίου 10). Ανάκτηση από Τι είναι το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ:: <https://www.envinow.gr/post/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%B>

¹⁹ *WIKIPEDIA*. (2023, May 8). Ανάκτηση από Clean Development Mechanism: https://en.wikipedia.org/wiki/Clean_Development_Mechanism

²⁰ *Βικιπαίδεια*. (2023, Μαΐου 10). Ανάκτηση από Συμφωνία του Παρισιού: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%8D

υπόσχεται να παρέχει ανακαινισμένα και ενεργειακά αποδοτικά κτίρια, υγιεινό και οικονομικό φαγητό, περισσότερα μέσα μαζικής μεταφοράς, καθαρότερη ενέργεια και τεχνολογική καινοτομία αιχμής, προϊόντα μεγαλύτερης διάρκειας που μπορούν να επισκευαστούν, να ανακυκλωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν. Επιπρόσθετα, πρόκειται να διαθέσει μελλοντικές θέσεις εργασίας και κατάρτιση δεξιοτήτων για τη μετάβαση καθώς και παγκόσμια ανταγωνιστική και ανθεκτική βιομηχανία.²¹

Το πρώτο και κύριο στοιχείο διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής, που προκαλεί αύξηση της στάθμης της θάλασσας, οξίνιση των ωκεανών και απώλεια βιοποικιλότητας, ακραίες καιρικές συνθήκες, είναι η ουδετερότητα άνθρακα. Το διοξείδιο του άνθρακα και γενικότερα τα αέρια του θερμοκηπίου, όπως ειπώθηκε προηγουμένως, παράγονται από δραστηριότητες των ανθρώπων είτε ατομικά είτε βιομηχανικά, και απελευθερώνονται στο περιβάλλον.²²

Παραδείγματος χάριν, οι βιομηχανικές μονάδες για να παράξουν ρούχα θα πρέπει να αποβάλλουν κάποια αέρια στο περιβάλλον ώστε να γίνει η παραγωγή. Ωστόσο, οι άνθρωποι που τα χρησιμοποιούν συμβάλλουν στις ανάγκες και στις ποσότητες της παραγωγής και ταυτόχρονα είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση του ρουχισμού εφόσον τα αγοράσουν και τα χρησιμοποιήσουν.²³ Συνεπώς, η ευθύνη είναι κοινή καθώς η μεν επιχείρηση ευθύνεται για τα αέρια GHG που εκπέμπονται από την παραγωγή και συγχρόνως ο δε άνθρωπος αφού επηρεάζει τη ποσότητα της παραγωγής αλλά και την εκπομπή αερίων από τη χρήση του προϊόντος από την αγορά ως το τέλος της ζωής του. Οι εκπομπές αερίων έχουν φτάσει σε σημείο να υπερβαίνουν τα επιτρεπόμενα όρια και να βλάπτουν το περιβάλλον και κατα συνέπεια τον άνθρωπο. Η ανάγκη για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου είναι άμεση. Η απορρόφηση των αερίων του θερμοκηπίου επιτυγχάνεται με δύο τρόπους, τους φυσικούς συλλέκτες άνθρακα και τους τεχνητούς συλλέκτες άνθρακα. Συλλέκτης διοξειδίου του άνθρακα είναι κάθε σύστημα που απορροφά περισσότερο άνθρακα από ότι εκπέμπει. Φυσικοί συλλέκτες άνθρακα αποτελούν τα δάση, οι ωκεανοί και το χώμα και απορροφούν περίπου 9,5-11 Gt διοξειδίου του άνθρακα ετησίως. Ωστόσο, σύμφωνα με έρευνα του 2021, οι παγκόσμιες ετήσιες εκπομπές είναι 3 φορές περισσότερες από όσες απορροφούν οι φυσικοί συλλέκτες άνθρακα, προσεγγιστικά 36 Gt. Οι τεχνητοί συλλέκτες άνθρακα χωρίζονται σε

²¹ *European Commission*. (χ.χ.). Ανάκτηση από A European Green Deal: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

²² *European Environment Agency*. (2008, May 16). Air pollution. Europe. Ανάκτηση από <https://www.eea.europa.eu/themes/air/intro>

²³ *United Nations*. (χ.χ.). Why 2022 will matter for climate action. *United Nations Climate Change*. (χ.χ.).

αυτούς που ασχολούνται με τη δέσμευση και την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (CCS) και σε αυτούς που αντί για αποθήκευση ασχολούνται με τη δέσμευση και τη χρησιμοποίηση διοξειδίου του άνθρακα (CCU).²⁴ Οι τεχνολογίες CCS δεσμεύουν το CO₂ από τα βιομηχανικά καυσαέρια και το μεταφέρουν σε γεωλογικό χώρο για μακροχρόνια αποθήκευση.

Το δεσμευμένο CO₂ μπορεί να αποθηκευτεί σε γεωλογικούς σχηματισμούς, είτε μόνιμα είτε για ορισμένες γεωλογικές περιόδους, σε υφάλμυρους υδροφόρους ορίζοντες, ταμιευτήρες πετρελαίου και φυσικού αερίου ή ενδεχομένως σε αναξιοποίητα λεπτά στρώματα άνθρακα (ραφές άνθρακα). Το CCU μετατρέπει το δεσμευμένο CO₂ σε ένα ευρύ φάσμα εμπορικών προϊόντων και εφαρμογών.

Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα τεχνολογιών χρήσης CO₂, το οποίο περιλαμβάνει το CO₂ σε χημικά, καύσιμα και ανθεκτικά υλικά, CO₂ σε ανθρακοποίηση ορυκτών και δομικών υλικών, καθώς και CO₂ σε βιολογική καλλιέργεια φυκιών και ενζυματική μετατροπή. Ωστόσο, ακόμα και σήμερα που ζούμε τη 4^η Βιομηχανική επανάσταση, κανένας τεχνητός συλλέκτης άνθρακα δεν μπορεί να αφαιρέσει αρκετό άνθρακα ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της παγκόσμιας αύξησης της θερμοκρασίας. Ταυτόχρονα, για να αντισταθμιστούν οι ποσότητες άνθρακα εκτός από τις επένδψεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, στην ενεργειακή αποδοτικότητα και στις καθαρές τεχνολογίες χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών υπάρχουν και τα συστήματα αντιστάθμισης διοξειδίου του άνθρακα. Τα κυριότερα είναι το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών και ο Μηχανισμός Συνοριακής Προσαρμογής Ανθρακα. Το Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών (ETS) θεσπίστηκε το 2005 με σκοπό τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου υποχρεώνοντας πάνω από 11.000 μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και εργοστάσια να εκδίδουν άδεια για κάθε τόνο διοξειδίου του άνθρακα που εκπέμπουν. Αυτό αποδίδεται ως οικονομική ευκαιρία για όσους συμμορφώνονται καθώς παράγοντας και εκπέμποντας λιγότερα αέρια του θερμοκηπίου αποφεύγουν τις χρεώσεις. Οι άδειες εκδίδονται και αγοράζονται μέσω δημοπρασιών και οι τιμές τους διαμορφώνονται βάσει της προσφοράς και της ζήτησης. Οι άδειες ουσιαστικά παρουσιάζουν το δικαίωμα της εκάστοτε μονάδας να εκπέμψει συγκεκριμένη ποσότητα αερίων του θερμοκηπίου. Σε περίπτωση που η εκάστοτε επιχείρηση δεν έχει την αντίστοιχη άδεια ή ξεπεράσει την αδειοδοτημένη ποσότητα τότε επιβάλλονται κυρώσεις και πρόστιμα. Ωστόσο, υπάρχουν και άδειες που χορηγούνται δωρεάν σε τομείς που διαφαίνεται ο κίνδυνος να μεταφέρουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα σε άλλα μέρη του κόσμου ώστε να μην υπόκεινται σ' αυτό το καθεστώς. Το συγκεκριμένο σύστημα, μέσα στα πλαίσια της Συμφωνίας του Παρισιού, έχει στόχο να μειώσει τις

²⁴ *What is CCUS*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Research Coordination Network: <https://www.aiche.org/ccusnetwork/what-ccus>

επιτρεπόμενες εκπομπές καθώς και τις τιμές στις άδειες εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Το Σεπτέμβριο του 2020, η Επιτροπή πρότεινε τα εκπομπόμενα αέρια να μειωθούν κατά 55% ως το 2030 συγκριτικά με το 1990 (Ευρωπαϊκός Νόμος για το Κλίμα το εξασφάλισε το 2021), ενώ το Κοινοβούλιο πρότεινε το ποσοστό της τάξεως του 60% για το έτος 2030.²⁵ Σ' αυτά τα πλαίσια παρουσιάστηκε και ο Μηχανισμός Συνοριακής Προσαρμογής Άνθρακα.²⁶ Ο Μηχανισμός Συνοριακής Προσαρμογής Άνθρακα (CBAM) παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 2021 από την Επιτροπή. Το CBAM αφορά την επιβολή εισφορών στην εισαγωγή προϊόντων από ρυπογόνες βιομηχανικές μονάδες εκτός EU. Η EU με το ETS εξασφάλισε ότι οι Ευρωπαϊκές χώρες θα διατηρήσουν χαμηλές εκπομπές αερίων στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες ώστε να αποφύγουν το επιπλέον κόστος. Το CBAM δημιουργήθηκε για να εδραιώσει τη πολιτική για τη τήρηση χαμηλών και ελεγχόμενων εκπεμπόμενων ρύπων, ώστε να απομονώσει τις εισαγωγές, σε περιπτώσεις που κάποιος δεν πειθαρχήσει και κάνει την επιχειρηματική του δραστηριότητα εκτός EU για να απαλλαγεί από τα επιπρόσθετα κόστη των εκπομπών. Ωστόσο, το Κοινοβούλιο στις 14 Μαρτίου 2023 ψήφισε να ανέβει το ποσοστό μείωσης των αερίων από 30% σε 40% σε σύγκριση με τα δεδομένα του 2005.

Πίνακας 1: Οι προτεινόμενες μειώσεις εκπομπών αερίων. (T1)²⁷

Χώρα	Προηγούμενος στόχος 2030 σε σύγκριση με το 2005	Νέος στόχος 2030 σε σύγκριση με το 2005 (πρόταση της Επιτροπής)
Λουξεμβούργο	-40%	-50%
Σουηδία	-40%	-50%
Δανία	-39%	-50%
Φινλανδία	-39%	-50%
Γερμανία	-38%	-50%
Γαλλία	-37%	-47,50%

²⁵ *Cutting EU greenhouse gas emissions: national targets for 2030*. (2023, March 14). Ανάκτηση από News European Parliament: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180208STO97442/cutting-eu-greenhouse-gas-emissions-national-targets-for-2030>

²⁶ *European Commission*. (χ.χ.). Ανάκτηση από European Climate Law: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en

²⁷ *News European Parliament*. (2023, 03 14). Ανάκτηση από Cutting EU greenhouse gas emissions: national targets for 2030: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180208STO97442/cutting-eu-greenhouse-gas-emissions-national-targets-for-2030>

Ολλανδία	-36%	-48%
Αυστρία	-36%	-48%
Βέλγιο	-35%	-47%
Ιταλία	-33%	-43,70%
Ιρλανδία	-30%	-42%
Ισπανία	-26%	-37,70%
Κύπρος	-24%	-32%
Μάλτα	-19%	-19%
Πορτογαλία	-17%	-28,70%
Ελλάδα	-16%	-22,70%
Σλοβενία	-15%	-27%
Τσεχία	-14%	-26%
Εσθονία	-13%	-24%
Σλοβακία	-12%	-22,70%
Λιθουανία	-9%	-21%
Πολωνία	-7%	-17,70%
Κροατία	-7%	-16,70%
Ουγγαρία	-7%	-18,70%
Λετονία	-6%	-17%
Ρουμανία	-2%	-12,70%
Βουλγαρία	0%	-10%

Παρατίθεται ο παραπάνω πίνακας που αναπαριστά αριθμητικά τους προηγούμενους στόχους και τις προτάσεις της Επιτροπής. Όπως αποφαινεται,οι στόχοι είναι φιλόδοξοι αλλά θα κριθεί το επίπεδο υλοποίησης τους βάσει αξιολογήσεων που θα πραγματοποιηθούν.

Συμπερασματικά, η Συμφωνία του Παρισιού προσπαθεί να ελένξει τον κίνδυνο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και σε συνδιασμό με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ,έχουν στόχο να πετύχουν την κλιματική ουδετερότητα ως το 2050. Η Συμφωνία του Παρίσιου ξεκίνησε με εθελοντικό κυρίως χαρακτήρα ωστόσο στη πορεία και βάσει των κινδύνων και των αναγκών οι εκπομπές της εκάστοτε χώρας εντάχθηκαν σε πλαίσια και όρια. Συνεπώς, δεδομένων των ποινών, οι εκπομπές δεν αφήνονται στην εθελοντική διάθεση της κάθε χώρας αλλά είναι συγκεκριμένες.

Ωστόσο, στην ευχέρεια της εκάστοτε χώρας αφήνεται το περιθώριο επιπρόσθετης μείωσης των εκπομπών ώστε να επέλθουν τα επιθυμητά αποτελέσματα συντομότερα.²⁸

Αποψίλωση των δασών: Η αποψίλωση των δασών σημειώνεται με την αφαίρεση δασικών περιοχών για την εκμετάλλευσή τους για μη δασικές χρήσεις. Οι κύριοι λόγοι είναι οικονομικά κίνητρα για χρήση της περιοχής ή για πώληση των πόρων που απορρέουν από αυτή.²⁹

Τα δάση απορροφούν μεγάλη ποσότητα του άνθρακα με αποτέλεσμα να μειώνονται οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) στην ατμόσφαιρα. Επιπρόσθετα δεσμεύουν μεγαλύτερο ποσοστό ακτινοβολίας αναλογικά με άλλες επιφάνειες όπως το έδαφος. Συμπερασματικά, μια μεγάλη αλλαγή στην ποσότητα των δασών επηρεάζει το κλίμα και την ατμόσφαιρα. Επιπρόσθετα, οι δασικές εκτάσεις συμβάλουν στην μείωση του θορύβου , στη μείωση της έντασης του ανέμου, στη βελτίωση της ποιότητας του νερού και στη συγκρότηση του εδάφους. Συνεπώς μια σημαντική αποψίλωση θα σημειώνει μεγάλες επιπτώσεις.³⁰

Το πρώτο εξάμηνο του 2022, διαπράχθηκε αποδάσωση των δασών στον Βραζιλιάνικο Αμαζόνιο. Το συγκεκριμένο γεγονός έσπασε ρεκόρ.

Κατά τη διάρκεια των ημερών 2 - 6 Μαΐου διεξήχθη το XV Παγκόσμιο Συνέδριο Δασών 2022 στη Σεούλ, Δημοκρατία της Κορέας, για να αξιολογηθούν τα δασικά δεδομένα και να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για τη προστασία τους.

Ενεργειακή χρήση: Η ενέργεια είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας του ανθρώπου. Ο άνθρωπος την επινόησε και τη χρησιμοποίησε για την επίτευξη της τεχνολογικής προόδου, τη διευκόλυνση της ζωής του και τη κάλυψη των αναγκών του. Στις μέρες μας, η πληθώρα των πραγμάτων που υπάρχουν στη ζωή μας κινούνται και λειτουργούν με ενέργεια. Η ενέργεια προέρχεται από πόρους. Οι πόροι ταξινομούνται σε ανανεώσιμους και περιορισμένους . Οι

²⁸ ORGANIZATION, W. H. (2022, November 7). Statement – Climate change is already killing us, but strong action now can prevent more deaths.

²⁹ Deborah Lawrence, M. C. (2022, March 24). The Unseen Effects of Deforestation: Biophysical Effects on Climate. *FRONTIERS*, σ. 13.

³⁰ CNBC. (13, JULY 2022). Deforestation in Brazilian Amazon hits tragic record in 2022.

ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι ο ήλιος, ο άνεμος, η γεωθερμία και η κυκλοφορία του νερού, οι οποίες μετατρέπονται σε ενέργεια με την συμμετοχή μηχανών και εργαλείων. Οι περιορισμένοι πόροι είναι φυσικοί πόροι όπως χημικές ουσίες και στοιχεία, αέρια, μέταλλα και για την μετατροπή τους σε ενέργεια συνήθως χρειάζεται η αντίστοιχη επεξεργασία. Μερικές φορές, η χρήση της ενέργειας είναι αλόγιστη και υπερβολική. Η αυξανόμενη ανάγκη για ενέργεια οδηγεί σε εξάντληση των περιορισμένων πόρων και εν έτει 2022, η ενεργειακή χρήση έχει μετατραπεί σε ενεργειακή κρίση. Η ενεργειακή κρίση ξεκίνησε το 2021, προκαλώντας άμεσο αντίκτυπο στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Κίνα και την Ε.Υ. Αφορμή στάθηκε η εισβολή της Ρωσίας (2^{ος} μεγαλύτερος παραγωγός φυσικού αερίου) στην Ουκρανία. Αυτό οδήγησε σε μείωση των εξαγωγών φυσικού αερίου από την Ρωσία έναντι των αρνητικά προδιατεθειμένων χωρών λόγω του πολέμου καθώς και σε αύξηση των τιμών της ενέργειας. Συνεπώς, τα αποθέματα των χωρών σε ενέργεια έχουν μειωθεί σημαντικά οδηγώντας σε απρόβλεπτες συνέπειες για τον χειμώνα 2022-2023 καθώς και σε σημαντική αύξηση του πληθωρισμού. Συμπερασματικά, η ενεργειακή κρίση που προκλήθηκε από τον μακράν μεγαλύτερο εξαγωγέα ορυκτών καυσίμων στον κόσμο, σημαίνει και τη σύμπραξη σε μια οικονομική ύφεση. Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας (IEA) δημοσιεύει ετήσια έκθεση που αποτελεί τη πιο έγκυρη πηγή πληροφόρησης στον κλάδο της ενέργειας, τη World Energy Outlook (WEO).³¹

Η WEO αναφέρεται στις ενεργειακές επιπτώσεις και ταυτόχρονα παραθέτει τα σχέδια των χωρών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης. Οι USA ακολουθούν τον νόμο για τη μείωση του πληθωρισμού, η EU το πακέτο Fit for 55 (σχέδιο μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55% ως το έτος 2030) και το REPower EU (τερματισμός εξάρτησης από τα ρώσικα ορυκτά καύσιμα και αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης) και η Ιαπωνία κατέστρωσε το πρόγραμμα Πράσινος Μετασχηματισμός της Ιαπωνίας GX (για αύξηση μεριδίου πυρηνικών και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας).^{32 33}

³¹ IEA. (2022, OCTOBER 27). World Energy Outlook 2022 shows the global energy crisis can be a historic turning point towards a cleaner and more secure future.

³² COMMISSION, EUROPEAN. (2022, MAY 18). REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition.

³³ (EUROPEAN COUNCIL. (2022). *Fit for 55*.

Αποτύπωμα άνθρακα: Το αποτύπωμα άνθρακα περιλαμβάνει όλες τις εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου που απορρέουν από μία δραστηριότητα και απελευθερώνονται στο περιβάλλον. Συνεπώς, όλες οι επιχειρήσεις συμβάλλουν στο αποτύπωμα άνθρακα, είτε άμεσα μέσω της παραγωγής είτε έμμεσα μέσω των εισαγωγών ή άλλων δραστηριοτήτων της εταιρείας. Το αποτύπωμα άνθρακα συνδέεται άρρηκτα με την υπερθέρμανση του πλανήτη καθώς επηρεάζει δραστικά την θερμοκρασία. Το ¼ των εκπομπών προέρχεται από βιομηχανικές μονάδες και αποτελεί αιτία για την κλιματική αλλαγή. Οι βιομηχανικές μονάδες θα μπορούσαν να δράσουν με «πράσινη φιλοσοφία», υιοθετώντας πρακτικές όπως αλλαγή καυσίμων και προσανατολισμό προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την αποτελεσματικότερη χρήση της αναγκαίας ενέργειας και των ανακυκλώσιμων υλικών.³⁴

Εξάντληση φυσικών πόρων: Η εξάντληση των φυσικών πόρων απασχολεί τις μελέτες ήδη από την δεκαετία του 1980-1990. Οι Βιομηχανικές επαναστάσεις οδήγησαν σε μεγάλες ανάγκες ενέργειας. Οι ερευνητές προτείνουν την αποδέσμευση από φυσικούς πόρους ή τουλάχιστον την κατά δυνατόν ελάχιστη χρήση τους. Η πρόταση τους περιλαμβάνει τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τις ενεργειακές ανάγκες. Ωστόσο, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχουν αυξημένο κόστος εγκατάστασης των μηχανών για τη μετατροπή των ελεύθερων αγαθών σε ενέργεια και μειωμένη αποδοτικότητα σε σχέση με τα ορυκτά καύσιμα.

Απόβλητα και μολύνσεις: Μεγάλο μέρος της περιβαλλοντικής μόλυνσης αποτελούν τα πλαστικά απόβλητα. Στην Σύνοδο Κορυφής του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UN) για το κλίμα (COP27) στις 10 Νοεμβρίου 2022, συζητήθηκε η πλαστική ρύπανση και η παράνομη διακίνηση πλαστικών απορριμμάτων. Το συνέδριο συνδιοργανώθηκε από τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (UNCTAD), τη Γραμματεία των Συμβάσεων της Βασιλείας, του Ρότερνταμ και της Στοκχόλμης (Γραμματεία BRS), το Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα του UN (UNEP) και το Γραφείο του UNEP για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα (UNODC).³⁵ Κρίθηκε σκόπιμο να αναφερθεί η αναλογική σχέση της πλαστικής ρύπανσης με τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Το 75% του παραγόμενου πλαστικού καταλήγει σε απόβλητα, τα οποία συχνά ρίπτονται

³⁴ SOLUTIONS, C. F. (χ.χ.). Controlling Industrial Greenhouse Gas Emissions.

³⁵ UNCTAD. (2022, November 11). UN agencies at COP27 urge action to tackle impact of plastic on climate.

στη θάλασσα, γεγονός ανησυχητικό αν αναλογιστούμε ότι τα πλαστικά προϊόντα έχουν βάση το πετρέλαιο. Οι Σεϋχέλλες βρίσκονται σε δυσμενή θέση από την πλαστική ρύπανση και την παράνομη καύση πλαστικού ως πράξη ανακύκλωσης. Αποφασίστηκε η σύμπραξη των μελών του UN, η αυστηρή τήρηση του νόμου περί πλαστικών ειδών και η εστίαση προς άλλες πρώτες ύλες, όπως το γυαλί.

1.3.2 S-Κοινωνική Διάσταση (Social)

Οι κοινωνικοί παράγοντες αφορούν την μεταχείριση του ανθρώπου από τον οργανισμό. Συγκεκριμένα, οι κοινοτικές σχέσεις, η ικανοποίηση των πελατών, οι πολιτικές για τη προστασία δεδομένων, η χρηματοδότηση των έργων και των ιδρυμάτων για τις οικονομικά αδύναμες χώρες, η ποικιλομορφία και η αξιοκρατία, οι σχέσεις των εργαζομένων, η υγεία και η ασφάλεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Κοινοτικές σχέσεις: Οι σχέσεις μεταξύ επιχείρησης και κοινότητας είναι σημαντικές και μπορούν να είναι ωφέλιμες αμφίπλευρα. Η επιχείρηση μπορεί να εντοπίσει κάποιες ανάγκες της κοινότητας και να προθυμοποιηθεί να τις καλύψει είτε με εθελοντισμό είτε με μία δωρεά. Αυτές οι πράξεις θα ωφελήσουν τα μέλη της κοινότητας και ταυτόχρονα την επιχείρηση καθώς λαμβάνει αποδοχή και ευμενή αντιμετώπιση από την κοινότητα.³⁶ Ταυτόχρονα, η στήριξη αυτή αποτελεί μέσο διαφήμισης και διεύρυνσης του πελατειακού κοινού της επιχείρησης, βοηθά στην δημιουργία σχέσεων αξιοπιστίας αλλά και στην δικτύωση με τους υπάρχοντες ή εν δυνάμει πελάτες.

Ικανοποίηση των πελατών: Το 81% των Marketer θεωρούν ότι η ικανοποίηση των πελατών αποτελεί ουσιαστικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στον εκάστοτε κλάδο. Η ικανοποίηση των πελατών καθορίζεται από το επίπεδο κάλυψης της ανάγκης του πελάτη ώστε ο ίδιος να είναι ευχαριστημένος. Υπάρχουν δείκτες που μπορούν να μετρήσουν την ικανοποίηση του πελάτη, όπως το CSAT- μέτρηση εμπειρίας πελάτη, το NPS- περίπτωση πρότασης της επιχείρησης από τους πελάτες στο περιβάλλον τους, το CES-ποσοστό αλληλεπίδρασης πελάτη με εταιρεία.³⁷ Οι καλές πελατειακές

³⁶ MACLYN. (2021, JULY 20). What Is Community Relations and Why Is It Important? *MACLYN*, σ. 1.

³⁷ Szyndlar, M. (2022, November 17). Customer Satisfaction: Why It's Important in 2023. *survicate*, σ. 1.

σχέσεις και οι ικανοποιημένοι πελάτες οδηγούν σε μακροπρόθεσμη δέσμευση, σε εμπειρία για την επιχείρηση και ως μέσο μετάδοσης των πληροφοριών, των προϊόντων και των υπηρεσιών.

Πολιτικές για προστασία δεδομένων: Η προστασία των δεδομένων επιτυγχάνεται με την εφαρμογή του Γενικού Κανόνα Προστασίας Δεδομένων (GDPR) που είναι η βασική νομοθεσία της EU για το ψηφιακό απόρρητο. Ο κανόνας ισχύει για όλα τα κράτη και έχει επιπτώσεις για ιδιώτες και επιχειρήσεις εντός και εκτός EU εφόσον είναι πελάτες της. Τα οφέλη από την πολιτική προστασίας δεδομένων είναι πολυάριθμα, όπως η αυτοματοποίηση των επιχειρηματικών διαδικασιών και η επάξια εμπιστοσύνη και αξιοπιστία. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα για τη βέλτιστη κατανόηση δεδομένων και στοιχείων καθώς και τη διαχείριση αυτών. Επιπρόσθετα, οι επιχειρήσεις προωθούν και προβάλλουν την επωνυμία τους καθώς και την καλή εικόνα τους.

Χρηματοδότηση έργων και ιδρυμάτων για οικονομικά αδύναμες χώρες: Η οικονομική ενίσχυση και η παροχή πόρων είναι επιτακτική, σε χώρες που δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν οικονομικά και να καλύψουν ακόμα και τις βασικές ανάγκες μεγάλου μέρους του πληθυσμού τους. Οι εταιρείες που επιχειρούν να αναλάβουν τέτοια έργα βοηθούν σημαντικά στην επίλυση των προβλημάτων των ανθρώπων που έχουν πραγματική ανάγκη και ταυτόχρονα προβάλλουν τον ανθρωποκεντρικό τους χαρακτήρα και την ευαισθητοποιημένη πλευρά τους. Επιπρόσθετα, παρακινούν με τις πράξεις τους, μέρος των πελατών τους να προβούν σε σύμπραξη τους. Οι παραπάνω ενέργειες είναι ωφέλιμες καθώς εξυπηρετείται μια ανάγκη αλλά συγχρόνως απορρέουν θετικές εκφάνσεις για την επιχείρηση καθώς έμπρακτα φανερώνει ότι υπάρχει ένας κοινωφελής σκοπός και δεν επικεντρώνεται καθαρά στο κέρδος, με αποτέλεσμα να κερδίζει την εύνοια των υπαρχόντων πελατών αλλά και των εν δυνάμει πελατών και επενδυτών.

Ποικιλομορφία και η αξιοκρατία: Η διαφορετικότητα, η ισότητα και η ένταξη (DEI) αποτελούν πολιτική για μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων. Η διαφορετικότητα επηρεάζει θετικά τους εργαζόμενους καθώς μακροπρόθεσμα οι διαφορές καταλήγουν σε μια ομοιογένεια, που δεν είναι μόνο προσαρμογή μερικών στον τρόπο σκέψης του συνόλου αλλά και ανταλλαγή στοιχείων, δεδομένων, κουλτούρας που οδηγεί σε νέους όρους συμβίωσης. Οι άνθρωποι που έχουν κάτι διαφορετικό από το σύνολο προσφέρουν μια νέα οπτική, μια γνώση, μια γνώμη που πριν δεν υπήρχε καθώς ο καθένας είναι μοναδικός αλλά εντάσσεται σ' ένα σύνολο. Επομένως όσο μικρό και αν είναι το σύνολο που εκπροσωπεί κάποιος ως 'διαφορετικός', είναι η γνώμη του απαραίτητως σημαντική. Επιπρόσθετα, το αίσθημα της ισότητας είτε σε δικαιώματα είτε σε προσωπικότητες αποπνέει έναν αέρα σεβασμού και αξιοκρατίας στο εργασιακό περιβάλλον. Επιπλέον, η ένταξη και η προσαρμογή κάθε νέου μέλους στο σύνολο εφόσον το κλίμα είναι θετικό, φιλικό και σεβαστικό καθίσταται πιο σύντομη.

Συμπερασματικά, ένα υγιές περιβάλλον, με ποικιλότητα και αξιοκρατία εμπνέει θετικότητα, σεβασμό και εμπιστοσύνη.

Σχέσεις των εργαζομένων: Οι καλές εργασιακές σχέσεις είναι ωφέλιμες για την ευημερία του εργαζόμενου και την αύξηση της ικανοποίησης του. Ένας εργαζόμενος που δουλεύει σ' ένα υγιές εργασιακό περιβάλλον, με ευχάριστο κλίμα, αποδίδει καλύτερα. Συνεπώς, υπάρχει διπλό κέρδος για τον εργαζόμενο και για την επιχείρηση. Επιπρόσθετα, η άνεση σε meetings και παρουσιάσεις είναι αισθητή όταν οι συνεργάτες νιώθουν άνετα και οικεία καθώς απευθύνονται σ' ένα υποστηρικτικό ακροατήριο. Η επικοινωνία, η εμπιστοσύνη, ο σεβασμός, η κοινή λήψη αποφάσεων είναι μερικά από τα μυστικά της καλής συνεργασίας.

Υγεία και ασφάλεια: Η επιχείρηση οφείλει να προσφέρει υγιεινό χώρο εργασίας και συνθήκες. Ο εργαζόμενος ζει και δουλεύει σε καθημερινή βάση αρκετές ώρες. Επομένως το περιβάλλον στο οποίο εργάζεται θα πρέπει να πληροί κανόνες υγιεινής και ασφάλειας. Τα εργατικά ατυχήματα είναι σύνθητες φαινόμενο. Η επιχείρηση υποχρεούται να λαβει τα απαραίτητα μέτρα εργασίας ώστε να μειώσει τον κίνδυνο ατυχημάτων στο ελάχιστο δυνατό επίπεδο.

Ανθρώπινα δικαιώματα: Ο UN έχει θέσει στόχο να σταματήσει την παιδική εργασία έως το 2050 και την κάθε μορφής δουλειά ως το 2030. Σύμφωνα με έρευνα κατά τη διάρκεια των ετών 2016-2021 παρατηρήθηκε αύξηση της δουλειάς κατά 2,7 εκατομμύρια.³⁸ Ταυτόχρονα, παρατηρήθηκε αύξηση της παιδικής εργασίας κατά 8,4 εκατομμύρια τα τελευταία 4 χρόνια. Οι εταιρείες δεν θα έπρεπε να εφαρμόζουν τέτοιες πρακτικές αλλά ούτε και να συνεργάζονται με άλλες επιχειρήσεις που αποσκοπούν στην εκμετάλλευση του συνανθρώπου τους. Δυστυχώς τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν κατοχυρώνονται παγκοσμίως αλλά ούτε αποδοκιμάζονται. Πολλές φορές επιτρέπεται η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Ακόμα και στον Δυτικό κόσμο, χωρίς να γίνεται φανερό, υπάρχουν αρκετά τέτοια περιστατικά. Επιτακτικά, θα έπρεπε να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε γενικό πλαίσιο όσο και σε ειδικό, συγκεκριμένα όσο αφορά τον εργασιακό χώρο, από το πιο απλό όπως οι υπερωρίες και η σωστή αμοιβή του εργαζόμενου ως το πιο ακραίο την παιδική εργασία και δουλειά.³⁹

³⁸ WORLD ECONOMIC FORUM. (2022, September 16). Modern slavery is increasing – 1 in every 150 people are victims. *WORLD ECONOMIC FORUM*.

³⁹ UNICEF. (2021, June 9). Child labour rises to 160 million – first increase in two decades. *UNICEF*.

1.3.3 G-Εταιρική Διακυβέρνηση (Governance)

Η εταιρική διακυβέρνηση αφορά την αυτοδιοργάνωση μιας εταιρείας, δηλαδή την πολιτική που ακολουθεί, τη λήψη αποφάσεων, τις ευθύνες και τα δικαιώματα μεταξύ στελεχών και ενδιαφερόμενων καθώς και τις πρακτικές της.⁴⁰ Βασικά ζητήματα που τίγονται είναι η ηγεσία της εταιρείας, η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου, η διαφθορά και η δωροδοκία, οι αμοιβές και οι πολιτικές των στελεχών, η φορολογική στρατηγική.⁴¹

Ηγεσία της εταιρείας: Ένας ηγέτης μιας εταιρείας ESG θα πρέπει να διαθέτει ενσυναίσθηση και ηθικές αξίες. Ταυτόχρονα θα πρέπει να είναι φιλοπερίεργος ώστε να ανακαλύπτει θέματα και προβλήματα ESG, να μπορεί να τα διερευνά και να τα επιλύει.⁴² Η πίστη στο όραμα της φιλοσοφίας αυτής και η δημιουργικότητα για ένταξη τεχνολογιών και πρακτικών για την επίλυση ζητημάτων ESG είναι απαραίτητη.⁴³ Ωστόσο, μιας και η ιδέα της πρακτικής ESG είναι αμφιλεγόμενη και ρηξικέλευθη χρειάζεται συνέπεια στο όραμα, συνεργασία και θάρρος για την αντιμετώπιση των δυσμενών περιστάσεων.

Σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου: Η σύνθεση του διοικητικού συμβουλίου έχει καθοριστικό ρόλο για τις εταιρείες. Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου θα πρέπει να είναι ενημερωμένα για τα τρέχοντα ζητήματα της εταιρείας, και να μπορούν να κατανοήσουν τις ανάγκες της. Επίσης, ενημέρωση θα πρέπει να υπάρχει και για τους υφιστάμενους του διοικητικού συμβουλίου. Επιπρόσθετα, άκρως σημαντικό είναι να υπάρχει ομοιομορφία μεταξύ των μελών του συμβουλίου όσο αφορά αξίες, εμπειρία και επίπεδο γνώσεων.

Διαφθορά και δωροδοκία: Οι επενδυτές αξιολογούν ως πρωταρχικό στοιχείο της διαφάνειας σε μια εταιρεία. Τα σκάνδαλα διαφθοράς και δωροδοκίας απομακρύνουν τους επενδυτές, και δημιουργούν ανασφάλεια στους εργαζόμενους. Η εμπιστοσύνη και οι ηθικές αξίες πρέπει να διέπουν μια ορθή λειτουργική επιχείρηση.

⁴⁰ Mathis, S. (2022, July). *environmental, social and governance (ESG)*. Ανάκτηση από TechTarget: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/environmental-social-and-governance-ESG>

⁴¹ S&P GLOBAL. (2020, Feb 24). What is the “G” in ESG?

⁴² Nyenrode Business Universiteit . (2022 , November 24). Seven competences of ESG leaders.

⁴³ William Morris, E. V. (χ.χ.). Tax is a crucial part of the ESG conversation. *pwc*.

*Αμοιβές και πολιτικές των στελεχών:*Οι αμοιβές και οι πολιτικές των στελεχών για εταιρείες ESG τείνουν να είναι αντίστοιχες με τους στόχους ESG. Οι απολαβές αντικατοπτρίζουν τις αποδόσεις των στόχων.

*Φορολογική στρατηγική:*Η φορολογική στρατηγική μιας επιχείρησης ESG είναι ιδιαίτερα λεπτό ζήτημα καθώς εμπίπτει στη κοινωνική προσφορά της (S). Η φορολογία ,βάσει της συγκεκριμένης φιλοσοφίας ,που η επιχείρηση έχει επιλέξει να τηρεί, δεν υπάρχει μόνο στα οικονομικά στοιχεία αλλά και στα περιβαλλοντικά, όπως οι επιπτώσεις από τις εκπομπές άνθρακα. Επιπρόσθετα, στηρίζει το στοιχείο της διαφάνειας και των αξιών που προαναφέρθηκαν .⁴⁴

⁴⁴ *THE ENGAGE BLOG.* (2021 , MAY 6). Ανάκτηση από A History of How Modern ESG Came to Be: <https://npengage.com/companies/esg-history/>

Κεφάλαιο 2

2.1 Προέλευση

Η πρακτική ESG άρχισε να αποκτά σύσταση τη δεκαετία του 1960 ως κοινωνική ευθύνη με τους επενδυτές να απορρίπτουν εταιρείες και μετοχές που ηθικά ή ιδεολογικά δεν πληρούσαν κάποιες προδιαγραφές. Αυτό εξάλλου αποτέλεσε και βασικό κίνητρο μετέπειτα στις εταιρείες να προσανατολιστούν ως προς ESG μιας και ο όρος αρκούσε, σε πολλές περιπτώσεις, να τους προσφέρει τόσο πελάτες όσο και επενδυτές.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 1950-1960, τα Συνδικάτα Εργαζόμενων Ηλεκτρολόγων και Ορυχείων αποφάσισαν να επενδύσουν συνταξιοδοτικά κεφάλαια σε συμφέρουσες οικονομικά ευκαιρίες που αφορούσαν την στέγαση και τις δομές υγείας.

Συγκεκριμένα το 1960 τα αντιπολεμικά κινήματα προέβαλλαν έντονα την ανάγκη για υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιχειρηματίες και φοιτητές συμμετείχαν σε διαδηλώσεις εναντίωσης αναφορικά με τον πόλεμο του Vietnam (πόλεμος μεταξύ North Vietnam–υποστήριξη China-Soviet Union, και South Vietnam-υποστήριξη USA) και την διάδοση για ειρήνη στις USA. Παράλληλα, ένα χημικό όπλο (παραγωγής Agent Orange) χρησιμοποιήθηκε από τον στρατό των USA και θύματα του αποτέλεσαν βετεράνοι των USA, πολίτες του Vietnam ,από Καμπότζη και Λάιος. Ταυτόχρονα κινήματα έκαναν την εμφάνιση τους ,όπως το Κίνημα της μαύρης εξουσίας και το κίνημα των Αμερικάνικων Ινδιάνων για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και το κίνημα της Πράσινης Δύναμης υπέρ των δικαιωμάτων των αγροτών.

Το 1970 δημοσιοποιείται η θεωρία της Αξίας των Μετόχων του Milton Friedman. Ο Milton υποστήριξε ότι στόχος θα πρέπει να είναι η μεγιστοποίηση του κέρδους και οτιδήποτε επενδυθεί για κοινωνική ευθύνη θα αποτελέσει έξοδο για τον μέτοχο ή τον καταναλωτή. Εν ολίγοις, υποτίμησε την αξία της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης καθώς δεν έβρισκε άμεση χρησιμότητα και κέρδος να απορρέει από αυτή. Με αφορμή αυτή την παρουσίαση, άρχισε να συζητιέται η εταιρική κοινωνική ευθύνη (CSR), που αποτέλεσε πρόποδες για την θεωρία ESG. Ωστόσο, η CSR θεωρείται ως εσωτερική πολιτική μια εταιρείας κυρίως εθελοντικού χαρακτήρα που προσδιορίζει τη κουλτούρα

της επιχείρησης , ενώ η ESG χρησιμοποιείται ως μέτρο αξιολόγησης εταιρειών βάσει κριτηρίων, συνεπώς χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη σταθερότητα.⁴⁵

Εκείνη την εποχή, πραγματοποιήθηκε και η πρώτη Ήμερα Γης με προτεστάντη τον γερουσιαστή Gaylord Nelson του Ουισκόνσιν ,ο οποίος παρακινούμενος από τις διαμαρτυρίες και τα κινήματα της εποχής συγκέντρωσε 10% του πληθυσμού της Αμερικής για να διαμαρτυρηθούν για την προστασία του περιβάλλοντος.Η πρώτη Ημέρα της Γης οδήγησε στη δημιουργία της Υπηρεσίας Προστασίας Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Πολιτειών (EPA) και στην ψήφιση άλλων πρώτων περιβαλλοντικών νόμων, συμπεριλαμβανομένου του Νόμου για την Εθνική Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, του Νόμου για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία και το Clean Air Act. Δύο χρόνια αργότερα το Κογκρέσο ψήφισε τον νόμο για το καθαρό νερό. Ένα χρόνο μετά από αυτό, το Κογκρέσο ψήφισε τον Νόμο για τα Απειλούμενα Είδη και αμέσως μετά τον Ομοσπονδιακό Νόμο περί Εντομοκτόνων, Μυκητοκτόνων και Τρωκτικοκτόνων. Συμπερασματικά, με τους παραπάνω νόμους ευνοήθηκαν ή πιο ορθά σώθηκαν εκατομμύρια ζωές.

Τη δεκαετία του 1980, οι USA αποφάσισαν τον ‘Ολοκληρωμένο Νόμο κατά του Απαρτχάιντ’. Ο νόμος Απαρτχάιντ είχε στόχο τον τερματισμό των επενδύσεων στην Νότια Αφρική (απαγόρευση εισαγωγής προϊόντων από την Νότια Αφρική, βοήθειας προς αυτή ,προσγείωσης της South African Airways, τήρηση τραπεζικών λογαριασμών των USA και οποιασδήποτε μορφής επένδυσης προς αυτή). Γενικά ο όρος Απαρτχάιντ χρησιμοποιούνταν για τις φυλετικές διακρίσεις.⁴⁶

Ωστόσο, την ίδια περίοδο δημιουργήθηκε η ανάγκη για περιβαλλοντική προστασία , μετά την καταστροφή με την πετρελαιοκηλίδα στον κόλπο Prudhoe της Αλάσκας, που αποτέλεσε κίνητρο για την ίδρυση του Συνασπισμού Περιβαλλοντικά Υπεύθυνων Εταιρειών (CERES).

Το έτος 1990, δημιουργήθηκε ο δείκτης Domini 400 Social Index (σημερινή ονομασία:MSCI KLD 400 Social Index.) , που ασχολείται με βιώσιμες επενδύσεις , με μεθοδολογία σταθμισμένης κεφαλαιοποίησης.

⁴⁵ MSCI. (χ.χ.). The Evolution of ESG Investing. New York. Ανάκτηση από The Evolution of ESG Investing: <https://www.msci.com/esg-101-what-is-esg/evolution-of-esg-investing>

⁴⁶ DOUGLAS-WRIGHT, D. (2021, September 23). *tpo*. Ανάκτηση από How are ESG ratings calculated?: <https://www.theprivateoffice.com/insights/how-are-esg-ratings-calculated>

Το έτος 1992, διαδραματίζεται η περιβαλλοντική συνθήκη , η Σύνοδος Κορυφής για τη Γη (Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή) , με συμμετοχή 154 χωρών, και σκοπό την μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το 1997, παίρνει μορφή το Πρωτόκολλο του Κιότο, συμμετοχής 192 χωρών, που υποχρεώνει τη κάθε χώρα να μειώσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου βάσει συγκεκριμένων στόχων(GHG) , προσαρμοσμένων ατομικά στην εκάστοτε χώρα. Ωστόσο, τέθηκε σε λειτουργία το 2005.

Το 2000, κάνει την εμφάνιση του το Ηνωμένο Εθνικό Παγκόσμιο Σύμφωνο, που αφορά ανθρώπινα δικαιώματα και μέχρι σήμερα, έχουν λάβει μέρος εταιρείες από 160 χώρες.

Το 2004, μέσω του Ηνωμένου Εθνικού Παγκόσμιου Σύμφωνου, αναπαριστάται μια έρευνα ‘Who Cares Wins- Connecting Financial Markets to a Changing World’ που αποτελείται από οδηγίες για ένταξη ESG δραστηριοτήτων.

Το 2011, τίθεται σε έναρξη το Συμβούλιο Προτύπων Λογιστικής Αειφορίας (SASB) από τον Jean Rogers, για τη τυποποίηση λογιστικής και μετρήσεων βιωσιμότητας σε 77 κλάδους. Αποτελεί χρήσιμο εργαλείο για ενημέρωση και επικοινωνία μεταξύ επενδυτών και εταιρείας αναφορικά με θέματα οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και εταιρικής διακυβέρνησης.

Το 2015, αποφασίζεται η Συμφωνία του Παρισιού και δημιουργούνται οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών.(Η Συμφωνία τέθηκε και υπογράφηκε το 2016). Βασικοί στόχοι της συμφωνίας είναι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η προσπάθεια εξάλειψης της φτώχειας. Συγκεκριμένα, η μείωση εκπομπών GHG και η αύξηση της ανθεκτικότητας και της προσαρμοστικότητας στην κλιματική αλλαγή .Η κάθε χώρα έχει προσαρμοστικά καθορισμένες συνεισφορές.

Το 2020, με τη δεδομένη κατάσταση της πανδημίας του COVID-19 , αποκαλύφθηκαν τα κενά στο υγειονομικό σύστημα και παρατηρήθηκε η παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα τα βλέμματα να επικεντρωθούν στους όρους ESG και CSR.

Το 2021, οι εταιρείες προσανατολίζονται σε ESG θέματα, και μετά τις επιπτώσεις του COVID-19 γεννήθηκε η επιθυμία για δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου.⁴⁷

⁴⁷ Georg Kell. (2018, July 11). *Forbes*. Ανάκτηση από The Remarkable Rise Of ESG: <https://www.forbes.com/sites/georgkell/2018/07/11/the-remarkable-rise-of-esg/>

Καταλήγοντας, ο όρος ESG αποδόθηκε επίσημα το 2005 χάρη στη μελέτη ‘Who cares wins’ με συγγραφέα τον Ivo Knoerfel . Η πρωτοβουλία είχε παρθεί ήδη από το 2004 όταν ο γενικός γραμματέας του UN ,Kofi Annan έγραψε σε Διευθύνοντες Συμβούλους να συμμετέχουν σ’ ένα έργο του UN, του Διεθνούς Χρηματοπιστωτικού Οργανισμού (IFC) και της Ελβετικής κυβέρνησης. Σκοπός τους ήταν η εισαγωγή της ESG στις κεφαλαιαγορές. Το κίνημα επηρεάστηκε και από την ύπαρξη Κοινωνικά Υπεύθυνων Επενδύσεων (SRI) που έχουν κοινά με τη φιλοσοφία ESG,αλλά διαφέρουν καθώς αυτές καταδικάζουν ηθικά ,δηλαδή παραγωγές οινοπνευματώδη ποτών, επενδύσεις σε όπλα etc...⁴⁸Παράλληλα η Πρωτοβουλία Χρηματοδότησης του Προγράμματος Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον(UNEPFI) , με την έκθεση Freshfield απέδειξε ότι η ESG προσδίδει οικονομικό όφελος και σχετίζεται μ’ αυτό. Συνεπώς, οι δύο εκθέσεις συνέβαλαν στην απαρχή των Αρχών Υπεύθυνων Επενδύσεων (PRI), δηλαδή επενδύσεων που βασίζονται σε κάποιες αρχές που σχετίζονται με ESG θέματα, στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης το 2006, και στην Πρωτοβουλία Βιώσιμης Χρηματιστηρίου , δηλαδή η προώθηση εταιρικών επενδύσεων για βιώσιμη ανάπτυξη, το 2007(SSEI).⁴⁹

2.2 Πλεονεκτήματα

Η βιωσιμότητα υπολογίζεται με βάση τον οικονομικό ,κοινωνικό, και περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Η φιλοσοφία ESG αποτελεί μέτρο βιωσιμότητας. Βέβαια, υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα που της χαρίζουν υποστηρικτές. Δυνατότερο σημείο της είναι οι θετικές προοπτικές που πρεσβεύει και η υπόσχεση που διαφαίνεται για ένα πιο βιώσιμο μέλλον. Με τις αξίες που προβάλλει έχει καταφέρει να κερδίσει την επιρροή με τριπλό αποτέλεσμα μέσω νέων κανονισμών από κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο. Ταυτόχρονα, αποτελεί πρόκληση για τις εταιρείες εφόσον τις ωθεί να είναι επικερδής αλλά με σεβασμό προς τον περιβάλλον και τον άνθρωπο. Αυτό είναι ένα αρκετά δύσβατο μονοπάτι που όμως μπορεί να οδηγήσει σε καινοτομίες και προοπτικές για ανακάλυψη νέων ευκαιριών. Αν

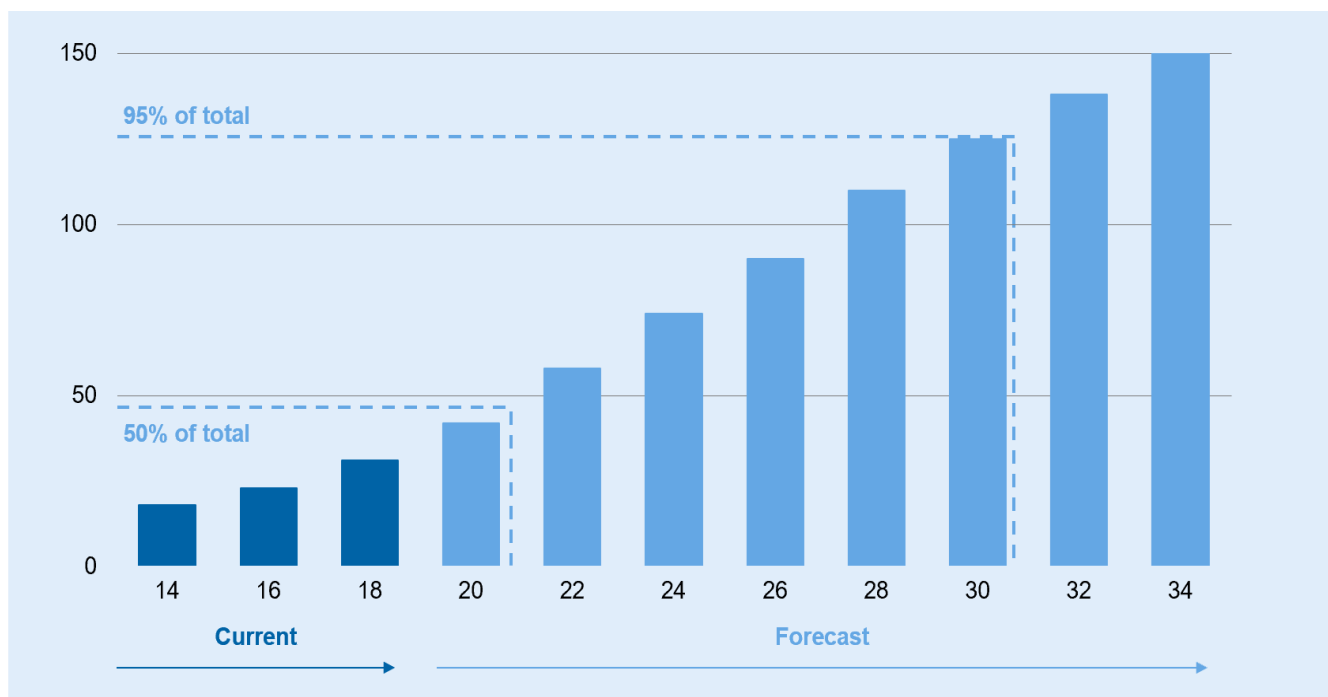
⁴⁸ WIKIPEDIA. (2023, February 16). Ανάκτηση από Sustainable Stock Exchanges Initiative:
https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Stock_Exchanges_Initiative

⁴⁹ Longley, R. (χ.χ.). *Eferrit*. Ανάκτηση από Το Τέλος του Απαρτχάιντ της Νότιας Αφρικής:
<https://el.eferrit.com/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%87%CE%AC%CE%B9%CE%BD%CF%84-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1%CF%82/>

αναλογιστούμε την ραγδαία ανάπτυξη των πρακτικών ESG, θα διαπιστώσουμε ότι είναι μια ιδέα με προοπτικές και δυνατά στοιχεία.

Όπως βλέπουμε στο παρακάτω διάγραμμα, οι επενδύσεις σε περιουσιακά στοιχεία υπό διαχείριση (AUM) με κριτήρια ESG έχουν αυξηθεί από το 2018 και οι προβλέψεις δείχνουν ότι θα ακολουθήσει ακόμα μεγαλύτερη άνοδος. Γενικότερα, όταν μια απόφαση είναι προτιμητέα και η πληροφορία διαρρέεται γίνεται τάση και προσελκύει μεγαλύτερο κοινό. Παράλληλα, οι άνθρωποι που θα επιθυμούσαν να ενταχθούν και δεν γνώριζαν για την ύπαρξη της, με την επέκτασή της, ενημερώνονται και συμμετέχουν. Εξάλλου, η άνοδος δίνει την ευκαιρία για δύναμη, επιρροή, ισχυρή διαπραγματευτική ικανότητα και γενικότερη ανάπτυξη.

Διάγραμμα 1 : Παγκόσμια περιουσιακά στοιχεία υπό διαχείριση (AUM) επενδύμενα σε όρους ESG σύμφωνα με έρευνα της Deutsche Bank. (D.1)⁵⁰

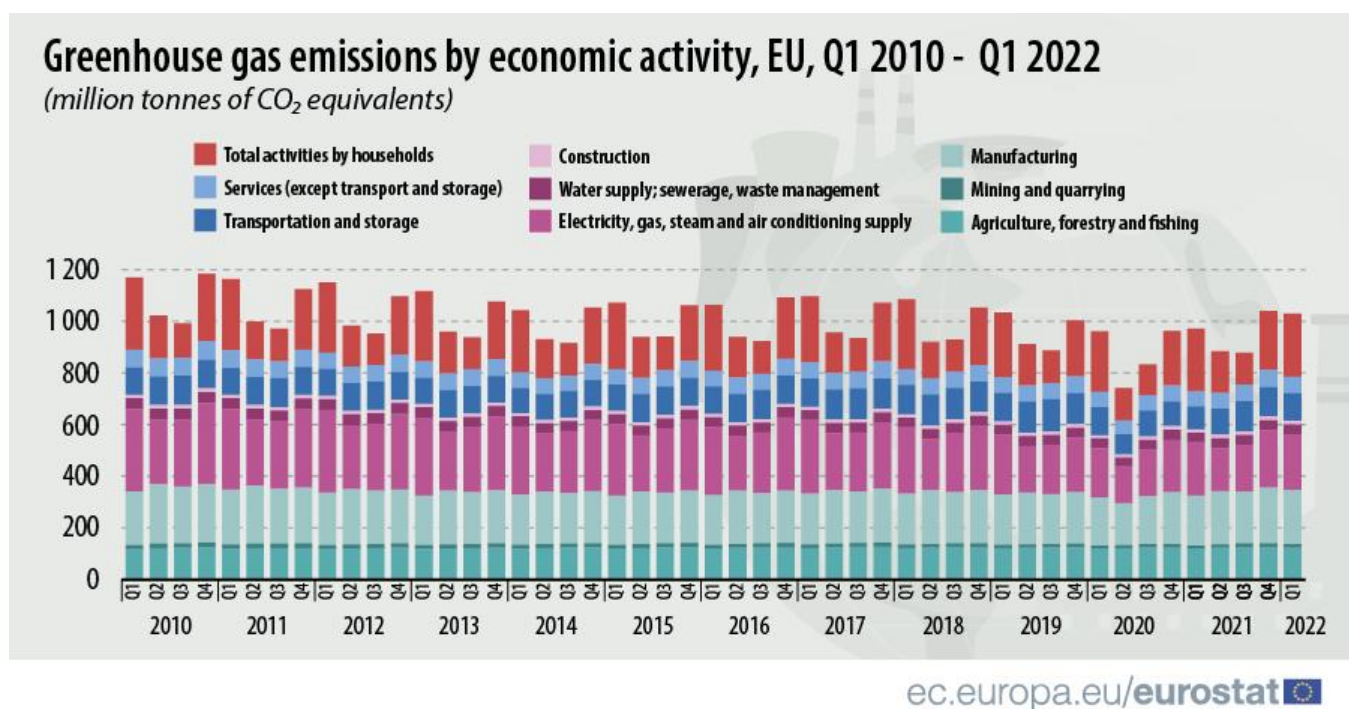
Source: Deutsche Bank, Global Sustainable Investment Alliance, zeb research

Στο Διάγραμμα 1 απεικονίζεται η ανοδική τάση των επενδύσεων AUM σε ESG όρους. Οι επενδύσεις ESG που ήδη κρατούν μεγάλο μερίδιο αγοράς, δεδομένου του βίου της (2 δεκαετίες).

⁵⁰ Wolfgang Schlaffer, T. C. (2020, 03 18). *banking hub by zed*. Ανάκτηση από ESG investing: the rise of a new standard: <https://www.bankinghub.eu/research-markets/esg-investments-current-trends>

Ένας λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ότι η επιλογή ESG διευκολύνει έναν επενδυτή να αποφασίσει καθώς του προσφέρει τη δυνατότητα να συνδυάσει την οικονομική απόδοση με τις προσωπικές αξίες του. Συνεπώς, αποτελεί κίνητρο για να την επιλέξει ένας επενδυτής, καθώς του παρέχει τη πληροφορία ότι επενδύει σε ένα αντικείμενο που δεν βλάπτει το περιβάλλον ή σε μια εταιρεία που δεν κάνει φυλετικές ανισότητες, ή σε κεφάλαια που είναι διαυγή etc.. Επομένως, είναι επένδυση προτιμητέα από τους επενδυτές. Ειδικά με τις παρούσες συνθήκες, δηλαδή την κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή κρίση, ατομικά και μαζικά οφείλουμε να δρούμε φιλικά προς το περιβάλλον και τους πόρους του. Εξάλλου, η EU συστήνει αλλά και επιβάλλει, με την συνθήκη του Παρισιού, κάποιες συνθήκες που πρέπει να τηρούνται από τις εκάστοτε χώρες για την βελτίωση της κατάστασης και έχει θεσπίσει νόμους για τη μείωση των πλαστικών προϊόντων για τα επόμενα χρόνια. Στόχος είναι η περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Εξάλλου, μακροπρόθεσμα αυτό που έχει τη μεγαλύτερη βαρύτητα είναι η κληρονομία που θα αφήσουμε στις επόμενες γενιές, γης, αξιών και τρόπου σκέψης.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2: ΕΚΠΟΜΠΕΣ ΑΕΡΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ 2010-2022 ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΕΡΕΥΝΑ ΤΗΣ EU/ EUROSTAT. (D.2)⁵¹

⁵¹ new money. (2022, ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 16). Ανάκτηση από ΕΕ: Κάτω από τα προ πανδημίας επίπεδα οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (γραφήματα): <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/energeia/ee-kato-apo-ta-pro-pandimias-epipeda-i-ekpompes-aerion-tou-thermokipiou-grafimata/>

Το Διάγραμμα 2 προβάλλει την προοδευτική μείωση των αερίων του θερμοκηπίου με την πάροδο του χρόνου, τα οποία σχετίζονται άμεσα με τη κλιματική αλλαγή, όσο αφορά την Ευρωπαϊκή ένωση 3^{ος} μεγαλύτερος παραγωγός εκπομπών GHG.

Συνεπώς, επενδύσεις που συμμορφώνονται με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και φροντίζουν για το περιβάλλον και την υγείας μας, μπορούν πλέον να γίνονται γνωστές ώστε να τους δοθεί προτεραιότητα. Επιπρόσθετα, είναι αδιαμφισβήτητα χρήσιμο για άτομα που είναι η ιδιοσυγκρασία τους αυτή, ο τρόπος ζωής τους και αντιπροσώπευσης τους στον τομέα των επενδύσεων.

Συμπεραίνουμε ότι η ESG αποτελεί ιδανική περίπτωση ώστε να ενημερώνει τον επενδυτή όσο και να επιλέγεται από αυτόν εφόσον ταιριάζουν ιδεολογικά. Είναι κέρδος για τον επενδυτή. Ταυτόχρονα όμως αποτελεί όφελος και για την ίδια τη φιλοσοφία καθώς η εικόνα και η φήμη της προβάλλονται και έχουν θετικό αντίκτυπο. Η εικόνα και η φήμη είναι μεγάλη δύναμη για μια εταιρεία, απόφαση, για οτιδήποτε υπαρκτό καθώς αποκομίζουν πολλά οφέλη όπως πελάτες, επενδυτές, ευνοϊκή μεταχείριση, περισσότερες ευκαιρίες. Δημιουργούνται ευκαιρίες εξέλιξης, συνεργασίας και προτάσεων.⁵²

Ένας άλλος προβληματισμός που διαλευκάνθηκε, μια μακροχρόνια ανάλυση περισσότερων από 2000 μελετών ,ήταν η σχέση της ESG με τις αποδόσεις .Δηλαδή, παρατηρήθηκε θετική σχέση μεταξύ ESG και απόδοσης κατά 63% και μόνο κατά 8% αρνητική σχέση. Αυτό καθησύχασε τους ενδιαφερόμενους καθώς η ESG αποτελούσε προσθήκη παραμέτρου μη χρηματοοικονομικού χαρακτήρα και δημιούργησε ανασφάλεια σχετικά με τις επιρροές της.

Επιπρόσθετα, ένα άλλο πλεονέκτημα είναι ότι η ενσωμάτωση της φιλοσοφίας ESG χαρίζει μείωση κίνδυνου καθώς αντιπροσωπεύει το σωστό παράδειγμα, που δεν συμμετέχει σε απάτες, φροντίζει το ανθρώπινο δυναμικό άρα μειώνει τα ατυχήματα, δεν χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα και γενικά δεν συμμετέχει σε αρνητικά γεγονότα. Μια μελέτη αποφάνθηκε ότι η μεταβλητότητα κορυφαίων ESG εταιρειών ήταν κατά 29% μικρότερη σε σχέση με άλλες εταιρείες στους ίδιους κλάδους.

Ταυτόχρονα, καθώς η φιλοσοφία ESG προασπίζεται την ορθή περιβαλλοντική, κοινωνική και εταιρική συμπεριφορά , αυτό επιτρέπει στους μετόχους να έχουν λόγο και να μπορούν να δρουν με

⁵² *European Commission*. (χ.χ.). Ανάκτηση από A European Green Deal: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

ακτιβισμό ώστε να βελτιώσουν ακόμα περισσότερο τα μέρη που επηρεάζουν και απαρτίζουν την ESG.

Τέλος, η πρακτική ESG έχει πολλά περιθώρια ανάπτυξης και βελτίωσης ώστε να μειωθεί το κόστος κεφαλαίου και να αυξηθεί το περιθώριο αύξησης της απόδοσης, των κερδών και των τιμών των μετοχών.

2.3 Μειονεκτήματα

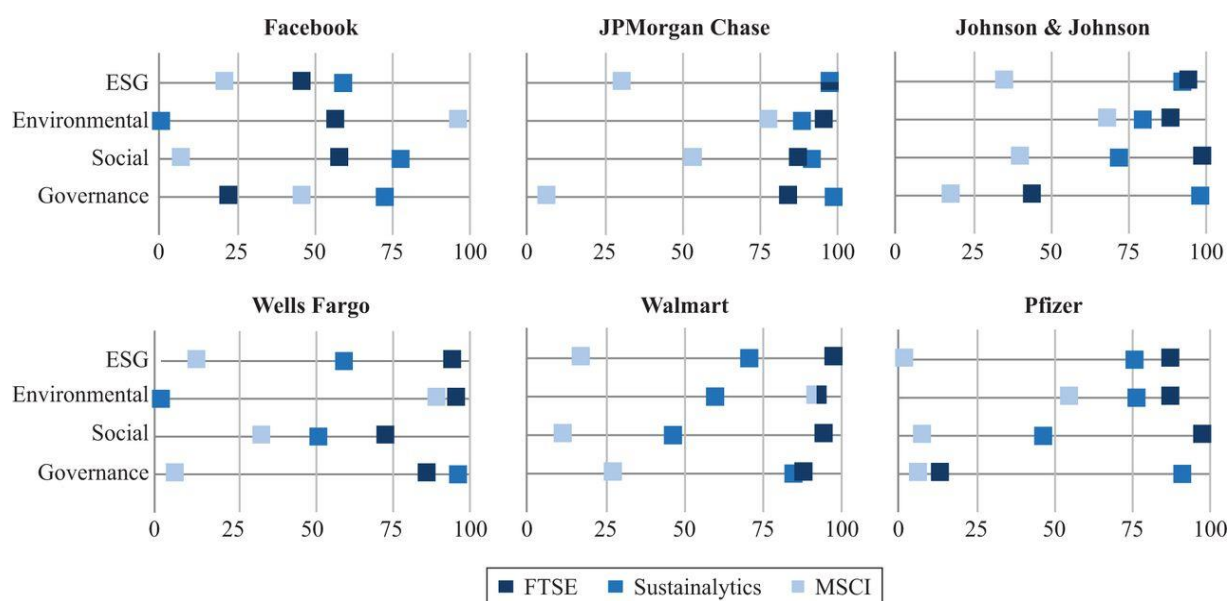
Βασικό μειονέκτημα της φιλοσοφίας ESG φαίνεται πως είναι οι βαθμολογίες από τους οργανισμούς αξιολόγησης αφού δεν συνάδουν πάντα με τις πρακτικές της εταιρείας. Σε σχετικό άρθρο αναφέρεται ότι τα McDonald's κατά το 2019 παρήγαγαν 54 εκατομμύρια τόνους εκπομπών, αριθμός που αυξήθηκε κατά 7% τα τελευταία 4 έτη. Παρά αυτό το γεγονός η MCSI βαθμολόγησε θετικά την εταιρεία σχετικά με τις περιβαλλοντικές της επιπτώσεις καθώς όπως υποστήριξε η κλιματική αλλαγή δεν ενέχει κανέναν κίνδυνο ούτε θεωρείται ωφέλιμη στο τελικό αποτέλεσμα της εταιρείας. Ωστόσο, την επικρότησε σχετικά με τη διαχείριση των απορριμμάτων και την υλικών που είχε φέρει καλύτερα αποτελέσματα συγκριτικά με άλλες εταιρείες. Επομένως μηδενίστηκε το αρνητικό αποτέλεσμα που επιφέρουν οι εκπομπές της και υπερτονίστηκε το θετικό αποτέλεσμα από τις συσκευασίες και τα υλικά, δίνοντας αναβάθμιση στην εταιρεία αναφορικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της. Είναι φανερό πως η MCSI υπολογίζει τον αντίκτυπο του περιβάλλοντος και της κοινωνίας στην εταιρεία, επένδυση, ή απόφαση παρά τον αντίκτυπο της εταιρείας, επένδυσης, ή απόφασης στο περιβάλλον και την κοινωνία. Συχνό φαινόμενο σε τέτοιες καταστάσεις είναι η έντονη διαφωνία μεταξύ των οργανισμών αξιολόγησης. Οι οργανισμοί αξιολογήσεις συλλέγουν τα δικά τους στοιχεία και κρίνουν βάσει δικών τους κριτηρίων συνεπώς τα αποτελέσματα δεν είναι αντιπροσωπευτικά. ⁵³

⁵³ NORTH STAR. (2022, September 14). Ανάκτηση από THE GOOD AND BAD OF ESG INVESTING: <https://www.northstarplanners.com/new-blog/the-good-and-bad-of-esg-investing>

Το δεύτερο από τα πιο σημαντικά μειονεκτήματα είναι το πρόβλημα της τυποποίησης των αξιολογήσεων. Οι ρυθμιστές δεν εξετάζουν τα αποτελέσματα και τη μεθοδολογία, τα οποία συχνά προκύπτουν από αυτοαναφορές της απολογηθείσας εταιρείας.

Σύμφωνα με μια μελέτη του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης (MIT) που διεξήχθη βάσει των 6 μεγαλύτερων οργανισμών αξιολόγησης , προέκυψε ότι είχαν συσχέτισμό 61% άρα ευρεία διακύμανση.

Διάγραμμα 3:Αποκλίσεις οργανισμών αξιολόγησης ESG μεταξύ μεγάλων αμερικάνικων εταιρειών. (D.3)⁵⁴

Το Διάγραμμα 3 αποτελεί παράδειγμα της αξιολόγησης των οργανισμών ESG που αποκλείουν μεταξύ τους βάσει αξιολόγησης ίδιων εταιρειών. Οι οίκοι αξιολόγησης είναι FTSE, Sustainalytics και MSCI. Στην περίπτωση της Walmart που έλαβε χαμηλή βαθμολογία από MSCI αλλά υψηλή από τις άλλες δυο, αλλά δεν αποτελεί εξαίρεση αλλά κανόνα, αντιλαμβανόμαστε ότι οι δείκτες δεν έχουν συνέπεια και υπό αυτές τις συνθήκες χρησιμότητα για τον μέσο επενδυτή.

Αντίθετα, η σύγκριση ανάμεσα στους κύριους οργανισμούς που αξιολογούν τη πιστοληπτική ικανότητα των εταιρειών προκύπτει συσχέτιση των αποτελεσμάτων της τάξεως του 99%.

Επιπρόσθετα, οι επενδύσεις ESG έχουν σημαντικό κόστος τόσο σαν υλοποίηση όσο και σαν επένδυση. Όλα τα οικολογικά οχήματα ,οι συσκευασίες, και τα υλικά είναι πιο δαπανηρά αλλά μακροπρόθεσμα αποδίδουν περιβαλλοντικά και πρακτικά καθώς δεν έχουν κόστη καυσίμων και

⁵⁴ Green, I. (2022, April 19). ESGgo. Ανάκτηση από The ESG Data Challenge: <https://www.esggo.com/blog/the-esg-data-challenge>

αποβλήτων. Συμπερασματικά, τα πιο υψηλά κόστη αφορούν την αγορά, όμως με το πέρασμα του χρόνου κάνουν απόσβεση αφού τα μεταβλητά είναι μικρότερα.⁵⁵

Επιπλέον, για να αξιολογηθεί μια εταιρεία, μια απόφαση, μια επένδυση ως ESG όρους έχει επιπρόσθετα κόστη έρευνας.

⁵⁵ *Colorado Capital MANAGEMENT Enriching Lives.* (2022, September 14). Ανάκτηση από The Pros and Cons of ESG Investing: <https://coloradocap.com/blog/pros-cons-esg-investing/>

Κεφάλαιο 3

3.1 ESG

Μια εταιρεία, ένα κεφαλαίο ή μια επένδυση για να χαρακτηριστεί ως ESG όρους θα πρέπει να ακολουθήσει μια διαδικασία. Αρχικά, θα πρέπει οι πρακτικές και η στρατηγική της να εναρμονίζονται και να υποστηρίζουν τη φιλοσοφία ESG. Η εταιρεία θα πρέπει να έχει κάνει ενδελεχή έλεγχο σχετικά με τα τμήματα που εφαρμόζονται πρακτικές που εντάσσονται στο πλαίσιο της ESG, να τις αξιολογήσει και να τις αναπροσαρμόσει αν αυτό κριθεί απαραίτητο. Πολλές φορές αυτή η διαδικασία είναι κοστοβόρα ωστόσο τα μελλοντικά οφέλη μπορούν να αντισταθμίσουν τα κόστη. Όταν η εταιρεία υιοθετήσει τη φιλοσοφία ESG ριζικά τότε θα μπορέσει να αξιολογηθεί και ευνοικά από τους διάφορους ενδιαφερόμενους αξιολόγησης για θέματα ESG. Συμπερασματικά, μια εταιρεία για να καταστεί δυνατόν να της αποδοθεί ο όρος ESG θα πρέπει να είναι πλήρως προσανατολισμένη στα θέματα ESG ώστε να μπορεί να μετρηθεί η βιωσιμότητα της.

Συνεπώς, μετά από την προσπάθεια της εταιρείας για συμμόρφωση με ESG όρους μπορεί να απευθυνθεί σε ειδικούς συμβούλους για θέματα ESG ή απευθείας σε αντίστοιχους οίκους αξιολόγησης ή ινστιτούτα ώστε μετά την προσκόμιση των αντίστοιχων στοιχείων και αναφορών, την επιλογή των δεικτών, την καταβολή του αντίτιμου, να προχωρήσουν σε διαδικασία αξιολόγησης από την οποία προκύπτει και η αντίστοιχη βαθμολογία. Ο κάθε φορέας αξιολόγησης ακολουθεί διαφορετικές διαδικασίες και έχει διαφορετικές απαιτήσεις από την απευθυνόμενη εταιρεία. Η διαδικασία για παρόχη βαθμολογίας ESG από τον εκάστοτε φορέα περιγράφεται στην ιστοσελίδα του ώστε να ενημερώνονται με ακρίβεια οι ενδιαφερόμενοι πελάτες.

Ωστόσο, όσο αφορά τους ενδιαφερόμενους αξιολόγησης χρησιμοποιούν κάποιους δείκτες ώστε να μπορούν να χαρακτηρίσουν μια εταιρεία ή μια επένδυση ως προς ESG κριτήρια. Οι δείκτες μπορούν να είναι ποσοτικοί ή ποιοτικοί, απλοί ή σύνθετοι. Οι περισσότεροι οργανισμοί αξιολόγησης συλλέγουν στοιχεία από αναφορές, εκθέσεις, πληροφορίες που τις παρέχει η ίδια η εταιρεία ή η επένδυση που πρόκειται να αξιολογηθεί, αλλά χρησιμοποιούν και στοιχεία από άλλους οργανισμούς και ιστοσελίδες. Έπειτα, η αξιολόγηση γίνεται με συγκεκριμένους δείκτες απόδοσης προσανατολισμένους σε ESG παράγοντες. Οι βαθμολογίες κυμαίνονται σε κλίμακα προσαρμοσμένη ανάλογα με τον φορέα και ανά τακτά χρονικά διαστήματα όπως είναι το σύνηθες

με δείκτες και δεδομένα σε χρηματιστηριακό χώρο, παρακολουθούνται και επανεξετάζονται.⁵⁶ Παρακάτω παραθέτονται αναλυτικά οι ενδιαφερόμενοι αξιολόγησης και τα συστήματα αξιολόγησης.

3.2 Στρατηγική και πλαίσια αναφοράς

Μια εταιρεία ή μια επένδυση για να χαρακτηριστεί ως ESG όρους, σε πρώτο στάδιο και με έναρξη την ίδια την εταιρεία ή την εκάστοτε επένδυση, θα πρέπει να έχει συντονίσει τη στρατηγική της ως προς ESG, δηλαδή ανάλογα με το αντικείμενο που πραγματεύεται να είναι υποστηρικτική στις διαστάσεις ESG και να μην δρα με τρόπο που εναντιώνεται σ' αυτές. Στην ουσία, είναι μια διαδικασία τροποποίησης των πρακτικών τους σε θέματα ESG ώστε να είναι πιο βιώσιμες. Η εταιρεία που επιθυμεί να δεσμευτεί με τη φιλοσοφία ESG θα πρέπει να θέσει και την αντίστοιχη στρατηγική ώστε να προσανατολιστεί προς αυτό το δρόμο. Πρωταρχική κίνηση είναι η δέσμευση με αυτή τη πολιτική. Δηλαδή, η ενημέρωση, η παρουσίαση του οράματος και των στόχων στους συνεργαζόμενους ανθρώπους της εταιρείας ώστε να είναι συνοδοιπόροι και υποστηρικτές αυτής της δράσης. Οι άνθρωποι της εταιρείας να είναι σε θέση να αντιληφθούν πλήρως τους όρους ESG, να εντοπίσουν τυχόν αδυναμίες στα συστήματα της εταιρείας που επηρεάζουν αρνητικά τη νέα φιλοσοφία αλλά και να μπορούν να προτείνουν βελτιώσεις και διορθώσεις. Πάνω από όλα όμως να μπορούν να νιώθουν ασφάλεια, ευχαρίστηση, ικανοποίηση καθώς τα κριτήρια ευνοούν τις εργασιακές συνθήκες και γενικότερα τη κοινωνία και το περιβάλλον που σχετίζονται άμεσα με το βιοτικό επίπεδο όλων μας. Επιπρόσθετα, υπάρχουν επενδυτές που επιλέγουν τη εκάστοτε εταιρεία ή επένδυση για τον λόγο ότι πληροί κριτήρια ESG. Επομένως, η δέσμευση θα πρέπει να είναι εξασφαλισμένη.⁵⁷ Η ταύτιση τους και η εκπροσώπηση της ιδιοσυγκρασίας τους με τη φιλοσοφία είναι ο λόγος που ενισχύονται οι επενδύσεις. Επόμενο βήμα είναι η αξιολόγηση της κατάστασης της εταιρείας. Η αναγνώριση κριτηρίων ESG που μπορεί να πληροί ήδη αλλά και επιπρόσθετα κριτήρια που δεν έχει εφαρμόσει ακόμα. Επιπλέον, μπορεί να εντοπίσει ευκαιρίες που δεν έχει εκμεταλλευτεί για να έρθει πιο κοντά σε αυτή τη πολιτική. Γενικότερα, με την συνεχόμενη

⁵⁶ Cam Simpson, A. R. (χ.χ.). *Bloomberg UK*. Ανάκτηση από MSCI, the largest ESG rating company, doesn't even try to measure the impact of a corporation on the world. It's all about whether the world might mess with the bottom line.: <https://www.bloomberg.com/graphics/2021-what-is-esg-investing-msci-ratings-focus-on-corporate-bottom-line/>

⁵⁷ Plaut, A. (2022, October 24). *The Motley Fool*. Ανάκτηση από What Is an ESG Rating? Here's how companies earn ESG scores and how those scores can help you invest better.: <https://www.fool.com/investing/stock-market/types-of-stocks/esg-investing/esg-rating/>

ενημέρωση των ESG κριτηρίων υπάρχουν συνεχώς ευκαιρίες για ανάπτυξη ESG πρακτικών. Ο όρος και οι προτάσεις αναβαθμίζονται σε συχνή βάση ανάλογα με τις συνθήκες και τις τρέχουσες τεχνολογικές δυνατότητες. Στη συνέχεια, αφού αποφασιστούν οι στόχοι που θα υλοποιηθούν ανάλογα με τις ανάγκες και τους πόρους της εταιρείας τίθεται ο χρονικός προγραμματισμός τους. Το γεγονός ότι τα κριτήρια είναι κυρίως ποιοτικά και δεν τείνουν να προσμετρώνονται ποσοτικά αλλά με ειδικά προσαρμοστικά κριτήρια βάσει των ποιοτικών τους χαρακτηριστικών δυσχεραίνει το έργο της υιοθέτησης καθώς οι ιθύνοντες δεν μπορούν να είναι απολύτως σίγουροι για τον προσανατολισμό τους.⁵⁸ Η καταλλήλη λύση είναι η στήριξη σε κάποιο πλαίσιο αναφοράς. Τα τελευταία χρόνια, όσοι πληρούν κριτήρια ESG είθισται να υπάγονται και στο αντίστοιχο πλαίσιο αναφοράς ειδάλλως κινούνται υποψίες για Greenwashing. Προκειμένου λοιπόν να διευκολυνθούν οι ενδιαφερόμενες εταιρείες και η ενημέρωση των ενδιαφερόμενων μελών θεσπίστηκαν τα πλαίσια αναφοράς. Τα πιο δημοφιλή πλαίσια ESG αποτελούν:

- Το Διεθνές Συμβούλιο Ολοκληρωμένης Αναφοράς (IIRC) επικοινωνεί σχετικά με τη δημιουργία, τη διατήρηση και τη διάβρωση αξίας χρησιμοποιώντας μακροπρόθεσμους στόχους ESG.
- Το CDP είναι μια μη κερδοσκοπική φιλανθρωπική οργάνωση που τρέχει ένα σύστημα που χρησιμοποιείται από εταιρείες καθώς και από κυβερνητικούς οργανισμούς για να κατανοήσουν και να αποκαλύψουν την πρόοδό τους στο ESG.
- Το Συμβούλιο Προτύπων Λογιστικής Αειφορίας (SASB) παρακολουθεί την απόδοση ESG σε 77 διαφορετικούς κλάδους και συνιστά μεθόδους κοινής χρήσης της προόδου ESG με εξωτερικούς ενδιαφερόμενους.
- Το Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD), ιδρύθηκε το 2015 από το Financial Stability Board (FSB), με σκοπό να προσφέρει ένα δομημένο πλαίσιο για τη δημοσιοποίηση από τις εταιρείες πληροφοριών σχετικά με τους οικονομικούς κινδύνους και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με το κλίμα.⁵⁹
- Το Οικουμενικό Σύμφωνο των Ηνωμένων Εθνών (UNGC) στηρίζεται στις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο καλεί τις εταιρείες να υιοθετήσουν και να αποδεχθούν μια

⁵⁸ EURONEXT CORPORATE SERVICES. (2022, November 28). Ανάκτηση από 5 Steps To Creating An ESG Strategy That Will Impress Investors: <https://www.corporateservices.euronext.com/blog/esg/how-to-create-esg-strategy>

⁵⁹ ATHEXGROUP. (χ.χ.). Ανάκτηση από Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG του Χρηματιστηρίου Αθηνών: <https://www.athexgroup.gr/el/esg-sustainability>

σειρά από 10 βασικές αρχές που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τα εργασιακά πρότυπα, την καταπολέμηση της διαφθοράς και το περιβάλλον

- Το Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Αειφορίας (ISSB) στοχεύει να «παραδώσει μια ολοκληρωμένη παγκόσμια βάση προτύπων γνωστοποίησης που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα».
- Η Παγκόσμια Πρωτοβουλία Αναφοράς (GRI) παρέχει ένα πλαίσιο για καθολικά θέματα ESG καθώς και πρότυπα για συγκεκριμένους κλάδους για μια σειρά βιομηχανιών.

Μια εταιρεία για να καθορίσει τη στρατηγική ESG και τα πλαίσια της θα μπορούσε επιπρόσθετα να εξετάσει τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDG) του UN, όπου εξετάζονται 17 στόχοι για την ευημερία των ανθρώπων και του πλανήτη. Βέβαια, και οι κατευθυντήριες αρχές του UN χαρακτηρίζονται σημαντικά χρήσιμες καθώς αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και την αποτροπή από παραβίαση τους στον επιχειρησιακό χώρο.Αφού εξετάσουν τα θέματα που σχετίζονται με ESG καταστάσεις θα πρέπει να αξιολογηθεί η επιρροή κάθε ομάδας από αυτό, δηλαδή πως αυτά τα θέματα και η κλίση τους σε ESG επηρεάζει τα ενδιαφερόμενα μέλη της εταιρείας. Τέλος , θα χρειαστεί ένα οργανωμένο πλαίσιο για να γνωρίζει η εταιρεία που βαδίζει ώστε να αποκτήσει μακροπρόθεσμη διάρκεια και να μπορεί να αξιολογήσει την προοδό της μέσω δεικτων απόδοσης. Αφού επιλεγεί το πλαίσιο ή τα πλαίσια αναφοράς θα πρέπει να οριστούν οι βασικοί δείκτες απόδοσης ώστε να υπολογίζεται η απόδοση. Συνεπώς, η εταιρεία πέρα από τις γενικές αναφορές ελέγχου, τις οικονομικές καταστάσεις θα παρέχει και αναφορές βιωσιμότητας ESG εφόσον τις εφαρμόζεις και οι οποίες θα παρουσιάζονται και θα καταγράφονται στα διοικητικά συμβούλια. Οι αναφορές βιωσιμότητας θα παρουσιάζονται είτε είναι εσωτερικές είτε αποτελούν αξιολογήσεις εξωτερικών συνεργατών.

Η απόδοση μέσω δεικτών KPIs θα μπορούσαν να διεξάγονται σε διαφορετικά στάδια που έχουν αποφασιστεί για την υλοποίηση των πρακτικών ESG.Αυτό θα αποτελέσει κίνητρο, αλλά και θα εντοπίσει πιθανά προβλήματα μέσα στη διαδικασία.

3.3 Ενδιαφερόμενοι αξιολόγησης και διαδικασία

Οι εκάστοτε ενδιαφερόμενοι αξιολόγησης υπολογίζουν την απόδοση επενδύσεων ,εταιρειών και κεφαλαίων σε σχέση με τη βιωσιμότητα τους ανά τομέα ESG , δηλαδή κοινωνικά, περιβαλλοντικά

και διακυβερνητικά. Τα χρηματιστήρια και οι κρατικοί φορείς επισημαίνουν την ανάγκη για ενημέρωση της ESG πορείας ανα τρίμηνο αλλά και σε ετήσια βάση. Η αξιολόγηση διεξάγεται σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα προς το κοινό. Τα στοιχεία εισάγονται σε πλατφόρμες αξιολόγησης που διαχειρίζονται οι εκάστοτε αναλυτές δεδομένων. Οι μετρήσεις για να είναι σαφείς θα πρέπει να εντάσσονται σε κάποιο πλαίσιο αναφοράς και η μορφή τους να είναι τυποποιημένη. Η διαδικασία αξιολόγησης αφορά τον έλεγχο των δεδομένων, την ένταξη της εταιρείας ή της επένδυσης γενικότερα σε κάποιο πλαίσιο αναφοράς, τις συνεντεύξεις με τη διοίκηση και τη σύγκριση της με άλλες εταιρείες του κλάδου ώστε να απορρέει μια ορθή και αντικειμενική βαθμολογία. Οι ενδιαφερόμενοι αξιολόγησης μπορεί να είναι κρατικοί φορείς, οίκοι αξιολόγησης, φορείς καθορισμού προτύπων, ομάδες συμβούλων, εταιρείες χρηματοδότησης και επενδύσεων, ΜΚΟ. Ωστόσο διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες κύριως, τους εξωτερικούς ενδιαφερόμενους και τους εσωτερικούς ενδιαφερόμενους.

Οι εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι απαρτίζονται από τις Θεσμικές υπηρεσίες μετόχων, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς και τους οίκους αξιολόγησης.

- Η ISS (institutional shareholder services) είναι μια συμβουλευτική εταιρεία πληρεξουσίου που παρέχει συμβουλευτικές υπηρεσίες θεσμικών επενδυτών. Αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες εταιρείες στο είδος της στον κόσμο. Την αξιολόγηση ESG την διαπράττει με διάφορα συστήματα είτε τμηματικά είτε συνολικά.
- Το CDP (the Carbon Disclosure Project) είναι ένας μη κυβερνητικός οργανισμός που χαρακτηρίζεται από την αυστηρότητα του και τις πρωτεύουσες ερευνές του. Ειδικεύεται και επικεντρώνεται στα περιβαλλοντικά κριτήρια.
- Οι μεγαλύτεροι οργανισμοί αξιολόγησης είναι MSCI, RobecoSAM, Sustainalytics και Vigeo Eiris.⁶⁰

MSCI: Η βαθμολογία των εταιρειών, χωρών, επενδύσεων κυμαίνεται από AAA ως CCC ανάλογα με τον κίνδυνο και την διαχείριση του. Τα προαναφερόμενα εξετάζονται βάσει 37 θεμάτων ESG και συγκεκριμένα για την αξιολόγηση MSCI ESG χρησιμοποιούν τεχνολογία, τεχνητή νοημοσύνη και τουλάχιστον 200 αναλυτές. Αρχικά προσδιορίζονται τα βασικά ζητήματα από τη βιομηχανία και οι

⁶⁰ Hope, B. (2022, March 07). *A beginner's guide to developing your company's ESG strategy*. Ανάκτηση από Sustainability: <https://sustainabilitymag.com/sustainability/a-beginners-guide-to-developing-your-companys-esg-strategy-environmental-social-governance>

εταιρείες βαθμολογούνται σε κάθε βασικό ζήτημα. Στη συνέχεια τα θέματα σταθμίζονται και οι βαθμολογίες και τα βάρη των ζητημάτων συνδιάζονται.

Robeco SAM: Βαθμολογεί ποσοτικά έχοντας στόχο οι μετρήσεις να μην επηρεαστούν από προκαταλήψεις θέτοντας σε λειτουργία την Smart ESG. Χρησιμοποιεί δείκτες βιωσιμότητας προηγούμενων ετών και προβλέψεις απόψεων μελλοντικών ετών ώστε να προσανατολιστεί στους πιο σημαντικούς παράγοντες.

Sustainalytics: Εξετάζει τους κινδύνους και την αντιμετώπιση αυτών βασισμένη στον κλάδο της επένδυσης ή της επιχείρησης. Η κλίμακα της βαθμολογίας είναι 5 στάδια και κυμαίνεται από αμελητέα μέχρι σοβαρή έκθεση σε κίνδυνο. Δεν λαμβάνει υπόψη μόνο τους επιχειρηματικούς παράγοντες αλλά και τη γεωγραφία, τα πεπερασμένα συμβάντα e.t.c. Προσπαθούν οι βαθμολογίες να είναι εύκολα συγκρίσιμες μεταξύ τους, με στόχο την ορθότερη κατανόηση τους από τους επενδυτές.

Vigeo Eiris: Βαθμολογεί με κλίμακα από 0-100, βάσει 38 κριτηρίων που αφορούν 40 μοντέλα στον κλάδο. Τα 38 κριτήρια αφορούν θέματα ESG, σεβόμενα τις ιδιαιτερότητες της εκάστοτε επιχείρησης και αποδίδοντας βάρη ανάλογα με τις συνθήκες και το ιστορικό. Πρώτα αξιολογούν ανά διάσταση ESG και έπειτα συνολικά.

Ωστόσο, οι διαφορετικές οπτικές και βαθμολογίες μεταξύ των οίκων αξιολόγησης δημιουργούν πολλές φορές αναστάτωση στους ενδιαφερόμενους. Όταν τα αποτελέσματα μεταξύ των οργανισμών απέχουν τότε η αξιολόγηση τίθεται υπόαμφισβήτηση. Το ίδιο συμβαίνει όταν δεν υπάρχει πλήρη διαφάνεια των στοιχείων ή αλλοίωση αυτών. Επιπρόσθετα, μεγάλο πρόβλημα είναι η μη ύπαρξη καθολικών κανόνων καθώς δημιουργούνται ενστάσεις. Για παράδειγμα, μια τράπεζα που είχε καλή βαθμολογία ESG μετά τον πόλεμο Ουκρανίας-Ρωσίας και δεδομένης της υποστήριξης που είχε από την Ρωσία, οι οίκοι αξιολόγησης αποφάσισαν να μειώσουν τη βαθμολογία της συγκεκριμένης τράπεζας. Αυτό επέφερε διαφορούμενες αντιδράσεις.

Οι εσωτερικοί ενδιαφερόμενοι είναι οι ίδιοι οι οργανισμοί που αξιολογούν συνήθως με τη χρήση καρτών βαθμολογίας ESG. Η αξιολόγηση γίνεται με εσωτερικά συστήματα βαθμολόγησης για επίγνωση των επιδόσεων και για πρότασεις βελτιώσεων. Οι βαθμολογίες που απορρέουν είναι πάντα πιο ακριβείς από τις αντίστοιχες των εξωτερικών ενδιαφερομένων καθώς η πρόσβαση σε όλα τα

στοιχεία είναι διαθέσιμη και δεν περιορίζεται σε αυτά που κοινοποιούνται στο ευρύ κοινό. Οι εσωτερικές αξιολογήσεις εστιάζουν σε συγκρίσεις αποδόσεων μεταξύ επιχειρηματικών οντοτήτων, συγκρίσεις των αποτελεσμάτων με στοιχεία της εταιρείας όπως συνεργάτες, πελάτες e.t.c. καθώς και οριζόντιες αναλύσεις για τη μέτρηση των αλλαγών στην απόδοση με τη πάροδο του χρόνου.⁶¹

Συμπερασματικά, υπάρχουν οι εξωτερικοί ενδιαφερόμενοι οι οποίοι ενημερώνονται με στοιχεία από την ίδια την εταιρεία αλλά και εξωτερικές πηγές και προχωρούν σε βαθμολογία ESG , ανάλογα με τις διαδικασίες και τις απαιτήσεις του εκάστοτε οίκου η φορέα αξιολόγησης, μετά από αίτημα της ίδιας της εταιρείας και οι εσωτερικοί ενδιαφερόμενοι , οι οποίοι είναι μέλη της εταιρείας που ουσιαστικά αξιολογούν τις αποδόσεις και τις πρακτικές της εταιρείας κατα πόσο εναρμονίζονται με ESG φιλοσοφία αλλά και πως θα μπορούσαν να εντείνουν τη συμμόρφωση.

3.4 Ζήτηση πληροφοριών ESG

Οι προσκλήσεις της ενεργειακής κρίσης, της καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κακής μεταχείρισης εργατικού δυναμικού απο εταιρείες καθιστά επιτακτική την ανάγκη για γνώση των πρακτικών της εκάστοτε εταιρείας. Η οικονομική πορεία μιας επιχείρησης δεν είναι πλέον το μόνο κίνητρο για να προσελκύσει ενδιαφερόμενους.

Διάγραμμα 4: Το ενδιαφέρον για ESG στο πέρασμα του χρόνου. (D.4)⁶²

⁶¹ EURONEXT CORPORATE SERVICES. (2022, November 28). Ανάκτηση από 5 Steps To Creating An ESG Strategy That Will Impress Investors: <https://www.corporateservices.euronext.com/blog/esg/how-to-create-esg-strategy>

⁶² directores, c. d. (2022, agosto 26). *circulo de directores*. Ανάκτηση από ¿ESG, una brújula sin norte?: <http://www.circulodedirectores.org/2022/08/26/esg-una-brujula-sin-norte/>

Exhibit 1: Interest in ESG over Time

Google Trends: Searches for ESG (2004-2022)

Ο όρος ESG αλλά και η ζήτηση πληροφοριών της έχουν αυξηθεί κάθετα τα τελευταία χρόνια.

- Οι επενδυτές είναι άμεσα ενδιαφερόμενοι καθώς έχει παρατηρηθεί μια τάση οι ιδιοκτήτες περιουσιακών κεφαλαίων να εξετάζουν και τη φιλοσοφία μιας εταιρείας. Συνεπώς μεγάλο ποσοστό των επενδυτών επιλέγει επενδύσεις και εταιρίες που ταιριάζουν με τις αντιλήψεις και την ιδιοσυγκρασία του. Επιπρόσθετα, το ESG θεωρείται μέτρο βιωσιμότητας ,προσαρμοστικότητας και διαχειριστικότητας κινδύνων. Συμπερασματικά, προβάλλει κάποια χαρακτηριστικά στη διοίκηση της εταιρείας και τον τρόπο λήψης αποφάσεων.
- Οι θεσμικοί επενδυτές εξετάζουν την τάση για στροφή προς ESG επενδύσεις καθώς εξετάζουν συναφή προϊόντα και προτάσεις που να ικανοποιούν τις ανάγκες των πελατών τους.
- Οι αξιολογηθείσες εταιρείες παρέχουν εθελοντικά στοιχεία και δεδομένα για την εξέταση τους σε ζητήματα ESG. Η καλή βαθμολογία τους θα έχει θετικό αντίκτυπο και θα προσελκύσει κοινό.
- Οι ρυθμιστικές αρχές αξιολογούν τους ισχυρισμούς των διαχειριστών επενδύσεων σχετικά με την ενσωμάτωση παραγόντων ESG στην επενδυτική διαδικασία.

- Τα ενδιαφερόμενα μέλη που δεν είναι άμεσοι δικαιούχοι ή επενδυτές αλλά έχουν κάποια άποψη και επιθυμούν να γνωρίζουν για τις εκάστοτε εταιρείες και τους τρόπους επένδυσης.

63

3.5 Η αξία της βαθμολογίας

Η αξιολόγηση ESG μετρά την ικανότητα διαχείρισης των περιβαλλοντικών, κοινωνικών και διακυβερνητικών κινδύνων μιας εταιρείας. Συνεπώς, μια καλή βαθμολογία συνδέεται με πολύ καλή διαχείριση αυτών των απειλών. Επιπρόσθετα, οι αξιολογήσεις βοηθούν τους επενδυτές να καταλάβουν πλήρως τις προτεραιότητες, τους στόχους και την φιλοσοφία της εταιρείας. Οι βαθμολογίες είναι άκρως σημαντικές για τους ενδιαφερόμενους επενδυτές, συνεργάτες, πελάτες καθώς εγγυούνται τη βιωσιμότητα της επιχείρησης. Η επένδυση υιοθέτησης ESG φιλοσοφίας μπορεί να μην προστέθει άμεσο χρηματικό όφελος αλλά είναι ένα άυλο όφελος που προσεγγίζει το ενδιαφερόμενο κοινό καθώς συνδέεται με μακροπρόθεσμο ορίζοντα ανάπτυξης. Οι βιώσιμες επενδύσεις έχουν διάρκεια στο χρόνο, επενδύουν μεγάλο κεφάλαιο ώστε να επιτύχουν τους στόχους βιωσιμότητας, δεδομένων των συνθηκών που απαιτούν περιβαλλοντικά, κοινωνικά και διακυβερνητικά χαρακτηριστικά από τις επιχειρήσεις ώστε να ανταπεξέλθουν στις προκλήσεις που διαφαίνονται στο άμεσο μέλλον. Η βιωσιμότητα παρέχει μια θετική χροιά και έναν δρόμο προς την διαφάνεια, την ευημερία και την οικονομική ευμάρεια. Ωστόσο, οι βαθμολογίες ESG επηρεάζονται από παράγοντες όπως τις μακροοικονομικές τάσεις της βιομηχανίας καθώς και τις αλλαγές στα συστήματα βαθμολόγησης.⁶⁴

Επιπρόσθετα, έχει εντοπιστεί πρόβλημα καθώς υπάρχουν διαφωνίες ανάμεσα στις βαθμολογίες των εξωτερικών ενδιαφερόμενων, συγκεκριμένα μεταξύ των οίκων αξιολόγησης. Παρόλο που γίνεται μια προσπάθεια για ένταξη σε πλαίσια αναφοράς, η μη ύπαρξη συγκεκριμένων καθολικών και αδιάβλητων διαδικασιών και κριτηρίων δημιουργεί σύγχυση. Η αξιολόγηση γίνεται όπως τους οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας όμως διαφέρει στο γεγονός ότι δεν αξιολοεί

⁶³ Maria Castañón Moats, P. D. (2023, June 5). *Harvard Law School Forum on Corporate Governance*. Ανάκτηση από ESG Ratings: A Compass without Direction: <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/08/24/esg-ratings-a-compass-without-direction/>

⁶⁴ Miller, N. (2023, May 30). *CFI*. Ανάκτηση από ESG Score: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-score/>

συγκεκριμένα και αντικειμενικά οικονομικά στοιχεία αλλά πτυχές,κατηγορίες και περιοχές χωρίς να βασίζεται ιδιαίτερα σε κριτήρια αξιολόγησης αλλά εστιάζοντας σε δείκτες .

3.6 Οδηγίες

Η προβολή της δράσης της εκάστοτε εταιρείας όσο αφορά τη κοινωνική και περιβαλλοντική διάσταση της έχει τις ρίζες της στην CSR, που αποτελεί εθελοντικού χαρακτήρα μοντέλο της εταιρείας αναφορικά με ενέργειες των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στην συμβολή αντιμετώπισης περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων. ⁶⁵Σύμφωνα με τη θεωρία του Freeman,οι μέτοχοι της εταιρείας δεν είναι πλέον οι μόνοι που πρέπει να λάβουν γνώση, αλλά και οι εργαζόμενοι, οι πελάτες, οι προμηθευτές, οι τοπικές κοινότητες, οι κυβερνήσεις: η κοινωνία με την ευρεία έννοια. Η ζήτηση για αναφορές βιωσιμότητας ξεκίνησε το 1980 και έχει επεκταθεί τα τελευταία 20 χρόνια καθώς η συνειδητοποίηση της οικολογικής κρίσης και των διαφόρων σκάνδαλων εταιρικής διακυβέρνησης έχουν επηρεάσει τη κοινή γνώμη. ⁶⁶Στην αρχή οι αναφορές βιωσιμότητας ήταν αποσπασματικές και μη δομημένες. Με τη πάροδο του χρόνου άρχισαν να διαμορφώνονται και να διατυπώνονται πιο ορθά και συγκρίσιμα. Οι απαιτήσεις των ενδιαφερόμενων και η δυσπιστία μεγάλωνε και οδήγησε στην οδηγία μη χρηματοοικονομικής αναφοράς (NFRD). ⁶⁷

Το έτος 2014 εγκρίθηκε η οδηγία για τη μη χρηματοοικονομική αναφορά (NFRD), που υποχρέωνε ορισμένες εταιρείες να παρέχουν έγγραφα μη χρηματοοικονομικής γνωστοποίησης μαζί με της ετήσιες εκθέσεις τους. Από το έτος 2018, 28 κράτη μέλη της EU έχουν ενσωματώσει την οδηγία, η οποία αφορά εταιρείες με περισσότερους απο 500 υπαλλήλους. Η οδηγία εκτός απο τη ετήσια έκθεση διαχείρισης, απαιτεί μη οικονομικά στοιχεία όπως: περιβαλλοντικά θέματα,κοινωνικά και εργατικά ζητήματα, θέματα κατά της δωροδοκίας και της διαφθοράς, ποικιλία,σεβασμό ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ταυτόχρονα, υπάρχει ο κανονισμός Ταξινόμησης (Taxonomy Regulation), που τέθηκε σε ισχύ στις 12 Ιουλίου 2020, έχει θεσπίσει 6 περιβαλλοντικούς στόχους : Μείωση της κλιματικής αλλαγής,

⁶⁵ *Εταιρική κοινωνική ευθύνη*. (χ.χ.). Ανάκτηση από ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE

⁶⁶ *Wikipedia*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Sustainability reporting: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainability_reporting

⁶⁷ *greenly.resources*. (2023, March 28). Ανάκτηση από What is the Non-Financial Reporting Directive (NFRD)?: <https://greenly.earth/en-us/blog/company-guide/what-is-the-non-financial-reporting-directive-nfrd>

Προσαρμογή στη κλιματική αλλαγή, Προστασία υδάτινων και θαλάσσιων πόρων, στροφή προς τη κυκλική οικονομία, πρόληψη και έλεγχος ρύπανσης, προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων. Ο κανονισμός Ταξινόμησης δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι εταιρείες μπορούν να προσαρμόσουν τις οικονομικές του δραστηριότητες ώστε να είναι φιλικές προς το περιβάλλον και στον οποίο υπάγονται NFRD, CSRD, SFDR.⁶⁸ Ταυτόχρονα, τον Μάρτιο του 2021 τέθηκε σε ισχύ ο νέος κανονισμός για τη γνωστοποίηση βιώσιμων οικονομικών (SFDR). Ο κανονισμός για τη γνωστοποίηση βιώσιμων οικονομικών θεσπίζει τα ελάχιστα πρότυπα που πρέπει να πληρούν οι επιχειρήσεις όταν αποκαλύπτουν πληροφορίες. Ο κανονισμός Ταξινόμησης δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα ενώ ο SFDR από τον Ιανουάριο του έτους 2023 θεωρείται υποχρεωτικός.⁶⁹

Επιπρόσθετα, η Οδηγία για την Έκθεση εταιρικής Αειφορίας (CSRD) φαίνεται να διαδέχεται το NFRD.

Σύμφωνα με Οδηγία για την Έκθεση εταιρικής Αειφορίας (CSRD) που τέθηκε σε ισχύ στις 5 Ιανουαρίου 2023, θα πρέπει οι εταιρείες (περίπου 50.000 της EU), να παρουσιάζουν έκθεση με δεδομένα σχετικά με τη περιβαλλοντική βιωσιμότητα και την κοινωνική διάσταση τους προς άμεση ενημέρωση των ενδιαφερόμενων. Η υποβολή των εκθέσεων θα έχει ένα κόστος που μακροπρόθεσμα και σε συνδιασμό με την ανάγκη των πληροφοριών που θα πρέπει να παρέχονται, θα μειωθεί. Οι κανόνες θα πρέπει να εφαρμοστούν από τις εταιρείες από το έτος 2024 με παρουσίαση τους το έτος 2025. Οι εταιρείες που υπόκεινται στο CSRD θα πρέπει να υποβάλλουν αναφορές σύμφωνα με τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Αναφοράς Αειφορίας (ESRS). Τα προσχέδια προτύπων αναπτύσσονται από την EFRAG, παλαιότερα γνωστή ως European Financial Reporting Advisory Group, έναν ανεξάρτητο φορέα που συγκεντρώνει διάφορους διαφορετικούς ενδιαφερόμενους. Τα πρότυπα θα είναι προσαρμοσμένα στις πολιτικές της EU, ενώ θα βασίζονται και θα συμβάλλουν σε διεθνείς πρωτοβουλίες τυποποίησης. Η Επιτροπή θα πρέπει να εγκρίνει το πρώτο σύνολο προτύπων έως τα μέσα του 2023, με βάση τα σχέδια προτύπων που δημοσιεύθηκαν από την EFRAG τον Νοέμβριο του 2022. Το CSRD είναι επίσης υποχρεωτικό για τις εταιρείες να διενεργούν έλεγχο των πληροφοριών βιωσιμότητας που αναφέρουν. Επιπλέον, προβλέπει την ψηφιοποίηση των πληροφοριών αειφορίας. Ωστόσο, η κύρια διαφορά μεταξύ NFRD και CSRD είναι το εύρος. Στο

⁶⁸ *European Commission*. (χ.χ.). Ανάκτηση από EU taxonomy for sustainable activities: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

⁶⁹ *aplanet*. (2023, March 03). Ανάκτηση από SFDR: what is it and how does it affect your organisation?: <https://aplanet.org/resources/sfdr/>

NFDR υπάγονταν 11.000 εταιρείες ενώ στο CSRD 50.000 περίπου. Το NFDR περιορίζεται στις επιχειρήσεις που έχουν πάνω από 500 υπαλλήλους ενώ το CSRD απευθύνεται σε μεγαλύτερο αριθμό εταιρειών,δηλαδή είναι υποχρεωτική για όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές εταιρείες και εταιρείες που είναι εισηγμένες στις ρυθμιζόμενες αγορές της EU, συμπεριλαμβανομένων των θυγατρικών της EU μητρικών εταιρειών εκτός EU.⁷⁰ Συμπερασματικά, ο κανονισμός Ταξινόμησης, το NFDR δεν είναι υποχρεωτικά αλλά οι ανάγκες που έφεραν στην επιφάνεια δημιούργησαν τα SFDR και CSRD που είναι υποχρεωτικά. Ας μην ξεχνάμε ότι και τα 4 υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί. Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι η εκαστοτε χώρα μπορεί βάση αυτών να υιοθετήσει και να ψηφίσει πιο αυστηρές πρακτικές που υπάγονται στους κανονισμούς,νόμους και πλασία.⁷¹

⁷⁰ *Corporate sustainability reporting*. (χ.χ.). Ανάκτηση από European Commission: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

⁷¹ *IBM*. (χ.χ.). Ανάκτηση από The EU's Corporate Sustainability Reporting Directive explained: <https://www.ibm.com/blog/eu-csrd-explained/>

Κεφάλαιο 4

4.1 Διεθνής παρουσία

Η Συμφωνία του Παρισιού προβλέπει ότι οι χώρες πρέπει να αυξάνουν τις φιλοδοξίες τους κάθε πέντε χρόνια. Για να διευκολυνθεί αυτό, η Συμφωνία καθιέρωσε τον Παγκόσμιο Απολογισμό, ο οποίος θα αξιολογεί τη συλλογική πρόοδο, με πρώτη αξιολόγηση το 2023. Ωστόσο, για να αξιολογηθεί η επικρατούσα κατάσταση με γνώμονα τα τελευταία χρόνια μέχρι σήμερα θα παρουσιαστούν στοιχεία από έρευνες των τελευταίων 3 ετών . Εξετάστηκαν τα τελευταία 3 χρόνια αναφορικά με την βιωσιμότητα και την ESG προσέγγιση. Το 2021, η κατάταξη της βιωσιμότητα αποτελούνταν από τις χώρες:Σουηδία,Ελβετία, Νορβηγία,Ιαπωνία, Φιλανδία,Δανία, Νέα Ζηλανδία,Γερμανία,Καναδάς, Ολλανδία.⁷²Οι χώρες αναφέρθηκαν με φθίνουσα σειρά κατάταξης. Η Σουηδία δεν βρίσκεται τυχαία στην πρώτη θέση καθώς κάνει την υψηλότερη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και έχει τις χαμηλότερες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.⁷³ Η χώρα θέτει συνεχώς νέους και μεγάλους στόχους ενέργειας όπως η συνεχόμενη μείωση εκπομπών και συγκεκριμένα αναφερέται σε μείωση από 85% σε 100% ως το 2045, γεγονός που δεν καθίσταται δύσκολο αν αναλογιστούμε ότι περισσότερο από το 50% της καταναλωθείσας ενέργειας της βασίζεται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ταυτόχρονα, η Σουηδία έχει επενδύσει σε χρήση ηλεκτρικών λεωφορείων, έξυπνων δρόμων και αστικής γεωργίας. Η βιωσιμότητα της οφείλεται και σε επενδύσεις που αφορούν τράπεζες τροφίμων , συστήματα ανακύκλωσης , ισότητα των φύλων και στέγαση για ευάλωτα άτομα. Η Ελβετία θεωρείται κορυφαία στην ανακύκλωση απορριμάτων και την επαχρησιμοποίηση τους ως ενέργεια. Η χώρα κάθε χρόνο μετατρέπει περίπου 100.000 τόνους απορριμάτων σε ενέργεια για την κοινότητα. Επιπρόσθετα, στοχεύει στην διατήρηση της καθαριότητας του νερού, καθαρίζοντας 90 εκατομμύρια λίτρα νερού καθημερινά μέσω μονάδος λυμάτων, την χρήση 100% ανανεώσιμων πηγών ενεργείας,την αποκατάσταση των ωκεανών κατά 50% καθώς και την ουδετερότητα άνθρακα. Η Νορβηγία υποσχέται να έχει ουδετερότητα άνθρακα ως το 2030, 20 χρόνια νωρίτερα σε σχέση με τις δεσμεύσεις των άλλων χωρών. Επίσης, διαθέτει προηγμένα συστήματα ανακύκλωσης και επενδύει συστηματικά στην έρευνα για την καθαριότητα των ωκεανών. Στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στο υδροηλεκτρικό ρεύμα καθώς εξαιτίας του βροχερού

⁷² *Sustainable development goals knowledge platform*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Qatar: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/qatar>

⁷³ Berry, I. (2021, October 21). *Sustainability*. Ανάκτηση από Top 10 Greenest Countries: <https://sustainabilitymag.com/top10/top-10-greenest-countries-2>

κλίματος είναι αρκετά αποτελεσματικό για τις ανάγκες της χώρας. Η Ιαπωνία έχει σκοπό το 50% των νέων παραγόμενων αυτοκινήτων να παράγουν μηδενικές εκπομπές μέσα στα επόμενα 10 χρόνια. Επιλέγει τα υδραυλικά και ηλεκτρικά αυτοκίνητα δεδομένων των συνθηκών της κλιματικής αλλαγής. Οι μεγαλύτερες πόλεις της Ιαπωνία επιθυμούν να είναι ουδέτερες από άνθρακα ως το 2050. Επιπλέον, διαθέτει ένα από τα καλύτερα συστήματα ανακύκλωσης στον κόσμο. Η Φιλανδία ετοιμάζεται να μειώσει κατά 50% τη χρήση ορυκτών καυσίμων σε βάθος χρόνου 10 ετών. Η Φιλανδία είναι μια χώρα που το 70% της καλύπτεται από δασικές εκτάσεις τις οποίες προσπαθεί να προστατεύσει από την αποψίλωση για την διατήρηση του βιοπεριβάλλοντος. Τα ύδατα της έχουν αποκατασταθεί και η χρήση άνθρακα στις γεννήτριες της έχει απαγορευτεί. Η Δανία έχει εστιάσει στην αιολική παραγωγή ενέργειας μέσω ανεμογεννήτριων μιας και το 50% περίπου της ενέργειας προέρχεται από αυτές. Η Κοπεγχάγη θεωρείται η πιο βιώσιμη πόλη στον κόσμο και είναι έτοιμη να απαλλαγεί από την εξάρτηση του άνθρακα ως το 2025. Η Νέα Ζηλανδία ψήφισε νομοθεσία για κλιματική ουδετερότητα ως το 2050, έχει καταφέρει να έχει ένα από τα καλύτερα γεωργικά συστήματα παγκοσμίως και η πλειονότητα των πολιτών έχει στραφεί προς τα βιώσιμα προϊόντα. Η Γερμανία που θεωρείται από τις πιο βιομηχανοποιημένες χώρες στον κόσμο, διαθέτει μεγάλο βαθμό βιωσιμότητας. Οι εταιρείες στην Γερμανία δέχονται την κοινωνική ευθύνη τους και επιδιώκουν μείωση εκπομπών άνθρακα κατά 55% το 2030. Επιπρόσθετα, επενδύει στην ανακύκλωση και στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο Καναδάς στοχεύει στην κατά 30% μείωση των εκπομπών ως το 2030. Τέλος ακολουθεί η Ολλανδία, η οποία προσπαθεί για βελτίωση της βιωσιμότητας με διάφορες καινοτομίες όμως κατέληξε χαμηλά στην κατάταξη για την ποιότητα του αέρα (18^η θέση) και την αποχέτευση του νερού(9^η θέση). Τα στοιχεία προέκυψαν με έρευνα που διεξήχθη το έτος 2021. Σύμφωνα με τα στοιχεία για το έτος 2021 βάση της έρευνας που διεξάγει ετησίως η Έκθεση Αειφόρου Ανάπτυξης (πρώην Δείκτης SDG & Dashboards) που αποτελεί τη πρώτη παγκόσμια μελέτη που αξιολογεί τη θέση κάθε χώρας όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (17 Στόχοι: 1.Εξάλειψη της φτώχειας, 2.Εξάλειψη της πείνας, 3.Καλή υγεία και Ευεξία , 4.Ποιοτική εκπαίδευση, 5.Ισότητα τω φύλων, 6.Καθαρό νερό και Αποχέτευση , 7.Προσιτή και καθαρή ενέργεια, 8.Αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη , 9.Βιομηχανία,καινοτομία και υποδομές , 10.Μειωμένες ανισότητες , 11.Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες , 12.Υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή, 13.Δράση για το κλίμα, 14.Ζωή κάτω από το νερό, 15. Ζωή στη στεριά, 16. Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί θεσμοί, 17.Συνεργασίας για τους στοχους) τα αποτελέσματα είναι τα εξής(φθίνουσα σειρά):Φιλανδία, Σουηδία, Δανία, Γερμανία,Βέλγιο,

Αυστρία,Νορβηγία,Γαλλία,Σλοβενία,Εσθονία.⁷⁴ Συνεπώς, οι χώρες παρουσιάζουν κάποιες ενέργειες και μετέπειτα βάση της Έκθεσης Αειφόρου Ανάπτυξης (πραγματοποιείται Ιούλιο) διαφαίνεται κατά πόσο έχουν προσγγίσει τους στόχους Βιωσιμότητας βάση της Αντζέντα 2030. Για το έτος 2022, η Έκθεση Αειφόρου Ανάπτυξης σημείωσε τις παρακάτω χώρες σε φθίνουσα σειρά:Φιλανδία, Δανία, Σουηδία, Νορβηγία, Αυστρία, Γερμανία, Γαλλία, Ελβετία, Ιρλανδία, Εσθονία.⁷⁵

Έρευνα για το 2023 και λαμβάνοντας υπόψιν τους 4 διαφορετικές εκθέσεις και συγκεκριμένα ο Δείκτης Περιβαλλοντικής Απόδοσης (EPI) από το Πανεπιστήμιο Yale, μια έκθεση από το Κοινό Κέντρο Ερευνών της ΕΕ (JRC), ο δείκτης Green Future Index (GFI) από το Ινστιτούτο Τεχνολογίας της Μασαχουσέτης (MIT), απορρέει μια νέα κατάταξη με χώρες που παρέμειναν στη λίστα αλλά και νεοεισαχθείσες χώρες. Η κατάταξη αφορά τις χώρες (φθίνουσα σειρά): Σουηδία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Φιλανδία, Ελβετία, Γαλλία, Κόστα Ρίκα, Ισλανδία, Νορβηγία, Ιρλανδία. Παρατηρείται λοιπόν πως οι ευρωπαϊκές χώρες,κυρίως οι βόρειες ,διαθέτουν αδιαμφισβήτητα ισχυρά προφίλ βιωσιμότητας και όπως φανερώνει η έρευνα, που θα ακολουθήσει, εφαρμόζουν ως επί το πλείστον πρακτικές ESG. Η κατάταξη της Morningstar για το έτος 2021,αφορά τις χώρες που ξεχώρισαν ως προς ESG προσεγγίσεις και παρουσιάζεται ως εξής (φθίνουσα σειρά):Ολλανδία,Γαλλία, Φιλανδία, Χονγκ Κονγκ, Ταιβαν.Η Ολλανδία θεωρείται ότι διαθέτει το πιο βιώσιμο χρηματιστήριο. Η Γαλλία ακολουθεί, αφήνοντας πίσω τη Φιλανδία και τη Σουηδία. Η άνοδος και η θέση της Γαλλίας αιτιολογούνται από την μεγάλη γκάμα εταιρεία ειδών πολυτελείας LVMH καθώς και του προμηθευτή ηλεκτρικού εξοπλισμού Schneider Electric που χαρακτηρίζονται ως υπεραπόδοση ESG. ⁷⁶Η Φιλανδία επωφελείται από την εταιρεία Nokia που αποτελεί μεγάλη δύναμη στη βιομηχανία τεχνολογικού υλικού. Μη ευρωπαϊκές χώρες που αναφέρθηκαν όπως το Χονγκ Κονγκ επωφελείται από την ασφαλιστική εταιρεία AIA Group που παρουσιάζει χαμηλό κίνδυνο και υψηλή διαχειριστική ικανότητα, καθώς και η Ταιβάν με την εταιρεία Taiwan Semiconductor Manufacturing, γνωστή για τις ESG προσεγγίσεις της. Σε χαμηλή κατάταξη βρίσκονται οι Ηνωμένες Πολιτείες που αποτελούν και έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς εκπομπών αερίων. Εταιρείες των USA όπως η Apple, η Microsoft, η Berkshire Hathaway και η

⁷⁴ UNDP. (χ.χ.). Ανάκτηση από THE SDGS IN ACTION : <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

⁷⁵ Prof. Jeffrey Sachs, P. C. (2021, June 14). *Sustainable Development Report*. Ανάκτηση από Sustainable Development Report 2021: <https://www.sdgindex.org/reports/sustainable-development-report-2021/>

⁷⁶ *investmentofficer*. (2021, May 10). Ανάκτηση από Morningstar: Which Countries Lead on ESG?: <https://www.investmentofficer.lu/en/partners/morningstar/morningstar-which-countries-lead-esg>

Visa είναι φανατικοί υποστηρικτές της βιωσιμότητας,αν και υπάρχουν και άλλες όπως Facebook, Amazon και Johnson & Johnson που αντιμετωπίζουν κινδύνους ESG που οφείλονται κυρίως σε συμμετοχή τους σε αντιπαραθέσεις. Σε παράμοια κατάσταση,με διαφορούμενες εταιρείες βρίσκεται το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς εταιρείες όπως ως η Unilever, η AstraZeneca ή η HSBC Holdings φέρουν μεσαίο κίνδυνο ESG, αν και η Diageo και η Vodafone Group κατατάσσονται από τη Sustainalytics στη κορυφή ESG πρακτικών. Ας μην λησμονήσουμε και τις χώρες που βάσει ερευνών ευθύνονται για τις μεγαλύτερες μολύνσεις καθώς οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα είναι πολύ υψηλές. Η κατάταξη είναι η εξή (φθίνουσα σειρά): Κίνα (με περισσότερα από 10.065 εκατομμύρια τόνους CO₂), Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (5.416 εκατομμύρια τόνους CO₂), Ινδία(2.654 εκατομμύρια τόνους CO₂), Ρωσία (1.711 εκατομμύρια τόνους CO₂), Ιαπωνία (1.162 εκατομμύρια τόνους CO₂), Γερμανία (759 εκατομμύρια τόνους CO₂), Ιράν (720 εκατομμύρια τόνους CO₂), Νότια Κορέα (659 εκατομμύρια τόνους CO₂), Σαουδική Αραβία (621 εκατομμύρια τόνους CO₂) και Ινδονησία (615 εκατομμύρια τόνους CO₂).⁷⁷

4.2 Εθνική παρουσία

Η Ελλάδα έχει λάβει μέρος στην Συμφωνία του Παρισιού όπως και στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, γεγονός που συματοδοτεί την επιθυμία και την διάθεση να συμμορφωθεί με τις περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές ανάγκες της εποχής. Επιπρόσθετα, υπάρχει ο Ελληνικός Κώδικας Βιωσιμότητας (ΕΚΒ), που περιλαμβάνει 4 ενότητες και 20 κριτήρια και δείχνει τον δρόμο προς την ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών στις επιχειρηματικές δραστηριότητες από τις εταιρείες. Έρευνα που διεξήχθη το έτος 2021 από το Εργαστήριο Επενδυτικών Εφαρμογών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, αποφάνθηκε ότι η πλειονότητα των εταιρειών κατανοεί τα κριτήρια ESG αλλά μόνο το 1/3 τα εφαρμόζει. Ωστόσο, είναι έντονη η τάση για προσέγγιση στρατηγικών ESG. Στη τήρηση των κριτηρίων αναφορικά με το περιβάλλον πρώτη θέση κατέκρησε ο χρηματιστηριακός κλάδος, οι ΑΠΕ,η υγειονομική περίθαλψη, οι υπηρεσίες, οι μεταφορές, η τεχνολογία και επικοινωνία, τα τρόφιμα και τα ποτά, ο μετασχηματισμός πόρων, η επεξεργασία

⁷⁷ *Climate Trade*. (2021, May 17). Ανάκτηση από Which countries are the world's biggest carbon polluters?: <https://climatetrade.com/which-countries-are-the-worlds-biggest-carbon-polluters/>

εκχλισμάτων και ορυκτών, οι υποδομές και τελευταία τα καταναλωτικά αγαθά.⁷⁸ Στην τήρηση των κριτηρίων για την κοινωνία πάλι πρώτος κλάδος είναι οι ΑΠΕ με 50% και ακολουθεί ο χρηματιστηριακός κλάδος με ποσοστό λίγο πάνω από το 20%, οι μεταφορές με 20%, οι υπηρεσίες, η τεχνολογία και επικοινωνία, η υγειονομική περίθαλψη, ο μετασχηματισμών πόρων, η επεξεργασία εκχλισμάτων, οι υποδομές, τα τρόφιμα και τα ποτά και τα καταναλωτικά αγαθά. Βέβαια, η αύξηση των επιχειρήσεων που προσανατολίζονται προς τη φιλοσοφία ESG επιβεβαιώνεται και απο τον δείκτη σύμφωνα με τον δείκτη ATHEX ESG που τον Ιούλιο του 2021 προσμετρά 35 εταιρείες ενώ τον Μάιο του 2022 είχαν ανέλθει στις 49.⁷⁹ Η προηγούμενη μέτρηση αφορά εισηγμένες εταιρείες.

Ακολουθούν εταιρείες στην Ελλάδα που εφαρμόζουν ESG κριτήρια.

ΟΠΑΠ: Ο Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου (ΟΠΑΠ) μέσω της εφαρμογής app Ομάδα Προσφοράς ΟΠΑΠ, που υποστηρίζει δράσεις και έργα που αφορούν παιδιά. Επίσης, έχει δημιουργήσει τις Αθλητικές Ακαδημίες ΟΠΑΠ (για την πρόσβαση στον αθλητισμό), το ΟΠΑΠ Forward για τις ευκαιρίες στην Απασχόληση.

Coca-Cola Τρία Έψιλον: Η Coca-Cola Τρία Έψιλον έχει δημιουργήσει το Youth Empowered, που αποτελεί δωρεάν πρόγραμμα για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας για τους νέους στην Ελλάδα και έχει σημειώσει πάνω από 3.000 συμμετέχοντες που έχουν αποκτήσει χρήσιμα εφόδια τημ αγορά εργασίας.

Eurobank: Η Eurobank προσανατολίζεται προς τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, γεγονός που επιβεβαιώνεται από δράσεις όπως το “Women in Banking” (πρόγραμμα mentoring για ανάπτυξη ηγετικών δεξιοτήτων από γυναίκες προς γυναίκες), τα πράσινα κτήρια στέγασης (Piraeus Port Plaza), το πρόγραμμα Digital Accelerator (με στόχο την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των εργαζόμενων), τη συμπερίληψη στον Διεθνή δείκτη ισότητας των φύλων Bloomberg Gender Equality Index (GEI) 2022.

AB Βασιλόπουλος: Η AB Βασιλόπουλος επικεντρώνεται στον Άνθρωπο. Το 2021 πρόσφερε 1 εκατομμύριο ευρώ σε προϊόντα, δράσεις, προγράμματα για πάνω από 140 οργανισμούς. Ταυτόχρονα

⁷⁸ ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΗ, Φ. (2021, ΙΟΥΛΙΟΥ 22). *ESG STORIES*. Ανάκτηση από Ποιοι κλάδοι τηρούν περισσότερο τα κριτήρια ESG στην Ελλάδα; <https://www.esgstories.gr/business-esg/poioi-kladoi-tiroy-n-perissotero-ta-kritiria-esg-stin-ellada>

⁷⁹ *ATHEXGROUP*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG του Χρηματιστηρίου Αθηνών: <https://www.athexgroup.gr/el/esg-sustainability>

παρείχε υποστήριξη στη πρωτογενή παραγωγή με προγράμματα όπως το ‘Πρόγραμμα Ευφούς Γεωργίας’ . Επίσης, συμβάλλει στη μείωση του πλαστικού, με στόχο τη κατά 50% μείωση του πλαστικού ως το 2025.

MYTILINEOS: Η MYTILINEOS προωθεί και υιοθετεί τη τεχνολογία των Smart Cities.Είναι ένας συνδιασμός δράσεων για πόλεις,κοινότητες, οικισμούς που επιθυμούν να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα, παρέχοντας και στηρίζοντας τις ιδέες αυτών των δράσεων στη εμπειρία και τη τεχνογνωσία της εταιρείας.

Κωτσόβολος: Η Κωτσόβολος στρέφεται προς τη αποδοχή της διαφορετικότητας και την εξάλειψη των διακρίσεων. Αποτελεί μία απο τις λίγες εταιρείες που έχουν υπογράψει τη Χάρτα Διαφορετικότητας, την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προώθηση της διαφορετικότητας στο επιχειρείν.⁸⁰

Συμπερασματικά, η Ελλάδα τείνει να έχει ολοένα και περισσότερες εταιρείες που στρέφονται προς ESG πρακτικές. Η μετάβαση είναι σταδιακή αλλά συγκριτικά με άλλες χώρες ξεκίνησε νωρίς αν αναλογιστούμε ότι ήδη από το 2008 υπάρχει ο δείκτης CR Index που αξιολογεί τις επιδόσεις των εταιρειών σχετικά με τη κοινωνία, τους εργαζόμενους,την εταιρική διακυβέρνηση, βάσει 100 κριτηρίων.⁸¹

4.3 Προβληματισμοί

Η ταχύτητα ανάπτυξης και το ενδιαφέρον των επενδυτών κίνησαν τα νήματα για τις εταιρείες ώστε να προσανατολιστούν και να υιοθετήσουν τη πολιτική ESG. Φυσικά, η ESG πρεσβεύει τη βιωσιμότητα και την διαφάνεια όμως αρκετές φορές γίνεται βορά του όρου με σκοπό το κέρδος ή την καλή εικόνα και φήμη της εταιρείας.

⁸⁰ *kariera.gr*. (2022, Ιουνίου 02). Ανάκτηση από Τι είναι το ESG και πώς υιοθετείται από τις ελληνικές επιχειρήσεις:: <https://resources.kariera.gr/el/blog/what-is-esg/>

⁸¹ Σιγαλού, Μ. Ι. (2022, Οκτωβρίου 12). *athensvoice*. Ανάκτηση από Επιχειρήσεις και πρακτικές ESG: <https://www.athensvoice.gr/epikairota/ellada/774408/epiheiriseis-kai-praktikes-esg/>

Ένα φαινόμενο που επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό αυτόν είναι ο όρος «Greenwashing», που αναφέρεται στις ενέργειες μιας εταιρείας, ένος προϊόντος ή μιας υπηρεσίας που φαινομενικά έχουν θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον περιβαλλοντολόγο Jay Westerveld , ο οποίος αναφέρθηκε στη περίπτωση ενός ξενοδοχείου που ζητούσε από τους πελάτες να επαναχρησιμοποιηθούν τις πετσέτες χωρίς της αναμονή του πλυσίματος τους ώστε να εξοικονομήσουν ενέργεια και πόρους υπερ του περιβάλλοντος. Ο Jay υποστήριξε ότι το ξενοδοχείο δεν δρούσε αρκετά βοηθητικά ως προς το περιβάλλον και ότι η ιδέα για τις πετσέτες είχε καθαρά οικονομικό κίνητρο, τη μείωση κόστους. Την ενέργεια αυτή χαρακτήρισε Greenwashing και αφορά στοιχεία που παρουσιάζονται αλλοιωμένα, στοιχεία ψευδή ή μη ακριβή. Μέσα στα πλαίσια του Greenwashing εμφανίστηκε και ο όρος «Green marketing», ο οποίος αφορά τη διαφήμιση και τη προβολή των δράσεων ενός προϊόντος, μιας εταιρίας, μιας υπηρεσίας , που είναι φιλικές προς το περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια, έχουν έρθει στο φως της δημοσιότητας πολυάριθμα περιστατικά που χαρακτηρίζονται ως Greenwashing. Ολοένα μεγαλώνει η λίστα με τις εταιρίες καλλυντικών που προωθούν τα προϊόντα τους ως εντελώς φυσικά και οικολογικά αλλά έχουν αρνητικές επιδράσεις στο περιβάλλον.⁸² Η Lush αποτέλεσε χαρακτηριστικό παράδειγμα ,καθώς είναι μεγάλη εταιρεία στον τομέα των καλλυντικών, διαφημίζει τα φιλικά περιβαλλοντικά προϊόντα της, κάποια από τα οποία όμως περιέχουν τοξικά συστατικά. Επιπρόσθετα, το πολύκροτο παράδειγμα της Volkswagen που εστίασε στην εικόνα των καθαρών από ρύπους αυτοκινήτων της με σκοπό να προσελκύσει αγοραστές⁸³. Ωστόσο, το έτος 2015, ο EPA ανακάλυψε μια συσκευή που είχε τοποθετηθεί στους κινητήρες κάποιων αυτοκινήτων ώστε όταν περνούν δοκιμαστικό στάδιο να αλλάζουν την απόδοση για βέλτιστα αποτελέσματα. Στην ουσία, οι ρύποι των αυτοκινήτων ήταν 40 φορές πάνω από τα όρια των USA. Σε ίδια γραμμή κινείται και ο όρος «Healthwashing» που αφορά τρόφιμα που προβάλλονται ή περιγράφονται πιο υγιεινά από ότι είναι, θέτοντας πολλές φορές σε κίνδυνο την υγεία των ανθρώπων. Συνήθως το κοινό που προτιμά τρόφιμα που επικεντρώνονται στην υγεία είναι άτομα που αντιμετωπίζουν υπάρχοντα προβλήματα υγείας.⁸⁴ Η αμερικάνικη μάρκα La Croix, αποτελεί μάρκα ανθρακούχου νερού που προβάλλεται ως φυσικό αλλά τα πραγματικά της συστατικά είναι συνθετικά. Ένα ακόμα προϊόν είναι το Nature Valley Granola Bars που αυτοπροσδιορίζεται ως φυσικό αλλά περιέχει ίχνη της χημικής ουσίας

⁸² Kerner, S. M. (2023, April). *techtarget*. Ανάκτηση από greenwashing: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/greenwashing>

⁸³ Garrett, C. (2022, 01 11). *climate consulting selectra*. Ανάκτηση από Greenwashing: definition and examples: <https://climate.selectra.com/en/environment/greenwashing>

⁸⁴ *deliciousdoor*. (2022, August 18). Ανάκτηση από What is Healthwashing? Real Examples of Healthwashing in 2022: <https://www.deliciousdoor.com/blogs/1/healthwashing-examples>

glyphosate που σκοτώνει τα ζιζάνια. Επιπρόσθετα, την εμφάνιση της έχει κάνει η ορολογία του «Sportswashing» που αναφέρεται σε εταιρείες,κυβερνήσεις,ομάδες που χρησιμοποιούν τα αθλήματα για να καλύψουν αδικήματα που έχουν διαπράξει.⁸⁵Συμπερασματικά, όπως προκύπτει υπάρχουν πολλές μορφές πρακτικών που φαντάζουν φιλικές προς το περιβάλλον και τον άνθρωπο αλλά στην πραγματικότητα είναι μια συγκάλειψη στοιχείων. Τα προηγούμενα χρόνια που η έννοια του ESG δεν είχε προσδιοριστεί ιδιαίτερα από τους θεσμούς και τα κράτη, η εκματάλλευση του όρου ή των πρακτικών του ήταν σύνηθες φαινόμενο. Ωστόσο, οι οδηγίες και οι υποχρεώσεις των χωρών και των εταιρειών δρουν επιτυχώς στον περιορισμό τέτοιων συμβάντων. Βέβαια, υπάρχουν περιστατικά που αποδεικνύουν ότι ακόμα και αυτή τη στιγμή κάποιος θα μπορούσε συνειδητά η ασυνείδητα να εκμεταλλευτεί τις πρακτικές ESG προς όφελος του. Η ευθύνη και οι δράσεις της κάθε χώρας είναι προσανατολισμένες και προσαρμοσμένες στη φιλοσοφία τους. Σ' αυτή την εργασία θα μελετήσουμε τη χώρα της Μέσης Ανατολής, το Καταρ, που αποτελεί πόλο έλξης επενδυτών.

⁸⁵ WIKIPEDIA. (2023, June 7). Ανάκτηση από Sportswashing: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sportswashing>

Κεφάλαιο 5

5.1 Μελέτη περίπτωσης «Sportswashing στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022 »

5.1.1 Κατάρ

Το Κατάρ αποτελεί ανεξάρτητο εμιράτο της Μέσης Ανατολής , είναι κληρονομική μοναρχία και ο ηγέτης του είναι ο Εμίρης Ταμίμ μπιν Χαμάντ. Ωστόσο, το ζήτημα του πολιτεύματος είναι αμφιλεγόμενο καθώς το 2003,εγκρίθηκε το σύνταγμα με σχεδόν απόλυτη πλειοψηφία της τάξεως του 98%. Η οικονομία του βασίζεται στα αποθέματα φυσικού αερίου και πετρελαίου. Το Κατάρ έχει χαρακτηριστεί από τα UN ως μια χώρα υψηλής ανθρώπινης ανάπτυξης και το εξέχον προχωρημένο Αραβικό κράτος όσο αφορά αυτή. Περιβαλλοντικά, το Κατάρ έχει μετρήσει 142 είδη μυκυτών που ερευνώνται από ομάδες, καταναλώνει υψηλές ποσότητες νερού και παράγει μεγάλες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και μάλιστα ως το 2008 είχε τις μεγαλύτερες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ανά κάτοικο.Επιπρόσθετα, στις 11 Ιουνίου 1992 υπέγραψε τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα του Ρίο και έγινε μέλος της σύμβασης στις 21 Αυγούστου του 1996.Αργότερα, εξήγαγε ένα Σχέδιο Δράσης και Στρατηγικής της Βιοποικιλότητας, το οποίο έγινε αποδεκτό από το συνέδριο στις 18 Μαΐου 2005. Βέβαια, το έτος 2008, έθεσε το Εθνικό Όραμα 2030, που επικεντρώνεται στη περιβαλλοντική ανάπτυξη που θα αποτελεί έναν από τους τέσσερις βασικούς πυλώνες δράσης για τα επόμενα 20 χρόνια. Το Όραμα έχει στόχο να αναπτύξει βιώσιμες εναλλακτικές από την ενέργεια που θα έχει ως βάση το πετρέλαιο για την τοπική και περιβαλλοντική εξασφάλιση του περιβάλλοντος. Πολιτικά, το Κατάρ έχει συνταγματική μοναρχία και κυβερνάται από τον Οίκο των Αλ Θανί.Δημογραφικά, ο πληθυσμός παρουσιάζει εποχικότητα καθώς μεγάλο μέρος του αποτελείται από μετανάστες-εργατικό δυναμικό, η πλειοψηφία είναι μη Άραβες και ο ανδρικός πληθυσμός υπερτερεί αριθμητικά. Η θρησκεία που κυριαρχεί είναι το Ισλάμ,αποτελεί καθεστώς και η επίσημη γλώσσα είναι τα Αραβικά. Διακυβερνητικά, όπως προαναφέρθηκε αρχηγός του κράτους είναι ο Εμίρης και επικρατεί απόλυτη μοναρχία αλλά με εκλεγμένο σύνταγμα. Το Κατάρ διατηρεί καλές σχέσης με USA αν αναλογιστούμε ότι δέχθηκε τις αμερικάνικες δυνάμεις να χρησιμοποιήσουν την αεροπορική βάση για να στείλουν προμήθειες προς το Ιράκ και το

Αφγανιστάν. Επιπλέον, το Κατάρ έχει έρθει σε συμφωνία για αμυντική συνεργασία με την Σαουδική Αραβία.⁸⁶

Οι σχέσεις που έχει αναπτύξει με το Μπαχρέιν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα βρίσκονται σε ένταση λόγω της θεωρούμενης εγγύτητας μεταξύ της κυβέρνησης του Κατάρ και της Μουσουλμανικής Αδελφότητας. Στις 5 Ιουνίου του 2017 η Αίγυπτος, η Σαουδική Αραβία, το Μπαχρέιν, η Μαυριτανία, η Υεμένη, οι Μαλδίβες και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα αποφάσισαν να σταματήσουν κάθε διπλωματική σχέση με το Κατάρ λόγω «της υποστήριξής του στην τρομοκρατία και τον εξτρεμισμό». Οικονομικά, η χώρα πριν το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο στηριζόταν στην αλιεία ψαριών και μαργαριταριών αλλά από όταν ανακαλύφθηκαν τα κοιτάσματα πετρελαίου άλλαξε ριζικά αυτό. Σε σημερινά δεδομένα, η χώρα παρέχει υψηλό βιωτικό επίπεδο στους νόμιμους κατοίκους της.⁸⁷ Επίσης, η χώρα παρέχει από τις χαμηλότερες φορολογίες παγκοσμίως. Η ανεργία κυμαίνεται χαμηλά αλλά νομικά κάθε εταιρεία πρέπει να ελέγχεται κατά 51 % από Καταριανούς. Ωστόσο, οι μετανάστες εργάτες είναι πλειοψηφία και αποτελούν το 86% του πληθυσμού και το 94% του εργατικού δυναμικού. Στις επενδύσεις των Καταριανών βρίσκονται οι Valentino, Siemens, Printemps, Harrods, The Shard, Barclays Bank, αεροδρόμιο Χίθροου, Παρί Σεν Ζερμέν, όμιλος Volkswagen, Royal Dutch Shell, Bank of America, Tiffany, Αγροτική Τράπεζα της Κίνας, Sainsbury's και Santander Brasil. Πολιτιστικά, το Μουσείο Ισλαμικών Τεχνών θεωρείται ως ένα από τα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου και γενικά το Κατάρ είναι ο μεγαλύτερος αγοραστής παγκοσμίως στην καλλιτεχνική αγορά ανά αξία.

5.1.2 Η περιβαλλοντική βιωσιμότητα του Κατάρ

Το Κατάρ είναι μια από τις πρώτες χώρες που επισημοποίησαν τη Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (UNFCCC) το 1996. Ταυτόχρονα, δεν παραλείπει να θέτει στόχους και να έχει ένα μακροχρόνιο όραμα για την αντιμετώπιση παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων.⁸⁸ Το Κατάρ είναι ενεργός συμμετέχων στην εκστρατεία της διεθνούς κοινότητας για

⁸⁶ *The New York Times*. (2022, Dec 14). Ανάκτηση από The Qatar World Cup Is Peak ‘Sportswashing.’ But Will It Work?: <https://www.nytimes.com/2022/12/14/opinion/world-cup-qatar-sportswashing.html>

⁸⁷ *ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ*. (2023, Μαρτίου 11). Ανάκτηση από Κατάρ: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81>

⁸⁸ *Government Communications Office*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Environment and Sustainability: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj0ob--uz->

την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης. Επιπρόσθετα, είχε υπογράψει το πρωτόκολλο του Κιότο το 2005, και έπειτα την Συνθήκη του Παρισιού το 2016 υποστηρίζοντας τις προσπάθειες για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αλλά και την εξασφάλιση της περιβαλλοντικής ευημερίας. Επιπλέον, είναι μέλος του Διεθνούς Οργανισμού Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (IRENA), που παροτρύνει τις χώρες να στραφούν προς ένα βιώσιμο ενεργειακό μέλλον. Η χώρα φιλοξένησε επίσης τη 18η Διάσκεψη των Μερών (COP18) το 2012, ένα από τα παγκόσμια συνέδρια διαπραγματεύσης των δράσεων για την κλιματική αλλαγή που οδήγησε στην σύναψη της Συμφωνίας του Παρισιού.⁸⁹

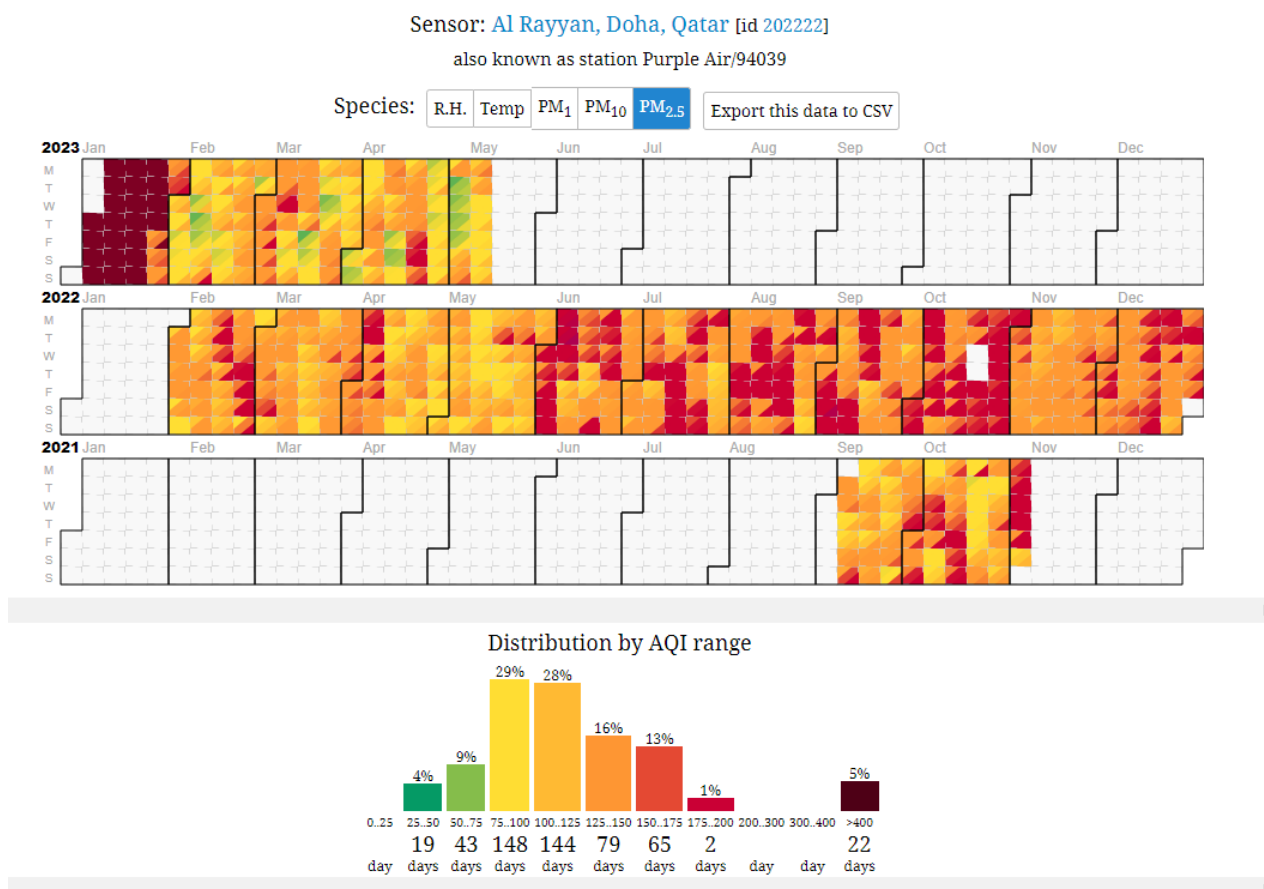
Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής για τη Δράση για το Κλίμα τον Σεπτέμβριο του 2019, η Αυτού Υψηλότες Σεΐχης Ταμίμ μπιν Χαμάντ Αλ Θάνι προσέφερε την οικονομική ενίσχυση αξίας 100 εκατομμυρίων δολλαρίων για τη στήριξη μικρών νησιωτικών αναπτυσσόμενων κρατών αλλά και των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και γενικότερα της περιβαλλοντικής διασφάλισης. Ταυτόχρονα, το ίδιο έτος προχώρησε σε φύτευση ενός εκατομμυρίου δέντρων, ως προετοιμασία για το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2022. Η Εθνική Στρατηγική για το Περιβάλλον και την Κλιματική Αλλαγή (QNE) του Κατάρ παρέχει ένα δραστικό σχέδιο για την ανάκαμψη από τις περιβαλλοντικές προσκλήσεις και βιώσιμες πρακτικές για την διασφάλιση του.⁹⁰ Το QNE στοχεύει στην οικονομική προσαρμοστικότητα της χώρας, την ευζωία του λαού και τη περιβαλλοντική προστασία. Βασικά θέματα που απαρτίζουν το σχέδιο είναι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, η ποιότητα του αέρα, η βιοποικιλότητα, το νερό, η κυκλική οικονομία, η διαχείριση απορριμάτων και η χρήση γης. Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου πρόκειται να μειωθούν κατά 25% έως το 2030 και δημιουργήθηκαν ήδη σταθμοί παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα μιας και το Κατάρ κατατάσσεται στη τρίτη θέση στις πέντε κορυφαίες χώρες παγκοσμίως με μολυσμένο αέρα. Βέβαια, όπως παρουσιάζεται παρακάτω στο Διάγραμμα 5, τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για βελτίωση των αρνητικών ποσοστών ποιότητας αέρα.

AhWLRfEDHb1-Ae8QFnoECAsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gco.gov.qa%2Fen%2Ffocus%2Fenvironment-and-sustainability%2F&usg=AOvVaw0PqwqIhlaZuvYkUwqEL5w6

⁸⁹ Ibrahim, M. (2021, August 12). *dohanews*. Ανάκτηση από Here are the steps Qatar is taking to slip from 'worst sustainability, air quality' ranks: <https://dohanews.co/here-are-the-steps-qatar-is-taking-to-slip-from-worst-sustainability-air-quality-ranks/>

⁹⁰ *Gulf times*. (2021, OCTOBER 31). Ανάκτηση από QNE a key milestone in country's mission to protect environment: <https://www.gulf-times.com/story/703563/qne-a-key-milestone-in-countrys-mission-to-protect-environment>

Διάγραμμα 5: Η ποιότητα του αέρα στο Κατάρ προοδευτικά από το έτος 2021 έως σήμερα. (D.5)⁹¹

Το Κατάρ σκοπεύει να στηριχθεί σε τεχνολογίες και λύσεις χαμηλών εκπομπών άνθρακα που θα χρησιμοποιούν φυσικά υλικά. Εξάλλου, με την υπογραφή της Συνθήκης του Παρισιού, η χώρα δεσμεύτηκε να συμβάλλει στη μείωση της παγκόσμιας θερμοκρασίας ώστε να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη. Ας γίνει όμως πιο συγκεκριμένη αναφορά στο σχέδιο. Το Σεπτέμβριο του 2019 το Υπουργικό Συμβούλιο του Κατάρ ενέκρινε το Εθνικό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή, μιας και η ανάγκη αντιμετώπισης της ήταν επείγουσα. Το σχέδιο αποτελεί μέρος του Εθνικού Οράματος του Κατάρ 2030 και έρχεται σε συμφωνία με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του UN (SDG).⁹² Το Κατάρ θα πρέπει να αντιμετωπίσει την πρόκληση για αναδιάρθρωση της οικονομίας, της χρήσης πόρων και την εύρεση πρακτικών για την διαχείριση των

⁹¹ (χ.χ.). Ανάκτηση από Air Pollution in Qatar: <https://aqicn.org/country/qatar/>

⁹² pwc. (2023, April 04). Ανάκτηση από Qatar's progressive ESG journey: PwC report highlights key developments and future plans: <https://www.pwc.com/m1/en/media-centre/2023/qatars-progressive-esg-journey-key-developments-and-future-plans.html>

περιβαλλοντικών επιπτώσεων που απορρέουν από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες του. Το σχέδιο ξεκίνησε με την έρευνα για τον εντοπισμό των επιπτώσεων και την αναζήτηση λύσεων. Το Κατάρ έχει σχεδιάσει την Lusail City και το Msheireb Downtown ως έξυπνες πόλεις για να ενώσουν την τεχνολογία που δρα φιλικά προς το περιβάλλον με ένα βελτιστοποιημένο αστικό σχεδιασμό .Οι έξυπνες πόλεις ψηφιοποιούν τον αστικό τρόπο ζωής με στόχο την μείωση των εκπομπών και την ελαχιστοποίηση της χρήσης πόρων . Ειδικότερα, το Msheireb Downtown είναι το πρώτο έργο βιώσιμης ανάπλασης στο κέντρο της πόλης παγκοσμίως. Έχει σχεδιαστεί ώστε να μειωθεί η προσωπική χρήση αυτοκινήτου, να περιοριστούν οι εκπομπές, και συνεπώς η κυκλοφοριακή συμφόρηση. Οι τεχνολογίες της πόλης εξοικονομούν χρήση νερού ως και 30% και αυξάνουν την απόδοση της ενέργειας με την χρήση φωτοβολταϊκών και ηλιακών συλλεκτών που προσφέρουν ηλεκτρική ενέργεια και ζεστό νερό. Το Lusail City διαθέτει προηγμένο Σύστημα Περιφερειακής Ψύξης , που αποτελεί το μεγαλύτερο στον κόσμο, και εξοικονομεί 65 εκατομμύρια τόνους διοξειδίου του άνθρακα σε ετήσια βάση. Επιπρόσθετα, η πόλη προσφέρει ένα σύστημα ποδηλασίας και πεζών παρέχοντας οικολογικές λύσεις μεταφοράς. Γενικά, το Κατάρ επενδύει σημαντικά στις πράσινες μεταφορές.⁹³ Το μετρό της Ντόχας εξυπηρετεί μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού, σε διάφορες τοποθεσίες της πρωτεύουσας, εξοικονομώντας νερό, ενέργεια και χρήση του αυτοκινήτου. Το Hamad Port διατηρεί κριτήρια βιωσιμότητας, από την επιλογή υλικών, την κατανάλωση νερού, τη χρήση ενέργειας ώστε να μειωθεί το αποτύπωμα του άνθρακα. Η Qatar Airways είναι πιστοποιημένη σύμφωνα με το πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Αξιολόγησης της IATA και προσπαθεί συνεχώς για την παροχή βέλτιστων περιβαλλοντικών αποδόσεων. Η Qatar Energy προσανατολίστηκε σε μια νέα στρατηγική αειφορίας, αρχή του έτους 2021, που βασίζεται σε στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 25% ως το 2030. Ταυτόχρονα, η χώρα επενδύει και στον ψηφιακό μετασχηματισμό, φιλοξενώντας τη δεύτερη έκδοση της Smart City Expo Doha 2022, που παρουσίασε έξυπνες λύσεις και εφαρμογές. Συζητήθηκαν ιδέες που αφορούσαν τομείς της τεχνητής νοημοσύνης, του blockchain και του cloud computing στον μετασχηματισμό της αστικής διαχείρισης. Το Κατάρ χαρακτηρίζεται ως μια από τις χώρες με τα υψηλότερα κατα κεφαλήν ΑΕΠ στον κόσμο και στηρίζει την οικονομία του στα αποθέματα φυσικού αερίου που διαθέτει, αλλά προσπαθεί να αναδιαρθρώσει την οικονομία του και να μειώσει την εξάρτηση του από τους υδρογονάνθρακες. Η φιλοξενία του Παγκόσμιου Κυπέλλου FIFA 2022 αποτέλεσε αφορμή για

⁹³ *zawya*. (2022, August 17). Ανάκτηση από New ESG intelligence report on Qatar shows how the country is addressing environment and social challenges: <https://www.zawya.com/en/press-release/research-and-studies/new-esg-intelligence-report-on-qatar-shows-how-the-country-is-addressing-environment-and-social-challenges-r5f4x60e>

μια δεκαετία προόδου σε τομείς όπως οι κατασκευές, οι μεταφορές, οι υποδομές, ο τουρισμός και ο αθλητισμός. Ταυτόχρονα, μια έκθεση προβάλλει πως η παραγωγή των τροφίμων γίνεται πιο βιώσιμη, δηλαδή από τις τεχνικές παραγωγής έως τις στρατηγικές παραγωγών και εμπορών για την παροχή των τροφίμων στην αγορά. Γενικά, το Καταρ κινείται προς μια κυκλική οικονομία ώστε να διαχειρίζεται καλύτερα τα απορρίμματα της, όπως στόχο του αποτελεί η μείωση της παραγωγής οικιακών απορριμμάτων κάτω από από 1,6 kg ανά κάτοικο/ημέρα και η ανακύκλωση γενικότερα να φτάσει το 15% για όλα τα στερεά απόβλητα. Τέλος, θα έπρεπε να γίνει μεία στην Εβδομάδα Αειφορίας του Καταρ που κάνει την εμφάνιση της τα τελευταία 7 χρόνια, και με την οποία συμμετέχοντες μπορούν να παρακολουθήσουν ως μεμονωμένα άτομα εισπράττοντας πληροφορίες για βιώσιμες δράσεις και συμμετοχή σε διάφορα δρώμενα είτε ως εταιρείες παρουσιάζοντας τις βιώσιμες πρακτικές τους.

Συμπερασματικά, το Καταρ προσπαθεί να στηριχθεί μεν στους πόρους που διαθέτει αλλά να προσαρμοστεί δε σε μια πιο βιώσιμη διαχείριση των πόρων και λειτουργιών του ώστε να συνεισφέρει με τη σειρά του στην προσπάθεια για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, μολονότι έχει αρνητικά περιβαλλοντικά ρεκορ τα προηγούμενα χρόνια σε εκπομπές, ποιότητα αέρα και λανθασμένη χρήση πόρων.⁹⁴

5.1.3 Η κοινωνία του Κατάρ

Το κύριο κοινωνικό πρόβλημα στο Καταρ είναι οι συγκρούσεις μεταξύ του σύγχρονου τρόπου ζωής και των παραδόσεων. Έθιμα όπως φυλετικά διαχωρισμένα περιβάλλοντα, νομικά εμπόδια αλλά και πολιτιστικοί κανόνες παρεμποδίζουν ανθρώπους από τις δυνατότητες που θα μπορούσαν να έχουν και να εκμεταλλευτούν. Ωστόσο, το κράτος για να εξισοροπήσει σ'ένα βαθμό τις κοινωνικές ανισότητες, συμβάλλει με τις παροχές του όσο καθίσταται δυνατόν. Η χώρα προσφέρει ιατρική κάλυψη της τάξεως του 100% για τον πληθυσμό που καλύπτεται από την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας. Επιπρόσθετα, το Κατάρ παλεύει για να εξασφαλίσει το 70% στην επισιτιστική αυτάρκεια ως το 2023 και στόχος είναι το 100% έως το 2030. Επιπρόσθετα, έχει εξελίξει το σύστημα κοινωνικής προστασίας για όλους τους Καταριανούς καθώς προστατεύει τα πολιτικά δικαιώματα τους και τους

⁹⁴ *iloveqatar.net*. (2022, October 10). Ανάκτηση από Qatar Sustainability Week 2022: <https://www.iloveqatar.net/events/community/qatar-sustainability-week-2022>

εξασφαλίζει αξιοπρεπές επίπεδο εισοδημάτων. Βέβαια, παρέχει προσβάσεις σε υγεία και εκπαίδευση σε όλους, γεγονός που το βοήθησε να πετύχει υψηλή κατάταξη στο Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης παγκοσμίως. Επιπρόσθετα, καλλιεργούνται οι νομοθεσίες και οι πολιτικές για ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, το άνοιγμα ευκαιριών εργασίας και τη πιο ενεργή συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Εξάλλου, το Εθνικό Όραμα 2030 του Κατάρ, έχει στοχοθετήσει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, που βασίζεται στην εξάλειψη κοινωνικών ανισοτήτων όπως αναγράφεται και στο σύνταγμα.⁹⁵ Επίσης, ας μην παραλείψουμε το γεγονός ότι το Κατάρ θεωρείται από τις πιο ασφαλείς χώρες, έχοντας εξαλείψει το έγκλημα και μάλιστα διατήρησε τη πρώτη θέση σε κατάταξη ασφάλειας τα έτη 2017, 2019, 2020 σε παγκόσμιο επίπεδο, και τη πρώτη θέση κατά τη διάρκεια των ετών 2015-2020 σε αραβικό επίπεδο. Τα παραπάνω στοιχεία απορρέουν από την Εθελοντική Εθνική Αναθεώρηση του Κατάρ για το έτος 2021. Ωστόσο, άλλες έρευνες τείνουν να παρουσιάζουν διαφορετικά στοιχεία βασιζόμενες κύριως στο γνωστό σύστημα kafala που επικρατεί στο Κατάρ και σε άλλες χώρες και παρεμποδίζει τους φιλανθρωπικούς και κοινωνικά ευνοϊκούς όρους διαβίωσης.⁹⁶ Το σύστημα kafala είναι ένα νομικό πλαίσιο που υπάρχει εδώ και δεκάδες χρόνια και καθορίζει τη σχέση μεταναστών εργαζομένων και εργοδοτών σε ορισμένες χώρες όπως την Ιορδανία, τον Λίβανο και όλα τα κράτη του Αραβικού Κόλπου εκτός από το Ιράκ. Ουσιαστικά, όταν αυτές οι χώρες γνώρισαν ραγδαία οικονομική ανάπτυξη προέκυψε η ανάγκη για εργατικό δυναμικό, και συγκεκριμένα μεγάλο ποσοστό από εργατικό δυναμικό το οποίο θα κατέληγε σε φθηνά εργατικά χέρια για τις τοπικές επιχειρήσεις δεδομένης της επικρατούσας οικονομικής κατάστασης. Το σύστημα kafala όμως χαρακτηρίζεται από απουσία επαρκών κανονισμών προστασίας δικαιωμάτων των εργαζομένων, τείνει προς χαμηλούς μισθούς, άσχημες συνθήκες εργασίας και ίσως και κακοποίηση του εργατικού δυναμικού. Επικρατούν οι φυλετικές διακρίσεις. Επιπρόσθετα, το κράτος παρέχει σε τοπικά άτομα ή εταιρείες άδεια χορηγίας για να διαθέτουν ξένο εργατικό δυναμικό. Ο χορηγός καλύπτει τα έξοδα ταξιδιού και στέγασης. Ωστόσο, δεδομένου ότι το σύστημα είναι στη δικαιοδοσία του υπουργείου Εσωτερικών και όχι του Υπουργείου Εργασίας, είναι συχνό φαινόμενο η έλλειψη προστασίας βάσει της εργατικής νομοθεσίας της χώρας υποδοχής.⁹⁷ Επίσης, οι θεωρήσεις εργασίας και παραμονής του εργατικού δυναμικού είναι άρρηκτα συνδεδεμένες επομένως μόνο οι χορηγοί έχουν το δικαίωμα να τις ανανεώσουν ή να τις

⁹⁵ *britannica*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Government and society: <https://www.britannica.com/place/Qatar/International-scrutiny-and-rift-with-Arab-allies>

⁹⁶ *Sustainable Development Report*. (χ.χ.). Ανάκτηση από Rankings: <https://dashboards.sdgindex.org/rankings>

⁹⁷ Robinson, K. (2022, November 18). *cfr*. Ανάκτηση από What Is the Kafala System?: <https://www.cfr.org/backgrounder/what-kafala-system>

τερματίσουν, με αποτέλεσμα να βρίσκονται οι χορηγοί σε θέση ισχύος. Αφορμή για την ανάγκη αλλαγής αυτών των συνθηκών δόθηκε από την προετοιμασία για το Παγκόσμιο Κύπελλο FIFA 2022, τις παγκόσμιες αντιρατσιστικές διαμαρτυρίες και τη πανδημία COVID-19. Ωστόσο, παρά τους φιλόδοξους στόχους με το Εθνικό Όραμα του Κατάρ 2030 δεν φαίνεται κάποια έντονη αλλαγή. Η κυβέρνηση προσπαθεί να μεταρρυθμίσει το εργασιακό σύστημα αλλά με σημερινούς όρους η εκμετάλλευση του ανθρώπου στο εργασιακό περιβάλλον είναι μια πραγματικότητα. Η κυβέρνηση δήλωσε πως με δική της μεταρρύθμιση στο εργασιακό σύστημα από τον Οκτώβρη του 2020 επέτρεψε σε πάνω από 300.000 εργαζόμενους να αλλάξουν εργασία χωρίς την έγκριση των εργοδοτών τους.Ωστόσο, παραλείπει να αναφέρει τον αριθμό που θέλησαν να αλλάξουν εργασιακό περιβάλλον αλλά δεν μπόρεσαν υπό τον φόβο για την ακύρωση της άδειας παραμονής τους. Επιπλέον, έχουν σημειωθεί περιστατικά μη καταβολής μισθών. Τον Αύγουστο του 2022, μεγάλο πλήθος εργαζόμενων έκανε διαδήλωση στη Ντόχα για τη μη καταβολή μισθών τους για διάστημα έως και έξι μηνών. Αποτέλεσμα της διαδήλωσης τους, ήταν η μαζική τους σύλληψη, η ληξιπρόσθεση πληρωμή τους και στη συνέχεια η απέλαση τους προς τις χώρες καταγωγής τους. Ταυτόχρονα, έντονες αντιδράσεις προκάλεσε το γεγονός αναφορικά με τις οικιακές εργαζόμενες οι οποίες αντιμετωπίζουν συνθήκες λεκτικής, σωματικής και σεξουαλικής βίας. Ωστόσο, το έτος 2017 θεσπίστηκαν μέτρα για την προστασία από καταχρηστικές εργοδοτικές συμπεριφορές αλλά δεν εφαρμόστηκαν όπως θα έπρεπε από τις αρχές.Γενικά, οι αρχές δεν διαχειρίζονται αξιοκρατικά τα δικαιώματα ορισμένων ανθρώπων,όπως των μεταναστών αν αναλογιστούμε ότι οι μετανάστες εργάτες απαγορεύεται να ιδρύσουν ή να συμμετέχουν σε συνδικάτα σε αντιθεση με τους Καταριανούς. Επιπρόσθετα, η κοινωνική ισότητα δεν υφίσταται ούτε για Καταριανούς υπηκόους σε κάποιες περιπτώσεις,όπως στα δικαιώματα των γυναικών. Οι γυναίκες στο Κατάρ διέπονται από το σύστημα κηδεμονίας. Το συγκεκριμένο σύστημα αφορά την άδεια ενός κηδεμόνα,είθισται άδεια του συζύγου ή του πατέρα, που χρειάζεται μια γυναίκα για να μπορεί να παντρευτεί, να σπουδάσει στο εξωτερικό, να εργαστεί σε κάποιες θέσεις,να ταξιδέψει στο εξωτερικό αν είναι κάτω των 25 ετών.Είναι αξιοσημάντο ότι το οικογενειακό δίκαιο περιορίζει τις γυναικές εφόσον δεν καθίσταται εύκολο να ζητήσουν διαζύγιο και ακόμα και σε περίπτωση που ζητήσουν ή τις αφήσει ο σύζυγος τους θα έχουν επιπτώσεις,κυρίως οικονομικές. Επιπρόσθετα, ο οικογενειακός νόμος προστατεύει τη σωματική ακεραιότητα των γυναικών εν μέρει αφού έχουν το δικαίωμα να μην βλάπτονται σωματικά όμως υπάρχουν συμβάντα που αφορούν ενδοοικογενειακή βία αφού δεν υπάρχει νόμος καταδικαστικός σε τέτοια πράξη. Οι νόμοι του Κατάρ ποινικοποιούν και κάνουν διακρίσεις και σε

βάρος των LGBTQ ατόμων. Μάλιστα, αναφέρθηκε πως έξι άτομα συνελήφθησαν αυθαίρετα από σώματα ασφαλείας και βασανίστηκαν εξαιτίας του σεξουαλικού τους προσανατολισμού.⁹⁸

5.1.4 Η εταιρική διακυβέρνηση στο Κατάρ

Το έτος 2016, το Χρηματιστήριο του Κατάρ εντάχθηκε στην πρωτοβουλία των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη (SSEI). Η QSE συνεχώς αγωνίζεται για την προβολή των προτύπων ESG, αναφορικά με την περιβαλλοντική διασφάλιση και τη προάσπιση σε τομείς όπως η κοινωνική ευθύνη και διακυβέρνηση. Τον Δεκέμβριο του 2017, η QSE εισήγαγε την ESG Guidance για να δείξει το δρόμο σε όλες τις εισηγμένες εταιρείες που επιθυμούν να εφαρμόσουν την πρακτική για αναφορές ESG στις υπάρχουσες διαδικασίες αναφοράς τους. Η αναφορά ESG δεν παραμερίζει, αντικαθιστά ή υποκαθιστά οποιαδήποτε υποχρέωσης αναφοράς εισηγμένων εταιρειών βάσει των υφιστάμενων νόμων και κανονισμών.Το έτος 2018, η QSE διέθεσε την πρώτη πλατφόρμα βιωσιμότητας για να παρακινήσει τις εισηγμένες εταιρείες να αποκαλύπτουν τις εκθέσεις τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη (ESG). (pwc, 2023)

Επιπρόσθετα, η QIA το έτος 2017, συνίδρυσε την πρωτοβουλία One Planet Sovereign Wealth Funds , σε συνεργασία με άλλα κρατικά επενδυτικά ταμεία και μεγάλους διαχειριστές περιουσιακών στοιχείων, για να διαπιστώσει τον τρόπο αξιολόγησης των κινδύνων και των ευκαρίων αναφορικά με το κλίμα.

Το Κατάρ προσπαθεί να πετύχει την καλή εταιρική διακυβέρνηση και διαφάνεια. Η Αρχή Χρηματοοικονομικών Αγορών του Κατάρ (QFMA),που είναι υπεύθυνη για τις εισηγμένες εταιρείες και εξέδωσε τους Κώδικες Διακυβέρνησης ώστε οι εταιρείες Κύριας Αγοράς και Venture Market να μπορούν να συμφωνούν με τις σημερινές απαιτήσεις εταιρικής διακυβέρνησης.⁹⁹

⁹⁸ *Amnesty International*. (χ.χ.). Ανάκτηση από QATAR 2022: <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/qatar/report-qatar/>

⁹⁹ *ESG INVESTING* . (2022, April 22). Ανάκτηση από Qatar is Building a Sustainable and Resilient Future: <https://esginvest.co/qatar-is-building-a-sustainable-and-resilient-future/>

Τέλος,όπως προαναφέρθηκε, η πολιτική του Καταρ αναφορικά με τις φορολογικές απαιτήσεις είναι ότι δεν υπάρχουν φόροι εισοδήματος και γενικότερα ακόμα και οι φόροι που υπάρχουν είναι περιορισμένοι. Συνεπώς, η χώρα διαθέτει από τις ευνοικότερες φορολογικές διατάξεις.

5.1.5 Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοφαίρου διοργανώνεται από την Διεθνή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (FIFA) κάθε τέσσερα χρόνια και συμμετέχουν χώρες, που είναι μέλη της. Εναρκτήρια ημερομηνία ήταν το έτος 1930. Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου ή αλλιώς Mundial, όπως είναι ευρέως διαδεδομένο, για το έτος 2022 διεξήχθη στο Κατάρ, τη περίοδο 20 Νοεμβρίου με 18 Δεκεμβρίου 2022. Αποτέλεσε το πρώτο Παγκόσμιο Κύπελλο που διεξήχθη στον αραβικό χώρο και το δεύτερο που έλαβε χώρα στην Ασία , με προηγούμενη διοργάνωση το τουρνουά στη Νότια Κορέα και την Ιαπωνία, το έτος 2002.¹⁰⁰Επιπρόσθετα, το τουρνουά αποτέλεσε το πρώτο που διαδραματίστηκε χειμώνα,μιας και οι θερμοκρασίες στο Κατάρ είναι υψηλές, οπότε ήταν μονόδρομος σε σχέση με όλα τα προηγούμενα που διεξήχθησαν καλοκαίρι. Ωστόσο, αυτή η διοργάνωση ήταν και είναι η πλέον αμφιλεγόμενη. Οι αντιδράσεις ήταν πολλές καθώς υπήρχαν έντονες ενστάσεις σχετικά με το Κατάρ ως χώρα φιλοξενίας. Η κακή μεταχείριση των μεταναστών, των γυναικών, των δικαιωμάτων των LGBTQ ήταν παραπάνω από αρκετά ώστε πλήθος κόσμου να μην επιθυμούσε να συνδέσουν το γεγονός που αποτελεί σημείο ένωσης, ευ αγωνίζεσθαι, χαράς, και γενικότερα πλήθος θετικών συναισθημάτων για τον άνθρωπο με τη χώρα που δεν δείχνει να σέβεται όσο θα έπρεπε τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά ούτε να δώσουν την επένδυση στο Καταρ. Επιπρόσθετα, αναφέρθηκε η αδυναμία διοργάνωσης από το Κατάρ βασιζόμενοι στο κλίμα του και την έλλειψη ποδοσφαιρικής κουλτούρας, και μάλιστα έγινε μνεία σε δωροδοκία για τα δικαιώματα φιλοξενίας και διαφθορά της FIFA.Ωστόσο, η διοργάνωση ήταν μια ευκαιρία για το Κατάρ να επενδύσει σε διάφορα έργα αλλά και να έρθει πιο κοντά σε πρακτικές ESG, όπως ανέφερε και στο έγγραφο προσφοράς. Το έγγραφο προσφοράς ανέφερε την επένδυση σε πολλές νέες εγκαταστάσεις και υποδομές που θα

¹⁰⁰ ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2023, Ιουνίου 4). Ανάκτηση από Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου 2022:

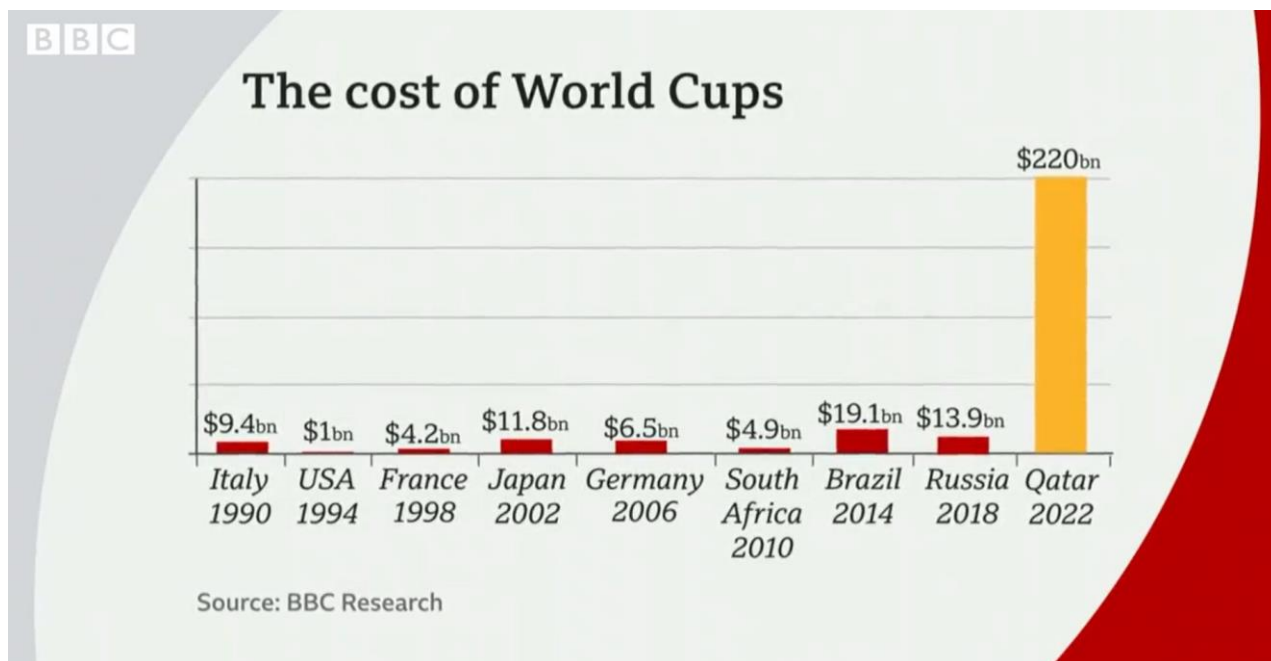
https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF_%CE%9A%CF%8D%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%BF_%CE%A0%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%BF%CF%85_2022

δημιουργούνταν για να υποστηριχθεί το Mundial και που κατα κύριο λόγο θα ήταν πράσινες. Επίσης, ανέφερε την ευκαιρία για δημιουργία χιλιάδων θέσεων εργασίας. Μία χώρα που επιθυμεί να αναλάβει την διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου θα πρέπει να λάβει κάποιες μεταβλήτες υπόψιν της, όπως την αλλαγή της υπάρχουσας νομοθεσίας, των κτιριακών υποδομών, των δικαιωμάτων των εργαζομένων και της μετανάστευσης, των χορηγιών, της προστασίας των καταναλωτών, του τουρισμού, του ελεύθερου εμπορίου, των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (ΔΙ), της προσβασιμότητας στα στάδια, της φορολογίας, της παραχάραξης, τυχερά παιχνίδια, τα στοιχήματα. Η ανακοίνωση για την ανακήρυξη του Κατάρ ως χώρα φιλοξενίας του Mundial έγινε τον Δεκέμβριο του έτους 2010.¹⁰¹

Το Κατάρ αναφέρθηκε σε έργα όπως τη παροχή εννέα οικολογικών γηπέδων, σύγχρονων εγκαταστάσεων, ένα παγκοσμίου επιπέδου σιδηροδρομικό δίκτυο του μετρό. Η FIFA έχει θέσει ως απαίτηση τους 8 χώρους αγώνων αλλά το Κατάρ πρόσφερε εννέα νέα στάδια και τρία ανακαινισμένα στάδια, δηλαδή 12 διαθέσιμους χώρους. Ταυτόχρονα, το Κατάρ έδειξε πρόοδο όσο αφορά τα νομοθετικά ζητήματα για τη διαιτησία, την απασχόληση, τη μετανάστευση, τις εμπορικές διαφορές, τις ξένες επενδύσεις. Επιπρόσθετα, εξαιτίας της ανησυχίας για μη επαρκή χώρους φιλοξενίας, η χώρα προέβει σε οικοδόμηση ξενοδοχείων, διαμερισμάτων, βιλών και υποδομών. Επίσης, όπως ήδη αναφέρθηκε το Κατάρ επένδυσε στο δίκτυο μεταφοράς, δηλαδή στη κατασκευή σιδηροδρομικού συστήματος μετρό, μεγάλων αυτοκινητόδρομων, και συστήματος τραμ πριν από τους αγώνες. Οι κάτοχοι της κάρτας Hayya, δηλαδή της ταυτότητας φιλάθλου για τους κατόχους εισιτηρίων για τους αγώνες, η δημόσια συγκοινωνία ήταν δωρεάν από 10 Νοεμβρίου ως 23 Δεκεμβρίου. Ταυτόχρονα, η κυβέρνηση υποστήριξε ότι το Mundial θα ήταν ουδέτερο εκπομπών άνθρακα, γεγονός που θα εξεταστεί στη συνέχεια. Το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου του Κατάρ, αποτέλεσε το πιο κοστοβόρο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου που έχει διοργανωθεί ποτέ. Ακολουθεί [Διάγραμμα](#) που διατυπώνει το μέγεθος του κόστους.

¹⁰¹ *international Bar Association*. (χ.χ.). Ανάκτηση από FIFA 2022 World Cup: Qatar's preparation and legislation: <https://www.ibanet.org/article/9B1C360C-10EC-4400-B380-FB7132F83451>

Διάγραμμα 6:Το κόστους του Παγκόσμιου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου του Κατάρ συγκριτικά με τις προηγούμενες διοργανώσεις Παγκοσμίων Κυπέλλων Ποδοσφαίρου. (D.7)¹⁰²

Συνεπώς, οι διοργανώσεις εκδηλώσεων παγκόσμιας εμβέλειας έχουν οικονομικά κίνητρα, κίνητρα προβολής, κίνητρα επενδύσεων, έργων και εγκαταστάσεων. Το Κατάρ θέλησε να αναλάβει το World Cup 2022 ίσως για λόγους προβολής και νέων πράσινων επενδύσεων σε εγκαταστάσεις και νομοθετικές μεταβολές.¹⁰³ Ωστόσο, η διοργάνωση του Mundial στο Κατάρ είχε εξωφρενικό κόστος. Θα εξετάσουμε τα έσοδα, το αντίκτυπο της προβολής το οποίο στοχεύει σε μελλοντικά κέρδη, όπως ανάληψη και άλλων μεγάλων διοργανώσεων, οικονομικών ωφελών, βελτίωση διεθνών σχέσεων καθώς και τη ενσωμάτωση βιώσιμων πρακτικών της διοργάνωσης. Ποια είναι τα κίνητρα για την φιλοξενία μιας παγκόσμιας εκδήλωσης όταν το κόστος είναι τόσο υψηλό;¹⁰⁴

Επιπρόσθετα, και από τη μεριά της FIFA φαινόταν απίστευτο να δεχθούν τη προσφορά του Κατάρ, μιας χώρας που δεν έχει αθλητική ποδοσφαιρική κουλτούρα και ούτε τις υποδομές για να

¹⁰² Atkins, R. (2022, Nov 20). *Twitter*. Ανάκτηση από Tweet: <https://twitter.com/BBCRosAtkins/status/1594263661019029510>

¹⁰³ Mohamed, H. (2022, Nov 16). *ALJAZEERA*. Ανάκτηση από Is Qatar ready to host the World Cup 2022?: <https://www.aljazeera.com/news/2022/11/16/is-qatar-is-ready-to-host-the-world-cup>

¹⁰⁴ *jamaica observer*. (2022, Dec 20). Ανάκτηση από World Cup 2022: A cost-benefit analysis: <https://www.jamaicaobserver.com/columns/world-cup-2022-a-cost-benefit-analysis/>

φιλοξενήσει ένα τέτοιο γεγονός. Η χώρα είναι μικρή σε σχέση με άλλες χώρες που επιθυμούσαν την φιλοξενία όπως η Αμερική, η Αυστραλία και η Ιαπωνία. Ωστόσο, η οικονομική ευρωστία του Κατάρ και η διάθεση δισεκατομμυρίων ήταν που λειτούργησαν καταλυτικά αλλά και που δημιούργησαν και την υπόνοια για δωροδοκία ατόμων της FIFA ώστε να γίνει η ανάληψη του Mundial από το Κατάρ. Το World Cup 2022 και τα στοιχεία που του αποδίδουν τον όρο του Sportswashing θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

5.1.6 Sportswashing στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

Το Sportswashing ή αλλιώς αθλητικό πλύσιμο είναι ένας όρος που περιγράφει τη συγκάλειψη εγκλημάτων, με το πρόσχημα κάποιου αθλητικού γεγονότος.¹⁰⁵ Η σύνδεση με ευχάριστες και υγιείς δράσεις συμβάλλει στην διάσπαση της προσοχής της κοινής γνώμης από εταιρικά ή πολιτικά σκάνδαλα. Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από την Gulnara Akhundova σ' ένα άρθρο της για τη βρετανική εφημερίδα σχολιάζοντας δυσμενώς τη διεξαγωγή των Ευρωπαϊκών Αγώνων στο Μπακού του Αζερμπαϊτζάν, δεδομένων των επικρατούσων συνθηκών με τη καταπάτηση των ανθρωπινών δικαιωμάτων και τις χαμηλές θέσεις και βαθμολογίες ως προς αυτά. Ο όρος διαδόθηκε από τη Διεθνή Αμνηστία, το έτος 2018, για να περιγράψει τη χρήση αθλητικών γεγονότων ως μέσο για βελτίωση της δημόσιας εικόνας και την νομιμοποίηση καθεστώτων από τις εκάστοτε καταπιεστικές κυβερνήσεις. Τα τελευταία χρόνια, η χρήση του όρου έχει αυξηθεί σημαντικά. Γεγονότα που κατηγορούνται για αθλητική πλύση περιλαμβάνουν το Παγκόσμιο Κύπελλο του Μουσολίνι το 1934, τους Ολυμπιακούς Αγώνες του Χίτλερ το 1936, το Παγκόσμιο Κύπελλο του 1978 στην Αργεντινή, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ρωσίας 2018 και τη διοργάνωση από τη Λευκορωσία του Ευρωπαϊκού Πρωταθλήματος Στίβου του ποδηλάτου το 2021. Συγκεκριμένα, ο όρος το τελευταίο διάστημα, τείνει να ταυτίζεται από τα κοινωνικά μέσα με το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου στο Κατάρ για το έτος 2022. Ποιοι είναι οι λόγοι για αυτόν τον χαρακτηρισμό;

Η κατηγορία για το Sportswashing ξεκίνησε με την υπόνοια των μελών της FIFA για χρηματισμό ώστε να δώσουν τη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου 2022 στο Κατάρ. Οι ιδέες για δωροδοκία προέκυψαν καθώς δεν υπήρχαν οι αντικειμενικές προϋποθέσεις από το Κατάρ

¹⁰⁵ Jake Wojtowicz, K. F. (2022, November 20). *liberal currents*. Ανάκτηση από Sportswashing: What It Is, Who Does It, and How to Stop It: <https://www.liberalcurrents.com/sportswashing-what-it-is-who-does-it-and-how-to-stop-it%E2%80%A2%A2/>

ώστε να κερδίσει την υποδοχή. Δεν υπήρχαν βασικές υποδομές αλλά και η έκταση συγκριτικά με άλλες περιοχές που είχαν υποβάλλει υποψηφιότητα. Συνεπώς ποιός ο λόγος να επιλέξει η FIFA το Κατάρ ως χώρα υποδοχής του World Cup; Μάλιστα, το 50% των στελεχών της FIFA που ψήφισαν υπέρ του Κατάρ τιμωρήθηκαν με πόστιμο, αναστολή ή κατηγορίες. Το αφεντικό του ποδοσφαίρου του Κατάρ Μοχάμεντ μπιν Χαμάν, τιμωρήθηκε με ισόβιο αποκλεισμό από κάθε ποδοσφαιρική δραστηριότητα από την επιτροπή δεοντολογίας της FIFA.¹⁰⁶

Ωστόσο και από την μεριά του Κατάρ, εν γνώσει των ελλείψεων του ήταν ευλόγη απορία η επιθυμία του να αναλάβει το γεγονός.

Ποιός ο λόγος να επιθυμεί μια χώρα τη διοργάνωση του World Cup κυρίως όταν γνωρίζει ότι δεν διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές και συνεπώς το κόστος θα είναι μεγάλο για να τις αποκτήσεις και να διοργάνωσε το Mundial συγκριτικά με άλλη χώρα που διαθέτει ήδη αυτές τις προϋποθέσεις ;

Αρχικά ,ο κύριος λόγος είναι η προβολή της χώρας και η βελτίωση της εικόνας της. Αξίζει να αναφερθεί ότι το Κατάρ είχε αποφασίσει να μοιράσει δωρεάν ταξίδια και εισιτήρια για το Παγκόσμιο Κύπελλο σε 50 Ολλανδούς φιλάθλους αλλά και αλλοεθνείς ώστε να κοινοποιήσουν θετικά σχόλια για το Παγκόσμιο Κύπελλο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αλλά και να επισημάνουν τυχόν αρνητικές κριτικές. Αυτό προδίδει την ανάγκη για καλή φήμη και προβολή μέσω του αθλητικού γεγονότος αλλά και το έλεγχο που επιθυμούσε να έχει το Κατάρ ως προς αυτά.

Σε οικονομικό επίπεδο, το οικονομικό όφελος μπορεί να προκύψει από την ραγδαία αύξηση του τουρισμού. Ωστόσο, απαιτείται η σωστή χρήση των οικονομικών πόρων για να προκύψει κάποιο μικρό σχετικά οικονομικό όφελος καθώς το άμεσο κόστος για την οικοδόμηση των εγκαταστάσεων καθώς και το κόστος ευκαιρίας, δηλαδή τη δυνατότητα επένδυσης των χρημάτων σε άλλους τομείς, είναι υψηλά. Το παράδειγμα του World Cup 2010 στη Νότια Αφρική μας επιβεβαιώνει το αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο μετά από τη διοργάνωση του συγκεκριμένου γεγονότος. Οι ίδιες συνθήκες δεν ισχύουν για τη FIFA , η οποία απολαμβάνει αποκλειστικά τα έσοδα των εισιτηρίων και τις χορηγίες με ένα αντιστοιχο μικρό κόστος. Γενικότερα, η ιστορία έχει δείξει ότι η FIFA πάντα έχει οικονομικό όφελος.¹⁰⁷

¹⁰⁶ Skey, M. (2022, December 6). *lse*. Ανάκτηση από Sportswashing”: how the washing metaphor evolved beyond the idea of a cover-up: <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2022/12/06/sportswashing-how-the-washing-metaphor-evolved-beyond-the-idea-of-a-cover-up/>

¹⁰⁷ ALJAZEERA. (2022, Nov 20). Ανάκτηση από FIFA earns record \$7.5bn revenue for Qatar World Cup: <https://www.aljazeera.com/sports/2022/11/20/fifa-revenue-hits-7-5b-for-current-world-cup-period>

Ακολουθεί πίνακας με την οικονομική συνεισφορά της FIFA στο World Cup 2022.

Πίνακας 2:Η οικονομική συνεισφορά της FIFA στο World Cup 2022. (Τ.2)¹⁰⁸

324 εκατομμύρια δολάρια	Λειτουργικά έξοδα όπως εισιτήρια, μεταφορά εκδηλώσεων, φιλοξένια και διατιητές.
247 εκατομμύρια δολάρια	Τηλεοπτικές λειτουργίες
440 εκατομμύρια δολάρια	Χρηματικό έπαθλο
1,7 δισεκατομμύρια δολάρια	Συνολικό κόστος

Επίσης, να γνωστοποιηθεί ότι δεν επέτρεπε σε μικροπωλητές να εργάζονται στα γήπεδα κατά τη διάρκεια των αγώνων καθώς επιθυμούσε να γίνεται αποκλειστική χρήση των προϊόντων των χορηγών. Επιπρόσθετα, οι τουρίστες που δεν επισκέπονταν το Κατάρ για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου δεν τους επιτρεπόταν η είσοδος στη χώρα ως το τέλος του Mundial. Τα κέρδη που σημείωσε η FIFA από το Mundial 2022 ήταν της τάξεως των 7,5 δισεκατομμυρίων δολαρίων, δηλαδή 1 δισεκατομμύριο παραπάνω από τα αντίστοιχα κέρδη του Mundial 2018 στη Ρωσία.¹⁰⁹

Συμπερασματικά, από οικονομικής απόψεως η FIFA ευνοήθηκε από το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου σε αντίθεση με το Κατάρ που όπως προκύπτει από τα στοιχεία, το κόστος ήταν υπέρογκο. Τα οικονομικά στοιχεία παρουσιάζουν ότι το κόστος του Mundial άγγιξε προσεγγιστικά τα 200 δισεκατομμύρια δολάρια.

Ακολουθεί πίνακας με το κόστος των οκτώ νεόδμητων γηπέδων που φιλοξένησαν τους 64 αγώνες.

Πίνακας 3: Το κόστος των οκτώ νεόδμητων γηπέδων που φιλοξένησαν τους 64 αγώνες του Παγκοσμίου Κύπελλου για το έτος 2022.(Τ3)¹⁰⁶

Στάδιο	Τοποθεσία	Εκτιμώμενο κόστος

¹⁰⁸ You Exec. (χ.χ.). Ανάκτηση από Economics of Qatar 2022 FIFA World Cup: <https://youexec.com/reports/the-economics-of-the-2022-world-cup>

¹⁰⁹ Creek, S. (2022, 12 18). *The Sporting News*. Ανάκτηση από Qatar 2022 World Cup cost: How much money has been paid out by hosts on the most expensive FIFA men's tournament ever: <https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/cost-world-cup-qatar-how-much-paid-fifa-most-expensive-2022/i69pi7uree5ctahcjyuzd9fn>

Αλ Μπάιτ	Αλ Χορ	847 εκατομμύρια δολάρια
Lusail	Lusail City	767 εκατομμύρια δολάρια
Πόλη της Εκπαίδευσης	Αλ Ραγιάν	700 εκατομμύρια δολάρια
Αλ Τζανούμπ	Al Wakrah	587 εκατομμύρια δολάρια
Αχμάντ Μπιν Άλι	Αλ Ραγιάν	360 εκατομμύρια δολάρια
Al Thumama	Ντόχα	342,5 εκατομμύρια δολάρια
Khalifa International	Ντόχα	\$280 εκατομμύρια
Γήπεδο 974	Ντόχα	Κόστος άγνωστο

Ωστόσο, να αναφερθεί ότι ο Διευθύνων Σύμβουλος του Κατάρ 2022 Nasser al-Khater υπολόγισε ότι το Παγκόσμιο Κύπελλο της FIFA θα συνεισφέρει 17 δισεκατομμύρια δολάρια στην οικονομία του Κατάρ. Δηλαδή, 17 δισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο τα επόμενα 23 χρόνια, τότε το κεφάλαιο των 229 δισεκατομμυρίων δολαρίων που δαπανήθηκε, θα επιστρέφεται χρησιμοποιώντας εκτιμώμενο κόστος χρέους 5% ώστε η NPV να είναι οριακά μηδενική και αυτό σε περίπτωση που διατηρηθεί αυτό το εκτιμώμενο κεφάλαιο απόσβεσης καθώς οι αρχικές εκτιμήσεις το είχαν υπολογίσει στα 20 δισεκατομμύρια δολάρια. Επομένως, είναι πιθανό σενάριο η αρνητική NPV για περισσότερα χρόνια.¹¹⁰

Ωστόσο, τα έργα των μεταφορών όπως το μετρό και οι δρόμοι θα χρησιμοποιηθούν από τους κατοίκους και τους τουρίστες σε μακροπρόθεσμη βάση, δημιουργώντας ευκαιρίες επέκτασης της οικονομίας της χώρας αφού με αυτό τον τρόπο θα προσεγγίσει τουρίστες και θα μπορέσει να ανταγωνιστεί με αυτά τα μέσα, το Ντουμπάι. Επιπρόσθετα, η οικονομία του Κατάρ προβλεπει μείωση του δημοσίου χρέους της χώρας από 45,5% σε 38,7% του ΑΕΠ την επόμενη τετραετία, που δίνει τη δυνατότητα στη χώρα για απορρόφηση τέτοιας ζημίας.

¹¹⁰ SSBM GENEVA. (2022, DEC 6). Ανάκτηση από Is the FIFA World Cup 2022 in Qatar profitable?: <https://www.ssbm.ch/blog/is-the-fifa-world-cup-2022-in-qatar-profitable/>

Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να επισημανθεί ότι το μεγάλο κόστος οφείλεται εν μέρει στην έλλειψη υπάρχοντων εγκαταστάσεων και στην ανάγκη οικοδόμησης νέων υποδομών αλλά στη προσφορά για την ανάληψη του Mundial, το Κατάρ υποσχέθηκε όχι απλά εγκαταστάσεις και υποδομές αλλά πράσινες και βιώσιμες εγκαταστάσεις και υποδομές. Η ανάληψη του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου ήταν μια ιδανική ευκαιρία για το Κατάρ καθώς θα του δινόταν η δυνατότητα να προβάλλει την αλλαγή που είχε επέλθει στη χώρα σχετικά με τη βιωσιμότητα και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Εθνικό Όραμα του 2030 για το Κατάρ αναδιοργάνωσε την φιλοσοφία, την πολιτική της χώρας σε πολλά θέματα που υστερούσε αν αναλογιστούμε ότι τα προηγούμενα χρόνια το Κατάρ θεωρούνταν από τις πιο ρυπογόνες χώρες και συνάμα μια από τις χώρες που κατείχε από τις χαμηλότερες θέσεις στη κατάταξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Συνεπώς, το Mundial θα αναδείκνυε αυτή την αλλαγή σε παγκόσμιο επίπεδο.¹¹¹

Ωστόσο, η κατάσταση δεν διαδραματίστηκε ακριβώς όπως ήταν αναμενόμενο. Υπήρχαν πολλαπλές αναφορές για εκμετάλλευση του ανθρώπινου δυναμικού και μάλιστα σημειώθηκε και μεγάλος αριθμός θανάτων. Ας εξετάσουμε τα στοιχεία σχετικά με τη οικοδομηση των έργων και τις συνθήκες εργασίας σ' αυτά. Το Κατάρ εν όψει του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου, άλλαξε την εργατική νομοθεσία ώστε να καταργηθεί μεγάλο μέρος του συστήματος kafala, αύξησε τον κατώτατο μισθό κατά 25% στα 1000 ριάλ του Κατάρ το μήνα τον οποίο εφήρμοσε σε όλους τους κατοίκους του Κατάρ όχι μόνο στους Καταριανούς. Ακόμα, δημιούργησε ασφαλιστικό ταμείο για να ενισχύσει τους μετανάστες που είχαν εξαπατηθεί αναφορικά με μισθολογικά ζητήματα. Ο πληθυσμός του Κατάρ είναι περίπου 3 εκατομμύρια εκ των οποίων το 88% απαρτίζεται από ξένους πολίτες. Το εργατικό δυναμικό αποτελείται κατά 95% από μετανάστες. Το Κατάρ έχει ανακηρύξει επίσημα 37 θανάτους εργαζομένων στις τοποθεσίες του Παγκοσμίου Κυπέλλου όμως δεν σχετίζονται με την εργασία και μόνο 3 σχετίζονται με εργατικά ατυχήματα. Η κυβέρνηση σημείωσε ότι 15.061 μη Καταριανοί πέθαναν μεταξύ των ετών 2010-2019. Η ανάλυση του Guardian αποκάλυψε ότι περισσότεροι από 6.500 από την Ινδία, το Πακιστάν, το Νεπάλ, το Μπαγκλαντές και τη Σρι Λάνκα είχαν πεθάνει στο Κατάρ από όταν ανακοινώθηκε η υποδοχή του Mundial. Ο αριθμός προκύπτει από στοιχεία που παραχώρησαν οι πρεσβείες των χωρών στο Κατάρ. Τα αρχεία του θανάτου δεν περιείχαν λεπτομέρειες σχετικά με τον τόπο εργασίας ή το επάγγελμα. Οι μετανάστες που απασχολήθηκαν στα έργα του Παγκοσμίου Κυπέλλου ανέρχονται στους 30.000. Η Διεθνής

¹¹¹ *Commetric.* (2022, Feb 11). Ανάκτηση από Will Handling "Sportswashing" Become PR Priority? Analysing the Media Debate Around Countries, Teams and Brands: <https://commetric.com/2022/02/11/will-handling-sportswashing-become-pr-priority-analysing-the-media-debate-around-countries-teams-and-brands/>

Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) αποφάνθηκε ότι το έτος 2020, 50 άτομα βρήκαν θάνατο λόγω εργασίας, 500 τραυματίστηκαν σοβαρά και 37.600 υπέστησαν τραυματίστηκαν ήπια ή μέτρια. Οι συνθήκες εργασίας ήταν δύσκολες.¹¹² Στο Κατάρ η μέση θερμοκρασία αγγίζει τους 37,7 βαθμούς Κελσίου για 5 μήνες το χρόνο. Παρόλο που το τουρνουά μεταφέρθηκε από καλοκαίρι σε χειμώνα, για διευκόλυνση των παικτών και των φιλάθλων και την προστασία τους από τις υψηλές θερμοκρασίες, οι εργαζόμενοι κινδύνευαν από ατυχήματα, ασθένειες που σχετιζόνταν με ζέστη αλλά και σωματικές κακώσεις και ψυχικές κακουχίες που σχετιζόνταν με πολλές ώρες εργασίας σε υψηλές θερμοκρασίες. Επιπρόσθετα, μια έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας από το έτος 2021 ανακάλυψε ότι το Κατάρ εκδίδει πιστοποιητικά θανάτου για τους μετανάστες χωρίς ακριβή έλεγχο των αιτιών του θανάτου, αποδίδοντας κυρίως ως αιτία θανάτου φυσικά αίτια η καρδιακά προβλήματα ώστε να μην μπορούν οι οικείοι τους να διεκδικήσουν αποζημιώσεις. Ταυτόχρονα, η έρευνα Reality Check 2021, αποκάλυψε ότι η παρακράτηση μισθών συνεχίζει να υφίσταται παρά τις εργασιακές μεταρρυθμίσεις του έτους 2014.¹¹³ Η κυβέρνηση δέχθηκε ότι το έργο των μεταρρυθμίσεων βρίσκεται ακόμα σε εξέλιξη αλλά αρνήθηκε ότι διαδραματίζονται τέτοιες πρακτικές. Στο άκουσμα αυτών των πληροφοριών, οι ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες 10 ευρωπαϊκών χωρών, αναμεσα τους η Αγγλία και η Γερμανία, απευθύνθηκαν με ανοιχτή επιστολή στη FIFA εν οψει του Mundial, θέτοντας τη προσοχή στο παγκόσμιο κυβερνητικό όργανο να δράσει για να εξασφαλίσει τα δικαιώματα των ξένων εργαζομένων πολιτών. Επιπρόσθετα, μια ομάδα 11 ευρωπαϊκών ποδοσφαιρικών ομοσπονδιών σε συνάντηση με τη FIFA είχε επιβεβαιώσει την υποστήριξη για ένα μόνιμο γραφείο της ΔΟΕ στη πρωτεύουσα που θα στήριζε πρακτικά και συμβουλευτικά τους μετανάστες εργαζόμενους. Επίσης, η ετήσια διοργάνωση ποδοσφαίρου της Αγγλίας υποστήριξε ότι οι οικογένειες των θυμάτων και των τραυματισμένων εργαζομένων των έργων για το World Cup 2022 θα έπρεπε να λάβουν αποζημιώσεις.¹¹⁴

Η ομάδα της Ολλανδίας αποφάσισε ότι οι φανέλες που θα φορούσαν κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου θα διατείθονταν σε δημοπρασία για να ενισχύσουν τους μετανάστες εργάτες στο Κατάρ. Δεν παρέλειψε να ανακονώσει ότι θα αφιερώσει και χρόνο κατά τη διάρκεια της

¹¹² (2022, Nov 27). *the guardian*. Ανάκτηση από How many migrant workers have died in Qatar? What we know about the human cost of the 2022 World Cup: <https://www.theguardian.com/football/2022/nov/27/qatar-deaths-how-many-migrant-workers-died-world-cup-number-toll>

¹¹³ *Reuter* (77)Rhodes, C. (2010, Oct 2). *sportslens*. Ανάκτηση από Why On Earth Do Countries Want To Host The FIFA World Cup?: <https://sportslens.com/news/why-on-earth-do-countries-want-to-host-the-fifa-world-cup/>

¹¹⁴ *International Electrotechnical Commission*. (χ.χ.). Ανάκτηση από International standard (IS): <https://www.iec.ch/publications/international-standards>

παραμονής της στο Κατάρ ώστε να έρθει σε επαφή με τους μετανάστες που εργάστηκαν στη κατασκευή γηπέδων για το Mundial. Επιπρόσθετα, η Διεθνής Αμνηστία και άλλες ομάδες ανθρωπίνων δικαιωμάτων παρότρυναν τη FIFA να δώσει αποζημιώσεις στους μετανάστες για παραβίαση των δικαιωμάτων τους, αξίας 440 εκατομμυρίων όσο και το χρηματικό έπαθλο του Mundial. Η FIFA άκουσε την πρόταση της Αμνηστίας και δήλωσε ότι θα εφαρμόσει τακτικές για επιμέλεια και προστασία των εργαζομένων στα έργα σχετικά με το World Cup. Επισήμανε ότι βρίσκεται σε συνεργασία με την οργανωτική επιτροπή και έχει ήδη προχωρήσει σε αρκετές αποζημιώσεις εργαζομένων. Ωστόσο, η Αμνηστία στράφηκε και προς το Κατάρ περιγράφοντας ένα σχέδιο 10 σημείων για την αντιμετώπιση της ασάφειας και της απουσίας στοιχείων στη διαδικασία της εργασιακής μεταρύθμισης του. Τέλος, πάνω από τρεις δωδεκάδες ομάδες της κοινωνίας των πολιτών του Νεπάλ εξέφρασαν το παραπόνό τους με ανοιχτή επιστολή προς τον πρόεδρο της FIFA, Τζιάνι Ινφαντίνο, καλώντας τον να «σταματήσει να κοιτάζει από την άλλη πλευρά» ενώ οι μετανάστες εργάτες στερούνται αποζημίωσης αφού «υπέστησαν καταχρήσεις στο Κατάρ».

Συνεπώς, οι απαιτήσεις για γήπεδα υψηλών προδιαγραφών, η ανάγκη για περισσότερες εγκαταστάσεις φιλοξενίας και μεταφορών δημιούργησαν χιλιάδες νέες θέσεις εργασίας. Από τις ανάγκες αυτές προέκυψαν υψηλά ποσοστά κακομεταχείρισης του ανθρώπινου παράγοντα καθώς και χιλιάδες θάνατοι σε μια χώρα που η πλειοψηφία του ανθρώπινου δυναμικού είναι μετανάστες και που έχει ψηφίσει νόμους για τα εργατικά δικαιώματα και έχει τροποποιήσει νομοθετικές διατάξεις για να αναλάβει την διοργάνωση ενός πολυπροβαλλόμενου γεγονότος. Το Κατάρ πρόβαλλε τις θέσεις εργασίας ως ένα κίνητρο για την ανάληψη του Mundial παρά το δυσβάσταχτο κόστος. Επιπρόσθετα, ήταν η ευκαιρία να δείξει την αλλαγή στη μεταχείριση του ανθρώπου και να διεκδικήσει καλύτερες μελλοντικά θέσεις σε κατάταξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Δόθηκε η δυνατότητα στο Κατάρ να αντικρούσει τις χρόνιες κατηγορίες από οργανώσεις για κακομεταχείριση των εργατών όπως όπως δείχνουν τα στατικά τους επιβεβαιώσε. Οι σκέψεις για το ότι δεν έχει αλλάξει η νοοτροπία και δεν έχουν κατοχυρωθεί τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως θα έπρεπε κατακλύζουν το μυαλό του μέσου ανθρώπου. Κύρια ανησυχία γεννάται από το γεγονός ότι το Κατάρ είναι μέλος των UN τα οποία με άρθρο του, συγκεκριμένα το άρθρο 6 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα αναγνωρίζει το εγγενές δικαίωμα κάθε ατόμου στη ζωή, προσθέτοντας ότι αυτό το δικαίωμα «προστατεύεται από το νόμο» και ότι «κανείς δεν μπορεί να στερηθεί αυθαίρετα τη ζωή». (United Nations, n.d.) Συμπερασματικά, όταν υπόκεισαι σε κακές συνθήκες εργασίας, οι οποίες είναι πολύφωρες, και εξαθενούν τον οργανισμό σου, παραβιάζεται το ανθρώπινο δικαίωμα σου στη ζωή εφόσον την θέτεις σε κίνδυνο. Τα έργα για το Παγκόσμιο Κύπελλο είχαν καθυστερήσει σύμφωνα με το

χρονοδιάγραμμα συνεπώς έπρεπε να επιταχύνουν αλλά η λύση είναι τα επιπρόσθετα χέρια αντί των επιπρόσθετων ωρών, ακόμα και αν κάποιος εργαζόμενος το επιθυμούσε για χρηματικούς λόγους. Ας μην αμελλούμε και την ασυμφωνία του αριθμού των θανάτων των εργαζομένων που υποστηρίζει η κυβέρνηση του Κατάρ σε σχέση με τα στοιχεία που προκύπτουν από τις άλλες χώρες. Αυτή η ασυμφωνία μπορεί να αποτελεί ανθρώπινο λάθος των μετρήσεων ή καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι σ'ενα περιβάλλον που επιθυμεί να εντάξει πρακτικές ESG θα πρέπει να γίνονται αποδεκτά και σεβαστά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Εξάλλου το 2016, η FIFA υιοθέτησε τις Κατευθυντήριες Αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, οι οποίες τη δεσμεύουν να «αποφύγει την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων άλλων και να αντιμετωπίσει τις δυσμενείς επιπτώσεις στα ανθρώπινα δικαιώματα». Επομένως, το αναμενόμενο θα ήταν ότι με τις νέες προσεγγίσεις του Κατάρ, τις δηλώσεις για να επιτραπεί η είσοδος στα άτομα LGBTQ και τις δεσμεύσεις της FIFA θα υπήρχε το έδαφος για τουλάχιστον ελεύθερη έκφραση υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναφορικά με την LGBTQ κοινότητα.

Οι Καταριανοί βασιζόμενοι στις πεποιθήσεις τους για τους ομοφυλόφιλους, σε μια χώρα που η ομοφυλοφιλία σε πολλές περιπτώσεις τιμωρείται ακόμα και με φυλάκιση, την πρώτη εβδομάδα των αγώνων, η FIFA εμπόδισε πολλές ευρωπαϊκές ομάδες από το να φορούν περιβραχιόνια που προωθούν τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων απειλώντας να τις τιμωρήσει. ¹¹⁵

Ταυτόχρονα, η γερμανική ομάδα εμφανίστηκε στο γήπεδο με καλυπτόμενο το στόμα κατά τη διάρκεια των φωτογραφιών. Επίσης, η γερμανική ομάδα έγραψε «Δεν ήταν να κάνουμε μια πολιτική δήλωση- τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αδιαπραγμάτευτα. Αυτό πρέπει να θεωρείται δεδομένο, αλλά εξακολουθεί να μην ισχύει. Γι' αυτό αυτό το μήνυμα είναι τόσο σημαντικό για εμάς. Το να μας αρνηθείς το περιβραχιόνιο είναι το ίδιο με το να μας αρνηθείς μια φωνή. Μένουμε στη θέση μας».

Σε κοινή δήλωση, όσες ομάδες σκόπευαν να φορέσουν τα περιβραχιόνια ήταν έτοιμες να δεχθούν και τα αντίστοιχα πρόστιμα. Η FIFA αντιπρότεινε περιβραχιόνιο που αντί να αναγράφει τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων να αναφέρεται μήνυμα 'no discriminations' (χωρίς διακρίσεις).

Ένα άλλο περιστατικό που σημειώθηκε αφορούσε έναν διαδηλωτή που διέκοψε τον αγώνα μεταξύ Ουρουγουάης και Πορτογαλίας, τρέχοντας στον αγωνιστικό χώρο κυματίζοντας μια σημαία με ουράνιο τόξο που έγραφε «PACE», την ιταλική λέξη για την ειρήνη, και φορώντας μια μπλούζα

¹¹⁵ Ioanes, E. (2022, Dec 3). Vox. Ανάκτηση από Qatar's anti-LGBTQ policies, explained: <https://www.vox.com/2022/12/3/23477966/qatar-anti-lgbtq-fifa-world-cup>

Superman με μηνύματα υποστήριξης για την Ουκρανία και τις γυναίκες που διαμαρτύρονται στην Ιράν. Η Ανώτατη Επιτροπή του Κατάρ απαγόρευσε τον οπαδό από τους υπόλοιπους φετινούς αγώνες και ανακάλεσε την άδεια παραμονής του στη χώρα.

Ο υπουργός Ενέργειας του Κατάρ Saad Sherida Al-Kaabi είχε δηλώσει στη γερμανική εφημερίδα Bild ότι άτομα LGBTQ μπορούν να επισκεφθούν το Κατάρ αλλά οι δυτικές χώρες δεν μπορούν να υπαγορεύσουν υποστήριξη για τα δικαιώματα LGBTQ. ¹¹⁶

Επιπρόσθετα, υπήρχαν θέματα αναφορικά με την κατανάλωση αλκοόλ. Η πώληση αλκοολούχων ποτών στο Κατάρ είναι περιορισμένη βάση θρησκείας, καθώς στο Κοράνι υπάρχει στίχος που αναφέρει τη μέθη ως «έργο του Σατανά» . Το ποτό εκεί μπορεί να τιμωρηθεί με μαστίγωμα, πρόστιμα, φυλάκιση και για τους αλλοδαπούς με απέλαση. Ωστόσο, η FIFA προσπάθησε να προστατεύσει τα συμφεροντά της ακόμα και από αυτόν τον περιορισμό μιας και η Budweiser, αποτελεί έναν από τους κορυφαίους χορηγούς της από το τουρνουά του 1986 στο Μεξικό. Σε πρώτο στάδιο, το Κατάρ συμφώνησε να είναι πιο ανεκτικό με τους κανονισμούς αναφορικά με τη διάθεση και την πώληση αλκοόλ για το Mundial. Ωστόσο, 8 μέρες πριν την έναρξή του, η Budweiser, η οποία έχει αποκλειστικά δικαιώματα να πουλάει μπίρα στο τουρνουά ποδοσφαίρου, έλαβε μια ξαφνική οδηγία να μεταφέρει τους πάγκους με μπίρα σε πιο διακριτικές τοποθεσίες στα γήπεδα. ¹¹⁷

Ανώνυμες πηγές ανέφεραν στους New York Times ότι η ξαφνική εντολή προήλθε από τη βασιλική οικογένεια του Κατάρ, δηλαδή τον Σεΐχη Τζασίμ μπιν Χαμάντ μπιν Χαλίφα αλ-Θάνι, αδελφό του κυβερνώντος εμίρη του Κατάρ, εν μέσω ανησυχιών ότι η υπερβολική ορατότητα του αλκοόλ θα αναστατώσει τον τοπικό πληθυσμό και θα δημιουργήσει προβλήματα ασφάλειας.

Δύο μέρες πριν την έναρξη των αγώνων βγήκε ανακοίνωση για καθολική απαγόρευση των αλκοολούχων ποτών και στα 8 γήπεδα. ¹¹⁸

¹¹⁶ Younes, R. (2022, July 7). *Human Rights Watch*. Ανάκτηση από A World Cup of Shame: FIFA Fails LGBT Rights Test in Qatar: <https://www.hrw.org/news/2022/07/07/world-cup-shame-fifa-fails-lgbt-rights-test-qatar>

¹¹⁷ *huffingtonpost*. (2022, 11 22). Ανάκτηση από Alcohol: Prohibition and how it applies in the Islamic world and the World Cup in Qatar: https://www.huffingtonpost.gr/entry/alkool-e-apayoreese-kai-pos-efarmozetai-ston-islamiko-kosmo-kai-sto-moential-toe-katar_gr_637b991de4b06d5b6097b875

¹¹⁸ SYED, A. (2022, NOVEMBER 18). *THE*. Ανάκτηση από Beer Is Giving Qatar a Headache. Now, the Country Is Banning Alcohol at World Cup Stadiums: <https://time.com/6235017/qatar-bans-alcohol-world-cup-stadiums/>

Η κουλτούρα του Κατάρ επιτρέπει τη κατανάλωση αλκοόλ μόνο σε άτομα 21 ετών και άνω μη μουσουλμάνους σε συγκεκριμένους χώρους, συνήθως μπαρ και εστιατόρια. Οπότε κινήθηκε σε αυτά τα πλαίσια με εντολές ότι όποιος παραβίαζε αυτές τις συνθήκες ή μετέφερε αλκοολούχα ποτά από το εξωτερικό στο Κατάρ θα του επιβληθούν κηρώσεις.

Η πλειοψηφία μπορούσε να καταναλώσει μόνο μη αλκοολούχα προϊόντα Budweiser Zero και Coca-Cola. Σύμφωνα με τους ιστότοπους της FIFA, όσοι πλήρωναν πάνω από 22.500 \$ για σουίτες " φιλοξενίας " θα είχαν πρόσβαση σε μπύρες, σαμπάνια, επιλεγμένα από τους σωματιέ κρασιά και ποτά υψηλής ποιότητας .

Οι προηγούμενες διοργανώτριες του Παγκοσμίου Κυπέλλου, Βραζιλία και Ρωσία, απαγόρευσαν επίσης το ποτό στα γήπεδα, αλλά η FIFA κατάφερε να άρει τους περιορισμούς.

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι η νικήτρια ομάδα του Παγκοσμίου Κυπέλλου 2022, η Αργεντινή, με αρχηγό τον Lionel Messi, παρέλαβε το έπαθλο με τον αρχηγό της να φοράει έναν παραδοσιακό μαύρο μανδύα του Κατάρ, που ονομάζεται bisht , και εφόσον του ζητήθηκε. Αυτό το γεγονός μπορεί να αποτελεί επιβολή κουλτούρας είτε απλά προβολή των εθιμών του Κατάρ.¹¹⁹

Εκτός όμως, από τις καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με σημαντικότερη εκείνη που κόστισε τη ζωή χιλιάδων εργατών, σημαντικό σημείο αναφοράς αποτελούν οι υποδομές που υποτίθεται θα ήταν πράσινες, δηλαδή φιλικές προς το περιβάλλον.

Η FIFA αντιλαμβανόμενη τη πρόκληση της κλιματικής αλλαγής επισήμανε την ανάγκη για δράση από όλους καθώς έχει άμεσο αντίκτυπο στην ανθρώπινη ζωή. Η FIFA είχε υποστηρίξει ότι το World Cup για το 2022 θα είναι το πρώτο Παγκόσμιο Κύπελλο που θα είναι ουδέτερο από άνθρακα. Συνεπώς, το Κατάρ με την ανάληψη του Mundial δεσμεύτηκε να τηρήσει την ουδετερότητα από άνθρακα για τη διοργάνωση του. Τα μέτρα που έλαβε το Κατάρ περιλάμβαναν ενεργειακά αποδοτικά στάδια, πιστοποίηση πράσινων κτιρίων στο σχεδιασμό, την κατασκευή, τη λειτουργία και τη μεταφορά χαμηλών εκπομπών, καθώς και πρακτικές βιώσιμης διαχείρισης απορριμμάτων. Ειδικοί και αναλυτές βάσει στοιχείων για το κλίμα του Κατάρ και των γενικότερων δράσεων του ως προς πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον δρομολόγησαν τις αντίστοιχες δράσεις για την ουδετερότητα. Τα βήματα περιλάμβαναν την κατασκευή της μεγαλύτερης φάρμας βοτάνων στον

¹¹⁹ Sport, T. (2022, December 18). *the telegraph*. Ανάκτηση από Lionel Messi made to wear traditional Arab bisht for World Cup trophy lift: <https://www.telegraph.co.uk/world-cup/2022/12/18/lionel-messi-made-wear-traditional-arab-bisht-lifts-world-cup/>

κόσμο, την ίδρυση φιλικών προς το περιβάλλον ξενοδοχείων και γηπέδων, φύτευση δέντρων, πρασίνισμα δρόμων, χρήση ηλιακής ενέργειας για τη λειτουργία των σταδίων του τουρνουά μεταξύ πολλών άλλων, σε μια πρωτοβουλία που είναι η πρώτη του είδους του παγκοσμίως.

Όλα τα γήπεδα του Παγκοσμίου Κυπέλλου έχουν λάβει το πιστοποιητικό Global Sustainability Assessment System (GSAS) με έγκριση από τη FIFA και έχουν χρησιμοποιηθεί συστήματα θερμομόνωσης και αερισμού εξοικονόμησης ενέργειας εντός των γηπέδων.

Το νερό που παράγεται από τις λειτουργίες κλιματισμού χρησιμοποιείται για την άρδευση των δέντρων που περιβάλλουν τις παιδικές χαρές. Έχουν δημιουργηθεί 850.000 τετραγωνικά μέτρα πρασίνου, σύμφωνα με το υπουργείο.

Το υπουργείο υπενθύμισε ότι τα γήπεδα με τα μέσα μαζικής μεταφοράς συνδέθηκαν για τη μείωση των εκπομπών από ιδιωτικά οχήματα κατά τη διάρκεια του τουρνουά και λάμπες εξοικονόμησης ενέργειας με το ένα τρίτο της κατανάλωσης συνηθισμένων λαμπτήρων χρησιμοποιήθηκαν για το φωτισμό των γηπέδων.

Επιπλέον, στη διαδικασία μείωσης της σκόνης και της βρωμιάς γύρω από τα γήπεδα, χρησιμοποιείται ανακυκλωμένο νερό.

Επιπρόσθετα, το Κατάρ σε συνεργασία με τον WHO και τη FIFA σε ένα κοινό έργο στόχευαν σε ένα «Healthy World Cup 2022», το οποίο προστατεύει την υγεία των παικτών, των φιλάθλων και των διοργανωτών και προβάλλει τη κουλτούρα του υγιεινού αθλητισμού.

Το έργο επιδίωκε να διασφαλίσει ότι το τουρνουά είναι ένα υγιές και ασφαλές και αποτελεί παράδειγμα που θα χρησιμοποιηθεί για να γίνουν οι μελλοντικές μεγάλες αθλητικές εκδηλώσεις υγιείς και ασφαλείς.

Οι κύριοι στόχοι του έργου ήταν να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να εφαρμόζουν υγιεινούς τρόπους ζωής ακολουθώντας μια υγιεινή διατροφή και διακοπή του καπνίσματος, και ενισχύοντας την ασφάλεια της υγείας και διασφαλίζοντας την ασφάλεια των συγκεντρώσεων και εκδηλώσεων.

Με αυτό τον τρόπο διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος ενώ εκατομμύρια άνθρωποι διαφορετικών εθνικοτήτων, φυλών και θρησκειών συγκεντρώνονται σε ένα μέρος με αρμονία, ανοχή, αγάπη και ειρήνη για να παρακολουθήσουν τους αγώνες .

Ακολουθεί εικόνα με τον πρόεδρο της FIFA, Τζιάνι Ινφαντίνο να σηκώνει την «Πράσινη Κάρτα για τον Πλανήτη», με τη δέσμευση το World Cup 2022 να είναι ουδέτερο από άνθρακα.¹²⁰

Εικόνα 1: Ο πρόεδρος της FIFA και η «Πράσινη Κάρτα για τον Πλανήτη». (I.1)¹²¹

Ωστόσο, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα σε ένα τέτοιο γεγονός προέρχονται και από τις μεταφορές, τις εγκαταστάσεις φιλοξενίας και γενικά τον τουρισμό.

¹²⁰ *Qatar tribune*. (2022, 11 30). Ανάκτηση από Qatar 2022: Most eco-friendly and healthiest World Cup ever: <https://www.qatar-tribune.com/article/35073/nation/qatar-2022-most-eco-friendly-and-healthiest-world-cup-ever>

¹²¹ Hochschule der Medien Stuttgart, D. (2022, December 19). *eufactcheck.eu*. Ανάκτηση από MOSTLY FALSE: “THE 2022 FIFA WORLD CUP IN QATAR IS FULLY CARBON-NEUTRAL”: <https://eufactcheck.eu/factcheck/mostly-false-the-2022-fifa-world-cup-in-qatar-is-fully-carbon-neutral/>

Σύμφωνα με επίσημες εκτιμήσεις το 51% των εκπομπών θα προέρχονταν από μεταφορές, χωρίς τη συμπερίληψη πτήσεων με λεωφορείο που μετέφεραν θεατές στην πόλη της ερήμου κάθε μέρα.¹²²

Οι εκτιμήσεις ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια του Mundial θα παραχθούν 3,6 εκατομμύρια τόνοι διοξειδίου του άνθρακα. Δηλαδή ξεπερνάει κατά 1,5 εκατ. τόνοι το σύνολο που παρήχθη στο τελευταίο Παγκόσμιο Κύπελλο στη Ρωσία το 2018 και περίπου 1 εκατομμύριο τόνο τις εκπομπές του Παγκοσμίου Κυπέλλου 2014 στη Βραζιλία. Επιπλέον, είναι περισσότερο από αυτό που παράγουν ορισμένες χώρες σε έναν ολόκληρο χρόνο.¹²³

Επιπρόσθετα, παρά τις εγκαταστάσεις φιλοξενίας, η ανάγκη για καταλύματα ήταν ηχηρή και φίλαθλοι χρειάστηκε να φιλοξενηθούν σε γειτονίες χώρες όπως Κουβέιτ, το Ομάν, τη Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, με αποτέλεσμα οι πτήσεις μετακίνησης να φτάνουν τις 160 πτήσεις την ημέρα. Μόνο τις δύο πρώτες εβδομάδες του Mundial, η αεροπορία αναμενόταν να παράγει μεταξύ 100.000 και 200.000 τόνους CO₂ σύμφωνα με τη γαλλική εφημερίδα Le Monde.¹²⁴

Το Κατάρ υποστήριξε ότι θα αντισταθμίσει τις εκπομπές με πιστώσεις εκπομπών. Ουσιαστικά, οι εκπομπές θα αντισταθμίζονταν με τις πιστώσεις ώστε οι εκπομπές να είναι μηδενικές. Οι διοργανωτές έπρεπε να αποκτήσουν πιστώσεις της τάξεως των 3,6 εκατομμυρίων τόνων CO₂. Σε συνεργασία με τον Οργανισμό Έρευνας και Ανάπτυξης του Κόλπου (GORD) και το GCC, δημιούργησαν πρότυπα για την αγορά άνθρακα. Το σχέδιο ήταν τουλάχιστον 1,8 εκατομμύρια αντισταθμίσεις να καταβληθούν από το GCC.

Ωστόσο, εκδόθηκαν μόνο 200.000 από τους 1,8 εκατομμύρια τόνους εκπομπών πιστώσεων ενώ κανονικά θα έπρεπε οι οργανισμοί να αγοράζουν πιστώσεις σύμφωνα με τα διεθνώς αναγνωρισμένα και ανεξάρτητα πρότυπα.

Το σύνολο των πιστωτικών αντισταθμίσεων που εκδόθηκε άγγιξε τελικά τις 544.022 αντισταθμιστικές πιστώσεις σε φιλικά προς το περιβάλλον έργα, με κάθε πίστωση να

¹²² Walsh, A. (2022, November 21). *DW*. Ανάκτηση από Is the Qatar FIFA World Cup really carbon neutral?: <https://www.dw.com/en/is-the-qatar-fifa-world-cup-really-carbon-neutral/a-63753961>

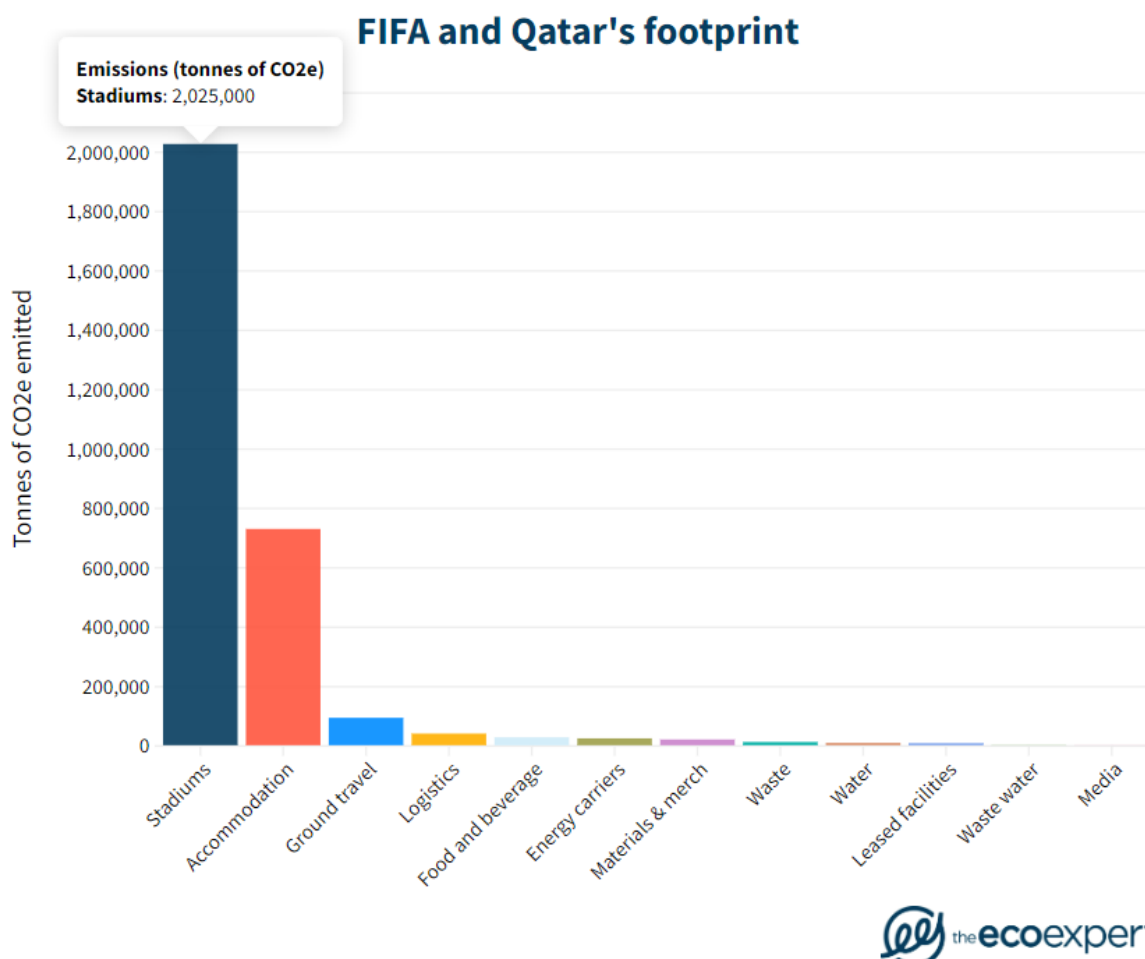
¹²³ RAJI, K. (2022, NOV 17). *EARTH ORG*. Ανάκτηση από Qatar 2022: The Environmental Cost of the FIFA World Cup: <https://earth.org/qatar-2022/>

¹²⁴ *EU factcheck eu*. (χ.χ.). Ανάκτηση από MOSTLY FALSE: “THE 2022 FIFA WORLD CUP IN QATAR IS FULLY CARBON-NEUTRAL”: <https://eufactcheck.eu/factcheck/mostly-false-the-2022-fifa-world-cup-in-qatar-is-fully-carbon-neutral/>

αντιπροσωπεύει έναν τόνο που θα εξοικονομηθεί. Αυτό είναι το 10,4% του αποτυπώματος άνθρακα του Παγκοσμίου Κυπέλλου. (Jackman, 2022)

Ακολουθεί Διάγραμμα με τις εκπομπές ανα κατηγορία.

Διάγραμμα 7: Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου 2022. (D.6)¹²⁵

Σύμφωνα με στοιχεία οι 7 αρένες παρήγαγαν περίπου 2.025 εκατομμύρια τόνους ως το τέλος του World Cup. Το Stadium 974 ενώ θα αποσυρμαλογηθεί εφόσον τελειώσει το τουρνουά, όταν

¹²⁵ Jackman, J. (2022, October 27). *the eco experts*. Ανάκτηση από The Carbon Footprint of the 2022 World Cup: <https://www.theecoexperts.co.uk/blog/world-cup-carbon-footprint>

λειτουργούσε κατά τη διάρκεια του, παρήγαγε 60% περισσότερες εκπομπές συγκριτικά με τις άλλες εγκαταστάσεις. Επίσης, υπήρχε η πεποίθηση ότι το Παγκόσμιο Κύπελλο και η FIFA θα πρέπει να θεωρηθούν υπεύθυνοι μόνο για τις εκπομπές κατά τη διάρκεια των 70 ημερών του τουρνουά ενώ οι υποδομές και οι εγκαταστάσεις έχουν διάρκεια ζωής 60 έτη, αγνοώντας το γεγονός ότι αν δεν υπήρχε η ανάληψη του Παγκοσμίου Κυπέλλου τα περισσότερα κτίρια δεν θα υπήρχαν.

Επιπρόσθετα, ανησυχία προκάλεσε και η μεγάλη χρήση ποσοτήτων νερού, δεδομένων των σπάνιων υδάτινων πόρων του Κατάρ.

Κάθε γήπεδο απαιτεί περίπου 10.000 λίτρα (2.641 γαλόνια) αφαλατωμένου νερού κάθε μέρα μόνο το χειμώνα. Συγκεκριμένα 10.000 λίτρα αφαλατωμένου νερού την ημέρα το χειμώνα και 50.000 λίτρα την ημέρα το καλοκαίρι – το οποίο έχει εκπέμψει 27.439 τόνους CO₂e συνολικά. Το μεγαλύτερο μέρος του γλυκού νερού του Κατάρ προέρχεται από μονάδες αφαλάτωσης που παράγονται σε μια ενεργοβόρα διαδικασία που χρησιμοποιεί κυρίως ορυκτά καύσιμα. Τα φυτά απελευθερώνουν επίσης αλμυρή, καυτή άλμη που είναι τοξική για τη θαλάσσια ζωή πίσω στη θάλασσα. Συνεπώς, η χρήση ορυκτών καυσίμων για την αφαλάτωση οδηγεί σε εκπομπές άνθρακα με περιβαλλοντικές συνέπειες. Επίσης γνωστός ρυπαντής του θαλάσσιου συστήματος, η αφαλάτωση απελευθερώνει άλμη - ένα διάλυμα αλμυρού νερού υψηλής συγκέντρωσης - στη θάλασσα. Για τον λόγο αυτό, όχι μόνο η αφαλάτωση θέτει σε κίνδυνο τους κοραλλιογενείς υφάλους, αλλά βλάπτει και μικρότερους θαλάσσιους οργανισμούς. Επιπλέον, λόγω του συστήματος υψηλής πίεσης που σχετίζεται με τη διαδικασία, μικροί θαλάσσιοι οργανισμοί διατρέχουν τον κίνδυνο να απορροφηθούν και να συγκρουστούν με τις σήτες του σωλήνα εισαγωγής, προκαλώντας σοβαρό τραυματισμό και θάνατο. Αν αναλογιστούμε ότι η αφαλάτωση είναι η συνηθής διαδικασία για να έχει το Κατάρ πόσιμο νερό και νερό για τη χρήση στις καλλιέργειες μπορούμε να αντιληφθούμε ότι τεραστιες ποσότητες νερού που απαιτούνται από τη χρήση 8 σταδίων και 130 προπονητηρίων από το Παγκόσμιο Κύπελλο επιδεινώνουν κατα πολύ τη κατάσταση. Το Συμβούλιο Συνεργασίας του Κόλπου (GCC) υποστηρίζει ότι εναλλακτικά η ηλιακή ενέργεια θα καθιστούσε την αφαλάτωση ως βιώσιμη λύση αλλά τη δεδομένη στιγμή που διενεργείται με τη χρήση ορυκτών καυσίμων είναι επιβλαβής για το περιβάλλον.

Τέλος, προβληματίσε αρκετά το ζήτημα των αποβλήτων. Οι διοργανωτές του World Cup δήλωσαν πως το 60% των απορριμμάτων που παρήχθησαν κατά τη διάρκεια του συμβάντος ανακυκλώθηκαν και το 40% μετατράπηκε σε ενέργεια. Ωστόσο, η καύση απορριμμάτων παράγει αέρια του θερμοκηπίου.

Κεφάλαιο 6

6.1 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, το Κατάρ είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει το νέο πρόσωπο και νομοθετικό εργασιακό καθεστώς του όμως απέτυχε . Ανέλαβε τη διοργάνωση ενός από τα μεγαλύτερα παγκόσμια γεγονότα για τη προβολή της χώρας και για να αφήσει πίσω το στίγμα τη χώρας με τους μεγάλους ρύπους και τη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιώματων. Πλέον έδειχνε ότι είχε στραφεί σε πιο βιώσιμες πρακτικές. Ωστόσο, ανέλαβε τη διοργάνωση χωρίς να έχει τις απαραίτητες υποδομές και την διάθεση για ελευθερία και σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα. Καταπάτησε δικαιώματα εργαζομένων στις υποδομές για το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου 2022, δεν σεβάστηκε όσο θα έπρεπε τα δικαιώματα των ατόμων LGBTQ, το δικαίωμα ελεύθερης έκφρασης, ακόμα και το δικαίωμα ελεύθερης βούλησης για κατανάλωση αλκοολούχων ποτών. Στηρίχθηκε στη συντηρητική κουλτούρα του. Αυτό γέννησε και απορίες στους λόγους επιλογής του απο τη FIFA για τη διοργάνωση του World Cup 2022. Μια χώρα σχετικά μικρή συγκριτικά με άλλες, χωρίς τις απαραίτητες προϋποθέσεις, με συντηρητικές αντιλήψεις που πολλές φορές γίνονται τροχοπέδι στα συμφέροντα και της ίδιας της FIFA όπως στο παράδειγμα με τη Budweiser αλλά και τις γενικότερες δηλώσεις της. Το Κατάρ είχε δηλώσει φιλικές διαθέσεις προς τα άτομα LGBTQ και σεβασμό ως προς τη κατανάλωση αλκοολ.Δηλώσεις που τελεταία στιγμή δεν τήρησε. Το ποδόσφαιρο αποτελεί το πιο γνωστό άθλημα,προάγει το ευ ζην και τη ομαδικότητα. Ένα κοινό θέαμα που ενώνει αντί να χωρίζει τους θεατές και που δεν θα έπρεπε να ταυτίζεται με πρακτικές που δυσανασχετούν ή ακόμα χειρότερα εκμεταλεύονται τον άνθρωπο. Τα ανθρώπινα δικαιώματα των εργαζόμενων δεν έγιναν αντικείμενο σεβασμού αλλά ούτε η φιλική διαχείριση του περιβάλλοντος. Επίσης δηλώσεις που δεν τηρήθηκαν. Το πρώτο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου που θα ήταν ουδέτερο από άνθρακα φαίνεται ότι δεν τα κατάφερε και συνάμα δημιούργησε ένα φαινόμενο Greenwashing. Συνεπώς, το World Cup θεωρείται Sportswashing επειδή με την ανάληψη του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου για το έτος 2022 προσπάθησε να συγκαλείψει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της χώρας και τις καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συνέβαιναν στο παρελθόν. Όμως είναι κάτι παραπάνω από αυτό. Το World Cup διοργανώθηκε στις ίδιες καταπατήσεις και με τις ίδιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις που προσπάθησε να συγκαλείψει. Επίσης, ίσως αποτελεί μια μορφή δημοσίων σχέσεων ώστε να επιβάλλει με έμμοσο τρόπο το ισχύον καθεστώς. Μέσα στη πλούσια διοργάνωση ,στις πλέον κατάλληλες υποδομές καλλιεργήθηκε το έδαφος για τη διοργάνωση

μελλοντικών εκδηλώσεων.Συνεπώς, ίσως ήταν και μια ευκαιρία για να αποκτήσει το Κατάρ τη ποδοσφαιρική αθλητική κουλτούρα που του έλειπε καθώς και την οιδόμηση που θα ευνοήσει τη πόλη με πελάτες και φιλοξενίες μελλοντικών αθλητικών γεγονότων.

Να σημειώσουμε ότι το Κατάρ έχει ως μελλοντικά σχέδια τη διοργάνωση και άλλων παγκοσμίων εκδηλώσεων. Συγκεκριμένα, η Ντόχα έχει ήδη αναλάβει την διοργάνωση των Ασιατικών Αγώνων το 2030. Επίσης, το Κατάρ μετά τα έργα που έχει οικοδομήσει με αφορμή το Mundial είναι σε θέση να υποβάλλει υποψηφιότητα και προσφορά για τη διοργάνωση μελλοντικών ευρωπαϊκών τελικών όπως της Europa League ή του Champions League.

Τέλος να επισημάνουμε ότι με το greenwashing των εκπομπών παραβιάστηκε η διάσταση E,με τον θάνατο των εργατών και τη καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αθετήθηκε η διάσταση S και με τη δωροδοκία και τη διαφθορά απαρνήθηκε τη διάσταση G. Συνεπώς, το Παγκόσμιο Κύπελλο χαρακτηρίζεται ως Sportswashing μιας και χρησιμοποιεί τη διοργάνωση των παγκοσμίων αθλητικών αγώνων ως κάλυψη των καθαρά αντίθετων πρακτικών ESG,που όμως προβάλλονται ως βιώσιμες πρακτικές και τη ταυτόχρονη επιβολή του καθεστώτος και της ιδοσυγκρατίας του Κατάρ.

6.2 Λύσεις ESG και Sportswashing

6.2.1 Θεωρητική προσέγγιση

Το ESG αρχίζει να επεκτείνεται ως όρος καταλαμβάνοντας κοινό σε παγκόσμια εμβέλεια μιας και οι ανάγκες το απαιτούν.Μεγαλύτερη αφορμή αποτέλεσε και αποτελεί η κλιματική αλλαγή, που στο όνομα της θεσπίστηκε η υποχρεωτικότητα των NDCs που είναι το εργαλείο για την επίτευξη του περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας και τον έλεγχο των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου. Η διασφάλιση του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης ζωής ζητούσαν επιτακτικά αυτό το μέτρο, που είναι μονόδρομος. Ωστόσο, ο μέσος άνθρωπος επειδή η κλιματική αλλαγή και τα μέτρα της βρίσκονται στο επίκεντρο τείνει να ταυτίζει το ESG περισσότερο με τις περιβαλλοντικά βιώσιμες λύσεις αγνοώντας τις άλλες διαστάσεις. Σε περιβαλλοντικό επίπεδο, η απαίτηση του ελέγχου των εκπομπών ρύπων από τις συμμετέχουσες χώρες στην Συμφωνία του Παρισιού αποτελεί μια καλή αρχή μιας και με την υποχρεωτικότητα θεμελιώνεται η απαίτηση. Η ύπαρξη συγκεκριμένων και καθολικών κριτηρίων είναι απαραίτητη, μιας και θα βοηθήσει τη μέτρηση της βιωσιμότητας, τη ένταση της κοινής προσπάθειας, την πλήρη κατανόηση των στόχων

και την ισότητα των χωρών. Όταν μια χώρα ή μια επιχείρηση προσφωνεί τον εαυτό της φιλική και συμμορφωμένη ως προς ESG μόνο και μόνο επειδή εφαρμόζει κάποια από τα κριτήρια των πλαισίων αναφοράς που αποτελούν την μόνη κατεύθυνση για εφαρμογή ESG, καρπώνονται τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ο όρος. Ας αναλογιστούμε όμως το υποθετικό σενάριο μιας επιχείρησης που εφαρμόζει πολλά περιβαλλοντικά κριτήρια και εισπράττει μεγάλη βαθμολογία για ESG και κερδίζει όλα τα πλεονεκτήματα που απορρέουν. Ωστόσο, οι συνθήκες εργασίας των εργαζομένων είναι άθλιες. Έστω ότι τα στοιχεία των συνθηκών εργασίας είναι φανερά, παρόλο που συχνά παραποιούνται. Η μεγάλη βαθμολογία στη διάσταση E μπορεί να εξισσοροπήσει την κακή βαθμολογία στο S και να της εξασφαλίσει μια μέτρια βαθμολογία ESG. Ωστόσο, αυτή η επιχείρηση εφαρμόζει ESG ή απλα είναι περιβαλλοντικά βιώσιμη;; Επίσης, αυτό είναι πάντα εύκολο να ελεγχθεί;; Η διαφάνεια των στοιχείων μπορεί να επιβεβαιωθεί;

Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που απορρέουν σε τέτοιες περιπτώσεις.Ο δρόμος για τον έλεγχο της περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας έχει ανοίξει με τις αναφορές CSRD. Συνεπώς, προκύπτει η ανάγκη για πιο έντονο έλεγχο εφόσον αρχίζουν και θεσπίζονται πρακτικές ελέγχου. Η διάσταση S μπορεί να ελεγχεί με κριτήρια ISO και η εταιρική διακυβέρνηση όσο αφορά τα λογιστικά και τα φορολογικά μπορεί να ελεγχεί από τα SASB. Ο προβληματισμός αρχίζει στο κατα πόσο οι εταιρείες εφαρμόζουν και τους 3 ελέγχους, και στο γεγονός ότι τα στοιχεία μπορούν να μην είναι αξιόπιστα. Οι οίκοι αξιολόγησις χρησιμοποιούν στοιχεία από τις ίδιες τις εταιρείες κυρίως, αλλά και απο εξωτερικές πηγές. Η επιχείρηση μπορεί να δώσει στοιχεία στο φως της δημοσιότητας που την βλάπτουν;; Ακόμα και οι αναφορές CSRD που είναι μια απαίτηση από τις εταιρείες για αναφορά κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας κατά πόσο μπορούν να είναι διαφανείς; Η συνεισφορά των CSRD,NDCs,ISO,SASB και των προτύπων αναφοράς είναι απεριόριστη και με τον χρόνο γίνονται πιο συγκεκριμένες οι απαιτήσεις μιας και ο όρος είναι σχετικά νέος. Βέβαια, τη δεδομένη στιγμή ο όρος μπορεί να υπόκειται σε εκμετάλλευση για προσέγγιση πελατών και επενδυτών εφόσον οι έλεγχοι δεν υφίστανται στο σημείο που θα έπρεπε και τα κριτήρια είναι προσεγγιστικά και ελεύθερα επιλογής. Συνεπώς, για κάθε διάσταση χρειάζονται συγκεκριμένες αναφορές και έλεγχοι όπως η αναφορά CSRD για τη περιβαλλοντική βιωσιμότητα, που ακόμα και αυτή αφήνει περιθώρια για μη υποβολή της ή μη βεβαιότητα αξιοπιστίας της.

Συμπερασματικά , με την ύπαρξη των CSRD,NDCs,ISO,SASB και των προτύπων αναφοράς έχει περιοριστεί το φαινόμενο της εξαπάτησης ωστόσο οι περιορισμοί πρέπει να είναι συγκεκριμένοι και καθολικοί και ο έλεγχος που διαπράτεται από εξωτερικούς φορείς να είναι διπλός καθώς θα

συγκρίνει και θα αξιολογεί τα στοιχεία που λαμβάνει από τις εταιρείες, δεν θα τα χρησιμοποιεί απλώς.Επίσης για να θεωρείται κάποια εταιρεία συμμορφωμένη ως προς ESG θα πρέπει να εφαρμόζει και τις 3 διαστάσεις,να υπάρχει ισορροπία στις βαθμολογίες και απαίτηση τήρησης και των τριών ώστε να της αποδοθεί ο όρος αφού υπάρξουν οι αντίστοιχοι έλεγχοι. Μια εταιρεία που εφαρμόζει μια διάσταση είναι βιώσιμη ως προς αυτό αλλά δεν ταυτίζεται με ESG φιλοσοφία.

6.2.2 ERP και δυνατότητες ελέγχου

Τα συστήματα ενδοεπιχειρησιακού σχεδιασμού (ERP) συνδιάζουν εσωτερικές και εξωτερικές πληροφορίες, τις οποίες ενσωματώνουν σ'έναν οργανισμό. Απασχολούνται με όλους τομείς της επιχείρησης, δηλαδή τις πωλήσεις, τη λογιστική,τα αποθέματα, τις πελατειακές σχέσεις etc.¹²⁶Ο πελάτης επιλέγει το σύστημα για τον τομέα που τον ενδιαφέρει ή επιλέγει σύστημα που παρέχει εποπτεία όλης της επιχείρησης. Μια επιχείρηση μπορεί να χρειάζεται ένα ERP μόνο παραδείγματος χάριν για τον έλεγχο των αποθεμάτων ή για ολόκληρη τη λειτουργία της επιχείρησης. Τα ERP ουσιαστικά συμβάλλουν στην αυτοματοποίηση και των έλεγχου των διαδικασιών της επιχείρησης με τη χρήση κάποιου λογισμικού και αντιστοιχως με τις ανάγκες της επιχείρησης. Επίσης, υπάρχουν πολλά ERP που δίνουν στον πελάτη τη δυνατότητα προσαρμογής ακριβώς στις ανάγκες της επιχείρησης του, με τη δημιουργία επιπρόσθετων πεδίων χωρίς να περιορίζεται στο βασικό προσφερόμενο menu. Επιπρόσθετα, τα ERP προσφέρουν έλεγχο της εταιρείας, διαφάνεια και αποτελούν δίαυλο επικοινωνίας μεταξύ των στοιχείων της και εξωτερικών φορέων. Για παράδειγμα , στην Ελλάδα μέσα στα πλαίσια του ψηφιακού μετασχηματισμού δημιουργήθηκε η πλατφόρμα των e-books στην ΑΑΔΕ, που ουσιαστικά η εταιρεία μέσω του συστήματος της παρέχει στο κράτος οικονομικά της στοιχεία (έσοδα και έξοδα) για διαφανή έλεγχο. Δηλαδή τα στοιχεία υπάρχουν ήδη στο σύστημα ERP και μπορούν με τις εκάστοτε φόρμες να μεταφερθούν αυτόματα στην ηλεκτρονική υπηρεσία της ΑΑΔΕ.

¹²⁶ ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2023, Ιουνίου 1). Ανάκτηση από Σύστημα ενδοεπιχειρησιακού σχεδιασμού:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D

Συνεπώς, οι εταιρείες ελέγχονται βάσει του συστήματος ERP, διαχειρίζονται τις διαδικασίες τους, επιβλέπουν όλα τα στοιχεία και τα τμήματα της συνεργάζονται πιο αποτελεσματικά. Όλα τα προαναφερόμενα μέσα στα πλαίσια πλήρους διαφάνειας.

Τα τελευταία χρόνια μέσα στο κλίμα βιωσιμότητας, τα ERP δίνουν απαντήσεις σε τρόπους μέτρησης, ποσοτικοποίησης και ελέγχου της εταιρείας ως προς τη βιωσιμότητα. Όπως οι οίκοι αξιολογήσεις βρήκαν τρόπο να ποσοτικοποιούν τα ποιοτικά στοιχεία της εταιρείας ώστε να προσφέρουν βαθμολογίες ως προς ESG, κατά τον ίδιο τρόπο μετρήσιμα και μη στοιχεία μέσω των ERP μπορούν να συμβάλλουν στη μέτρηση της βιωσιμότητας. Επιπρόσθετα, οι αποδόσεις KPIs που προσμετρούν τη βιωσιμότητα μπορούν να ενσωματωθούν σαν φόρμες στα ERP.

Ας μελετήσουμε ένα από τα πλέον γνωστά ERP που ασχολείται με το σύνολο των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, το SAP. Η SAP έχει ενσωματώσει αναφορές βιωσιμότητας στη δική της επιχείρηση από το 2008. Στη διάσκεψη χρηστών του Sapphire το 2020, ο Διευθύνων Σύμβουλος Christian Klein ανακοίνωσε μια στρατηγική Climate 21, στην οποία η SAP θα βοηθήσει τους πελάτες της να αντιμετωπίσουν τη βιωσιμότητα και να δημιουργήσουν σταδιακά αυτήν την πράσινη γραμμή στο S/4 Hana, τη στρατηγική της λύση ERP. Η αποστολή της SAP με το Climate 21 είναι «μηδενικές εκπομπές, μηδενικά απόβλητα και μηδενική ανισότητα». Στόχος είναι ο έλεγχος των προϊόντων και των υπηρεσιών ώστε να γίνουν πιο βιώσιμες και ταυτόχρονα να μετρούν τη βιωσιμότητα της επιχείρησης. Εκτός από την ενσωματωμένη λειτουργικότητα ERP, η SAP προσφέρει ήδη μια σειρά από γενικά προϊόντα λογισμικού βιωσιμότητας, όπως SAP Environmental Health and Safety (EHS), SAP Profitability and Performance Management (PPM) analytics και SAP Product Carbon Footprint Analytics (PCFA, η οποία εξελίσσεται σε SAP Product Footprint Management).

Η SAP κυκλοφόρησε πρόσφατα πολλά προϊόντα που έχουν σχεδιαστεί για να επιτρέπουν στις εταιρείες να αντιμετωπίζουν συγκεκριμένους στόχους βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένου του SAP Sustainability Control Tower, το οποίο παρέχει μια συνολική εικόνα και ανάλυση των στόχων βιωσιμότητας, SAP Υπεύθυνος Σχεδιασμός και Παραγωγή για την οικοδόμηση της βιωσιμότητας στο σχεδιασμό, την κατασκευή και τη διανομή προϊόντων και SAP Product Footprint Management για τη σύλληψη του συνολικού αποτυπώματος άνθρακα των προϊόντων.

Ακόμη και σχετικά μικρές αλλαγές μπορούν να προσθέσουν μεγάλα οφέλη βιωσιμότητας. Για παράδειγμα, το ERP της VAI και συστήματα όπως αυτό μπορούν να βοηθήσουν τις εταιρείες να ενοποιήσουν παραγγελίες από διάφορες τοποθεσίες, με αποτέλεσμα λιγότερες αποστολές και πιο

βελτιωμένη εφοδιαστική και οδηγώντας σε βελτιωμένη κατανάλωση καυσίμου, κατανάλωση ενέργειας και διαχείριση απορριμμάτων.

Το προϊόν S2K Analytics της VAI περιλαμβάνει αναφορές και πίνακες εργαλείων ειδικά για τη βιωσιμότητα που μπορούν να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να ενοποιήσουν τις διαδικασίες εφοδιαστικής και να μειώσουν το αποτύπωμα άνθρακα.

Επίσης, η χρήση των δυνατοτήτων της Infor για την εκτέλεση κατασκευής και ακόμη και η μεταφορά παλαιών συστημάτων ERP στο cloud μπορεί να οδηγήσει σε μαζική μείωση των απορριμμάτων.

Επιπρόσθετα, ο Jon Roskill, Διευθύνων Σύμβουλος της Acumatica, ένας εγγενής προμηθευτής ERP στο cloud , συμφώνησε ότι το cloud μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στο να βοηθήσει τις εταιρείες να επιτύχουν τους στόχους βιωσιμότητας. Η μετακίνηση ενός συστήματος ERP από ενεργειακά αναποτελεσματικούς διακομιστές παλαιού τύπου σε διακομιστές cloud υψηλής απόδοσης μπορεί να μειώσει τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο μιας εταιρείας έως και 72%.¹²⁷

Συμπερασματικά, τα ERP βαδίζουν προς τη διαχείριση της βιωσιμότητας μιας επιχείρησης εκτός από τη γενική διοίκηση της και ταυτόχρονα την παροχή αναφορών βιωσιμότητας που ειδικά με τη CSRD θα είναι απαραίτητες. Επιπρόσθετα , ενσωματώνουν τον παράγοντα ESG στη λειτουργία της επιχείρησης υπόσχοντας βιώσιμες επιχειρήσεις.

6.2.3 Τεχνική προσέγγιση στο Sportswashing του Παγκοσμίου Κυπέλλου

Το Sportswashing θα μπορούσε να καταπολεμηθεί και με κανόνες και αυστηρούς ελέγχους. Όταν πρόκειται για διοργάνωση παγκοσμίων γεγονότων όπως το Παγκόσμιο Κύπελλο 2022, μπορεί να υπάρξει αξιολόγηση των συνθηκών διοργάνωσης και αποκλεισμό της χώρας από μελλοντικές διοργανώσεις σε περίπτωση αποτυχίας. Μία τεχνική λύση που προτείνεται από ορισμένες εταιρείες είναι η αξιοποίηση συστημάτων ERP στην κατεύθυνση που έχουν τη δυνατότητα να συλλέγουν όλα τα δεδομένα ενός οργανισμού και αναλύοντάς τα να βρίσκουν πιο βιώσιμες λύσεις, να μετρούν τη βιωσιμότητα αλλά και να παρέχουν διαφάνεια. Γενικότερα, πολλές αθλητικές ομάδες χρησιμοποιούν ERP, συνεπώς και ένα γεγονός θα μπορούσε να γίνει αντικείμενο διαχείρισης μέσω

¹²⁷ O'Donnell, J. (2022, Feb 04). *techtarget*. Ανάκτηση από ERP critical to achieving sustainability goals in 2022: <https://www.techtarget.com/searcherp/feature/ERP-critical-to-achieving-sustainability-goals>

ERP. Έξαλλου τέτοιες μεγάλες διοργανώσεις έχουν και διάρκεια στο χρόνο.Ας αναφερθούμε συγκεκριμένα στο Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου.Η FIFA επιλέγει την χώρα φιλοξενίας. Η χώρα φιλοξενίας χρησιμοποιεί ένα ERP για τη διαχείριση του Παγκοσμίου Κυπέλλου. Σε πρώτη φάση, γίνεται καταχώρηση των στοιχείων που αφορούν το Παγκόσμιο Κύπελλο. Δηλαδή, τα οικονομικά στοιχεία που θα πρέπει να συμμορφώνονται με τα IFRS και τα GAAP της χώρας υποδοχής, τις πώλησεις των εισιτηρίων,αναμνηστικών,και οτιδήποτε μπορεί να πωλείται μέσω του World Cup, τις αγορές των πρώτων υλών, τις τραπεζικές συναλλαγές,τα αποθέματα, τις πηγές, τα έργα,το ανθρώπινο δυναμικό , τις πελατειακές σχέσεις που θα αφορούν τα άτομα που σχετίζονται με το Παγκόσμιο Κύπελλο όπως τους χορηγούς, τα λογιστικά, τη βιωσιμότητα . Τα οικονομικά και τα λογιστικά στοιχεία θα προκύπτουν από τα έσοδα και έξοδα των έργων και θα υπολογίζονται βάση τιμολόγιων και στη συνέχεια θα μοιράζονται με τη FIFA αναλόγως τη συνεισφορά και τη συμφωνία.Από τη φόρμα των αγορών και των πρώτων υλών θα γίνεται διαχείριση αυτών τόσο κατά τη χρήση όσο και μετά απο αυτή ώστε να ελέγχεται το αποτύπωμα του άνθρακα και τα απόβλητα που θα προκύψουν ώστε να μπορεί να γίνει αντίστοιχη διαχείριση τους. Από τη φόρμα των πωλήσεων επίσης θα προκύπτουν τα έσοδα καθώς και η διαχείριση των αποθεμάτων που θα απομείνουν στο τέλος του Παγκοσμίου Κυπέλλου. Στη φόρμα έργων θα υπολογίζονται οι πρώτες ύλες που αναλώθηκαν, το έργο που χρησιμοποιήθηκαν , το προσωπικό που απασχολήθηκε και το αποτύπωμα του άνθρακα που προέκυψε. Στη φόρμα τραπεζικές συναλλαγές θα υπάρχουν οι συμφωνίες με τις τράπεζες, αν υπάρχει κάποιος δανεισμός για την διοργάνωση καθώς και ο έλεγχος των καταθέσεων των πληρωμών μέσω λογαριασμών,επιταγών ή μετρητών. Στη φόρμα για το ανθρώπινο δυναμικό θα υπάρχουν όλοι οι υπάλληλοι, το οργανόγραμμα, το έργο που απασχολήθηκαν,η ειδικότητάς τους καθώς και όλα τα προσωπικά στοιχεία που χρειάζονται για την απασχόληση τους. Στη φόρμα βιωσιμότητας θα υπάρχουν οι διαστάσεις ESG που θα ενημερώνονται με στοιχεία που προκύπτουν από τις υπόλοιπες φόρμες σε κάθε στάδιο διαδικασίας, δηλαδή από την αρχή των εισροών πόρων στο σύστημα ως την εκροή τους και τα εναπομείναντα αποθέματα. Από κάθε δραστηριότητα θα υπολογίζεται το αποτύπωμα άνθρακα, από την αγορά των πρώτων υλών, κατά τη διάρκεια του έργο και ως το τέλος του. Ταυτόχρονα, θα μπορεί να γίνει διαχείριση των αποβλήτων με το πέρας των εργασιών. Θα ελέγχονται οι ώρες εργασίας, οι μισθοί, θα υπάρχει διαφάνεια στοιχεία για τα στοιχεία των εραζομένων καθώς και το έργο απασχόλησης τους.

Οι φόρμες θα συνδέονται σχεσιακά μεταξύ τους.

Η διαδικασία αυτή θα επιτρέψει στη διοργάνωση να ελέγχει ανά πάσα ώρα το στάδιο των εργασιών καθώς και τα επίπεδα βιωσιμότητας και θα μπορεί να μειώσει εργασίες ή να τροποποιήσει δράσεις αν διαπιστώσει υπέρβαση των ορίων.

Η σχεσιακή σχέση των φορμών θα επιτρέπει τον ακριβή υπολογισμό του αντίκτυπου της κάθε δράσης στα βιώσιμα κριτήρια που έχουμε θέσει. Δεδομένου ότι όπως προείπαμε βασικό είναι να υπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια καθολικά εφαρμοσμένα και όχι προσεγγιστικά, που θα ρυθμίζουν τις απαιτήσεις από τη διοργάνωση. Δηλαδή, οι χώρες να θεσπίσουν συγκεκριμένες δράσεις και περιορισμούς, οι οποίοι αυστηρά θα ακολουθούνται και θα πρέπει να τηρούνται και από τις χώρες υποδοχής γεγονότων ανεξαρτήτως πεποιθήσεων και κουλτούρας εφόσον συμμετέχουν σε συμφωνίες και δράσεις υπό αυτούς τους όρους. Δεν θα πρέπει να υπάρχουν εξαιρέσεις. Θα πρέπει να κυριαρχεί το αίσθημα δικαιοσύνης, ισότητας και κοινής δράσης.

Η ανάγκη για έλεγχο της βιωσιμότητας κυρίως σε ότι αφορά κοινές δράσεις είναι βασική προϋπόθεση.

Με το σύστημα ERP προσαρμοσμένο στις ανάγκες του World Cup θα έχουμε διαφάνεια και υπολογισμό της βιωσιμότητας δεδομένου ότι ακόμα και η η FIFA στρέφεται σε World Cup χωρίς αποτύπωμα άνθρακα. Επίσης, με το πέρας του Παγκοσμίου Κυπέλλου θα βγαίνουν αναφορές βιωσιμότητας που θα υπολογίζουν αν εκπλήρωσε τους στόχους που έθεσε και τους κανονισμούς και περιορισμούς που έχουν συμφωνηθεί από τις χώρες για την διοργάνωση αλλά και το γενικότερο πλαίσιο απαιτήσεων που έχουν από τη χώρα. Σε περίπτωση που η απάντηση είναι αρνητική θα πρέπει αυστηρά να λογοδοτήσει και να υπάρχουν κηρώσεις και πιθανοί αποκλεισμοί από μελλοντικές διοργανώσεις. Οι πρακτικές εξαπάτησης θα πρέπει να εξαλειφθούν. Οι τιμωρίες σε δράσεις που γίνονται με δόλο οδηγούν σε συμμόρφωση αντί παράλειψη. Αν συντονιστούν οι χώρες και οι άνθρωποι το βιώσιμο μέλλον δεν θα αποτελεί μακρινό η ανέφικτο στόχο. Το χρήμα χωρειά μπροστά στην ανθρώπινη ζωή. Ο πλανήτης και οι άνθρωποι χρειάζονται αγάπη, φροντίδα και έμπρακτες δράσεις.

Βιβλιογραφία

Ξένη Βιβλιογραφία

(2019, Δεκέμβριος 12). Ανάκτηση από Πρωτόκολλο του Μόντρεαλ για τις ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4413653>

ALJAZEERA. (2022, Nov 20). Ανάκτηση από FIFA earns record \$7.5bn revenue for Qatar World Cup: <https://www.aljazeera.com/sports/2022/11/20/fifa-revenue-hits-7-5b-for-current-world-cup-period>

Amnesty International. (χ.χ.). Ανάκτηση από QATAR 2022: <https://www.amnesty.org/en/location/middle-east-and-north-africa/qatar/report-qatar/>

aplanet. (2023, March 03). Ανάκτηση από SFDR: what is it and how does it affect your organisation?: <https://aplanet.org/resources/sfdr/>

ATHEXGROUP. (χ.χ.). Ανάκτηση από Οδηγός Δημοσιοποίησης Πληροφοριών ESG του Χρηματιστηρίου Αθηνών: <https://www.athexgroup.gr/el/esg-sustainability>

Berry, I. (2021, October 21). *Sustainability*. Ανάκτηση από Top 10 Greenest Countries: <https://sustainabilitymag.com/top10/top-10-greenest-countries-2>

britannica. (χ.χ.). Ανάκτηση από Government and society: <https://www.britannica.com/place/Qatar/International-scrutiny-and-rift-with-Arab-allies>

Cam Simpson, A. R. (χ.χ.). *Bloomberg UK*. Ανάκτηση από MSCI, the largest ESG rating company, doesn't even try to measure the impact of a corporation on the world. It's all about whether the world might mess with the bottom line.: <https://www.bloomberg.com/graphics/2021-what-is-esg-investing-msci-ratings-focus-on-corporate-bottom-line/>

Climate Trade. (2021, May 17). Ανάκτηση από Which countries are the world's biggest carbon polluters?: <https://climatetrade.com/which-countries-are-the-worlds-biggest-carbon-polluters/>

CNBC. (13, JULY 2022). Deforestation in Brazilian Amazon hits tragic record in 2022.

Colorado Capital MANAGEMENT Enriching Lives. (2022, September 14). Ανάκτηση από The Pros and Cons of ESG Investing: <https://coloradocap.com/blog/pros-cons-esg-investing/>

Commetric. (2022, Feb 11). Ανάκτηση από Will Handling “Sportswashing” Become PR Priority? Analysing the Media Debate Around Countries, Teams and Brands: <https://commetric.com/2022/02/11/will-handling-sportswashing-become-pr-priority-analysing-the-media-debate-around-countries-teams-and-brands/>

COMMISSION, EUROPEAN. (2022, MAY 18). REPowerEU: A plan to rapidly reduce dependence on Russian fossil fuels and fast forward the green transition.

Corporate sustainability reporting. (χ.χ.). Ανάκτηση από European Commission: https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en

Creek, S. (2022, 12 18). *The Sporting News*. Ανάκτηση από Qatar 2022 World Cup cost: How much money has been paid out by hosts on the most expensive FIFA men's tournament ever: <https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/cost-world-cup-qatar-how-much-paid-fifa-most-expensive-2022/i69pi7uree5ctahcjyuzd9fn>

Crowell. (2015, december 15). Ανάκτηση από The Paris Agreement on Climate Change: A Practical Guide: <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/the-paris-agreement-on-climate-change-a-practical-guide>

Cutting EU greenhouse gas emissions: national targets for 2030. (2023, March 14). Ανάκτηση από News European Parliament: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180208STO97442/cutting-eu-greenhouse-gas-emissions-national-targets-for-2030>

Dart, T. (2022, Nov 27). *the guardian*. Ανάκτηση από How many migrant workers have died in Qatar? What we know about the human cost of the 2022 World Cup: <https://www.theguardian.com/football/2022/nov/27/qatar-deaths-how-many-migrant-workers-died-world-cup-number-toll>

Deborah Lawrence, M. C. (2022, March 24). The Unseen Effects of Deforestation: Biophysical Effects on Climate. *FRONTIERS*, σ. 13.

deliciousdoor. (2022, August 18). Ανάκτηση από What is Healthwashing? Real Examples of Healthwashing in 2022: <https://www.deliciousdoor.com/blogs/1/healthwashing-examples>

directores, c. d. (2022, agosto 26). *circulo de directores*. Ανάκτηση από ¿ESG, una brújula sin norte?: <http://www.circulodedirectores.org/2022/08/26/esg-una-brujula-sin-norte/>

DOUGLAS-WRIGHT, D. (2021, September 23). *tpo*. Ανάκτηση από How are ESG ratings calculated?: <https://www.theprivateoffice.com/insights/how-are-esg-ratings-calculated>

ENGINEERING, KEIKEN. (χ.χ.). How industries can reduce water pollution more effectively. Madrid.

envinow. (2021, Μαρτίου 10). Ανάκτηση από Τι είναι το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ;:

<https://www.envinow.gr/post/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CF%83%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%89%CE%BC%CE%AC%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B5%CE%B>

ESG INVESTING . (2022, April 22). Ανάκτηση από Qatar is Building a Sustainable and Resilient Future:

<https://esginvest.co/qatar-is-building-a-sustainable-and-resilient-future/>

EU factcheck eu. (χ.χ.). Ανάκτηση από MOSTLY FALSE: “THE 2022 FIFA WORLD CUP IN QATAR IS

FULLY CARBON-NEUTRAL”: <https://eufactcheck.eu/factcheck/mostly-false-the-2022-fifa-world-cup-in-qatar-is-fully-carbon-neutral/>

EURONEXT CORPORATE SERVICES. (2022, November 28). Ανάκτηση από 5 Steps To Creating An ESG

Strategy That Will Impress Investors: <https://www.corporateservices.euronext.com/blog/esg/how-to-create-esg-strategy>

European Commission. (χ.χ.). Ανάκτηση από A European Green Deal: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission. (χ.χ.). Ανάκτηση από European Climate Law: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/european-green-deal/european-climate-law_en

European Commission. (χ.χ.). Ανάκτηση από A European Green Deal: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

European Commission. (χ.χ.). Ανάκτηση από EU taxonomy for sustainable activities:

https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

EUROPEAN COUNCIL. (2022). *Fit for 55*.

European Council. (2022, November 9). Paris Agreement on climate change.

European Environment Agency. (2008, May 16). Air pollution. Europe. Ανάκτηση από

<https://www.eea.europa.eu/themes/air/intro>

European Environment Agency. (2022, August 12). Policy context. Copenhagen . Ανάκτηση από

<https://www.eea.europa.eu/themes/air/policy-context>

FORUM, W. E. (2022, OCTOBER 17). 6 charts that show the state of biodiversity and nature loss - and how we can go 'nature positive.

Garrett, C. (2022, 01 11). *climate consulting selectra*. Ανάκτηση από Greenwashing: definition and examples: <https://climate.selectra.com/en/environment/greenwashing>

Georg Kell. (2018, July 11). *Forbes*. Ανάκτηση από The Remarkable Rise Of ESG: <https://www.forbes.com/sites/georgkell/2018/07/11/the-remarkable-rise-of-esg/>

Government Communications Office. (χ.χ.). Ανάκτηση από Environment and Sustainability: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj0ob--uz-AhWLRfEDHb1-Ae8QFnoECAsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gco.gov.qa%2Fen%2Ffocus%2Fenvironment-and-sustainability%2F&usg=AOvVaw0PqwqlhlaZuvYkUwqEL5w6>

greenly.resources. (2023, March 28). Ανάκτηση από What is the Non-Financial Reporting Directive (NFRD)?: <https://greenly.earth/en-us/blog/company-guide/what-is-the-non-financial-reporting-directive-nfrd>

Gulf times. (2021, OCTOBER 31). Ανάκτηση από QNE a key milestone in country's mission to protect environment: <https://www.gulf-times.com/story/703563/qne-a-key-milestone-in-countrys-mission-to-protect-environment>

Haoran Yang, L. L. (2022). Effects of Water Pollution on Human Health and Disease Heterogeneity: A Review. *Frontiers in Environmental Science*, 1.

Hope, B. (2022, March 07). *A beginner's guide to developing your company's ESG strategy*. Ανάκτηση από Sustainability: <https://sustainabilitymag.com/sustainability/a-beginners-guide-to-developing-your-companys-esg-strategy-environmental-social-governance>

huffingtonpost. (2022, 11 22). Ανάκτηση από Alcohol: Prohibition and how it applies in the Islamic world and the World Cup in Qatar: https://www.huffingtonpost.gr/entry/alkool-e-apayoreese-kai-pos-efarmozetai-ston-islamiko-kosmo-kai-sto-moential-toe-katar_gr_637b991de4b06d5b6097b875

IBM. (χ.χ.). Ανάκτηση από The EU's Corporate Sustainability Reporting Directive explained: <https://www.ibm.com/blog/eu-csrd-explained/>

Ibrahim, M. (2021, August 12). *dohanews*. Ανάκτηση από Here are the steps Qatar is taking to slip from 'worst sustainability, air quality' ranks: https://dohanews.co/here-are-the-steps-qatar-is-taking-to-slip-from-worst-sustainability-air-quality-ranks/_%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7

IEA. (2022, OCTOBER 27). World Energy Outlook 2022 shows the global energy crisis can be a historic turning point towards a cleaner and more secure future.

iloveqatar.net. (2022, October 10). Ανάκτηση από Qatar Sustainability Week 2022: <https://www.iloveqatar.net/events/community/qatar-sustainability-week-2022>

Περιβαλλοντική, Κοινωνική & Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG):Μελέτη περίπτωσης στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

international Bar Association. (χ.χ.). Ανάκτηση από FIFA 2022 World Cup: Qatar's preparation and legislation: <https://www.ibanet.org/article/9B1C360C-10EC-4400-B380-FB7132F83451>

International Electrotechnical Commission. (χ.χ.). Ανάκτηση από International standard (IS): <https://www.iec.ch/publications/international-standards>

investmentofficer. (2021, May 10). Ανάκτηση από Morningstar: Which Countries Lead on ESG?: <https://www.investmentofficer.lu/en/partners/morningstar/morningstar-which-countries-lead-esg>

Ioanes, E. (2022, Dec 3). *Vox.* Ανάκτηση από Qatar's anti-LGBTQ policies, explained: <https://www.vox.com/2022/12/3/23477966/qatar-anti-lgbtq-fifa-world-cup>

Jake Wojtowicz, K. F. (2022, November 20). *liberal currents.* Ανάκτηση από Sportswashing: What It Is, Who Does It, and How to Stop It: <https://www.liberalcurrents.com/sportswashing-what-it-is-who-does-it-and-how-to-stop-it%EF%BF%BC/>

jamaica observer. (2022 , Dec 20). Ανάκτηση από World Cup 2022: A cost-benefit analysis: <https://www.jamaicaobserver.com/columns/world-cup-2022-a-cost-benefit-analysis/>

kariera.gr. (2022, Ιουνίου 02). Ανάκτηση από Τι είναι το ESG και πώς υιοθετείται από τις ελληνικές επιχειρήσεις: <https://resources.kariera.gr/el/blog/what-is-esg/>

Kerner, S. M. (2023, April). *techtarget.* Ανάκτηση από greenwashing: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/greenwashing>

Longley, R. (χ.χ.). *Eferrit.* Ανάκτηση από Το Τέλος του Απαρτχάιντ της Νότιας Αφρικής: <https://el.eferrit.com/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CE%B1%CF%80%CE%B1%CF%81%CF%84%CF%87%CE%AC%CE%B9%CE%BD%CF%84-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1%CF%82/>

MACLYN. (2021, JULY 20). What Is Community Relations and Why Is It Important? *MACLYN*, σ. 1.

Maria Castañón Moats, P. D. (2023, June 5). *Harvard Law School Forum on Corporate Governance.* Ανάκτηση από ESG Ratings: A Compass without Direction: <https://corpgov.law.harvard.edu/2022/08/24/esg-ratings-a-compass-without-direction/>

Mathis, S. (2022, july). *environmental, social and governance (ESG).* Ανάκτηση από TechTarget: <https://www.techtarget.com/whatis/definition/environmental-social-and-governance-ESG>

Miller, N. (2023, May 30). *CFI.* Ανάκτηση από ESG Score: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/esg/esg-score/>

Περιβαλλοντική, Κοινωνική & Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG):Μελέτη περίπτωσης στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

Mohamed, H. (2022, Nov 16). *ALJAZEERA*. Ανάκτηση από Is Qatar ready to host the World Cup 2022?: <https://www.aljazeera.com/news/2022/11/16/is-qatar-is-ready-to-host-the-world-cup>

MSCI. (χ.χ.). The Evolution of ESG Investing. New York. Ανάκτηση από The Evolution of ESG Investing: <https://www.msci.com/esg-101-what-is-esg/evolution-of-esg-investing>

NORTH STAR. (2022, September 14). Ανάκτηση από THE GOOD AND BAD OF ESG INVESTING: <https://www.northstarplanners.com/new-blog/the-good-and-bad-of-esg-investing>

Nyenrode Business Universiteit . (2022 , November 24). Seven competences of ESG leaders.

O'Donnell, J. (2022, Feb 04). *techtarget*. Ανάκτηση από ERP critical to achieving sustainability goals in 2022: <https://www.techtarget.com/searcherp/feature/ERP-critical-to-achieving-sustainability-goals>

ORGANIZATION, W. H. (2022, November 7). Statement – Climate change is already killing us, but strong action now can prevent more deaths.

Plaut, A. (2022 , October 24). *The Motley Fool*. Ανάκτηση από What Is an ESG Rating? Here's how companies earn ESG scores and how those scores can help you invest better.: <https://www.fool.com/investing/stock-market/types-of-stocks/esg-investing/esg-rating/>

Prof. Jeffrey Sachs, P. C. (2021, June 14). *SustainableDevelopment Report*. Ανάκτηση από Sustainable Development Report 2021: <https://www.sdindex.org/reports/sustainable-development-report-2021/>

pwc. (2023, April 04). Ανάκτηση από Qatar's progressive ESG journey: PwC report highlights key developments and future plans: <https://www.pwc.com/m1/en/media-centre/2023/qatars-progressive-esg-journey-key-developments-and-future-plans.html>

Qatar tribune. (2022, 11 30). Ανάκτηση από Qatar 2022: Most eco-friendly and healthiest World Cup ever: <https://www.qatar-tribune.com/article/35073/nation/qatar-2022-most-eco-friendly-and-healthiest-world-cup-ever>

RAJI, K. (2022, NOV 17). *EARTH ORG* . Ανάκτηση από Qatar 2022: The Environmental Cost of the FIFA World Cup: <https://earth.org/qatar-2022/>

Reuter (77)Rhodes, C. (2010, Oct 2). *sportslens*. Ανάκτηση από Why On Earth Do Countries Want To Host The FIFA World Cup?: <https://sportslens.com/news/why-on-earth-do-countries-want-to-host-the-fifa-world-cup/>

Robinson, K. (2022, November 18). *cfr*. Ανάκτηση από What Is the Kafala System?: <https://www.cfr.org/background/what-kafala-system>

S&P GLOBAL. (2020, Feb 24). What is the “G” in ESG?

Skey, M. (2022, December 6). *Ise*. Ανάκτηση από Sportswashing?: how the washing metaphor evolved beyond the idea of a cover-up: <https://blogs.lse.ac.uk/businessreview/2022/12/06/sportswashing-how-the-washing-metaphor-evolved-beyond-the-idea-of-a-cover-up/>

SOLUTIONS, C. F. (χ.χ.). Controlling Industrial Greenhouse Gas Emissions.

Sport, T. (2022, December 18). *the telegraph*. Ανάκτηση από Lionel Messi made to wear traditional Arab bisht for World Cup trophy lift: <https://www.telegraph.co.uk/world-cup/2022/12/18/lionel-messi-made-wear-traditional-arab-bisht-lifts-world-cup/>

SSBM GENEVA. (2022, DEC 6). Ανάκτηση από Is the FIFA World Cup 2022 in Qatar profitable?: <https://www.ssbm.ch/blog/is-the-fifa-world-cup-2022-in-qatar-profitable/>

Sustainable development goals knowledge platform. (χ.χ.). Ανάκτηση από Qatar: <https://sustainabledevelopment.un.org/memberstates/qatar>

Sustainable Development Report. (χ.χ.). Ανάκτηση από Rankings: <https://dashboards.sdindex.org/rankings>

SYED, A. (2022, NOVEMBER 18). *THE*. Ανάκτηση από Beer Is Giving Qatar a Headache. Now, the Country Is Banning Alcohol at World Cup Stadiums: <https://time.com/6235017/qatar-bans-alcohol-world-cup-stadiums/>

Szyndlar, M. (2022, November 17). Customer Satisfaction: Why It's Important in 2023. *survicate*, σ. 1.

THE ENGAGE BLOG. (2021, MAY 6). Ανάκτηση από A History of How Modern ESG Came to Be: <https://npengage.com/companies/esg-history/>

The New York Times. (2022, Dec 14). Ανάκτηση από The Qatar World Cup Is Peak 'Sportswashing.' But Will It Work?: <https://www.nytimes.com/2022/12/14/opinion/world-cup-qatar-sportswashing.html>

UNCTAD. (2022, November 11). UN agencies at COP27 urge action to tackle impact of plastic on climate.

UNDP. (χ.χ.). Ανάκτηση από THE SDGS IN ACTION : <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>

UNICEF. (2021, June 9). Child labour rises to 160 million – first increase in two decades. *UNICEF*.

United Nations. (χ.χ.). Ανάκτηση από Member States: <https://www.un.org/en/about-us/member-states>

United Nations . (χ.χ.). Why 2022 will matter for climate action.

United Nations Climate Change. (χ.χ.). Ανάκτηση από Nationally Determined Contributions (NDCs)-The Paris Agreement and NDCs: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/nationally-determined-contributions-ndcs>

Walsh, A. (2022, November 21). *DW*. Ανάκτηση από Is the Qatar FIFA World Cup really carbon neutral?: <https://www.dw.com/en/is-the-qatar-fifa-world-cup-really-carbon-neutral/a-63753961>

What is carbon neutrality and how can it be achieved by 2050? (2023, April 12). Ανάκτηση από News European Parliament: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20190926STO62270/what-is-carbon-neutrality-and-how-can-it-be-achieved-by-2050>

What is CCUS. (χ.χ.). Ανάκτηση από Research Coordination Network: <https://www.aiche.org/ccusnetwork/what-ccus>

Wikipedia. (χ.χ.). Ανάκτηση από Sustainability reporting: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainability_reporting

WIKIPEDIA. (2022, November 3). World Wide Fund for Nature. Ανάκτηση από World Wide Fund for Nature

WIKIPEDIA. (2023, May 8). Ανάκτηση από Clean Development Mechanism: https://en.wikipedia.org/wiki/Clean_Development_Mechanism

WIKIPEDIA. (2023, February 16). Ανάκτηση από Sustainable Stock Exchanges Initiative: https://en.wikipedia.org/wiki/Sustainable_Stock_Exchanges_Initiative

WIKIPEDIA. (2023, June 7). Ανάκτηση από Sportswashing: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sportswashing>

William Morris, E. V. (χ.χ.). Tax is a crucial part of the ESG conversation. *pwc*.

WORLD BANK BLOGS. (2017, FEBRUARY 16). Ανάκτηση από International transfers of mitigation to achieve the goals of the Paris Agreement: <https://blogs.worldbank.org/developmenttalk/international-transfers-mitigation-achieve-goals-paris-agreement>

WORLD ECONOMIC FORUM. (2022, September 16). Modern slavery is increasing – 1 in every 150 people are victims. *WORLD ECONOMIC FORUM*.

Younes, R. (2022, July 7). *Human Rights Watch*. Ανάκτηση από A World Cup of Shame: FIFA Fails LGBT Rights Test in Qatar: <https://www.hrw.org/news/2022/07/07/world-cup-shame-fifa-fails-lgbt-rights-test-qatar>

zawya. (2022, August 17). Ανάκτηση από New ESG intelligence report on Qatar shows how the country is addressing environment and social challenges: <https://www.zawya.com/en/press-release/research-and-studies/new-esg-intelligence-report-on-qatar-shows-how-the-country-is-addressing-environment-and-social-challenges-r5f4x60e>

Ελληνική Βιβλιογραφία

Αέρια του θερμοκηπίου. (2023, Μαρτίου 16). Ανάκτηση από Βικιπαίδεια: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%AD%CF%81%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%BF%

CF%85_%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CE%B7%CF%80%CE%AF%CE%BF%CF%85

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2023, Ιουνίου 4). Ανάκτηση από Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου 2022: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF_%CE%9A%CF%8D%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%BF_%CE%A0%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CF%86%CE%B1%CE%AF%CF%81%CE%BF%CF%85_2022

Βικιπαίδεια. (2022, Νοεμβρίου 30). Ανάκτηση από Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%A0%CE%BB%CE%B1%CE%AF%CF%83%CE%B9%CE%BF_%CF%84%CF%89%CE%BD_%CE%97%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CF%89%CE%BD_%CE%95%CE%B8%CE%BD%CF%8E%CE%BD_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%C

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2022, Σεπτεμβρίου 26). Ποιότητα του νερού.

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2023, Μαρτίου 11). Ανάκτηση από Κατάρ: <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81>

ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ. (2023, Ιουνίου 1). Ανάκτηση από Σύστημα ενδοεπιχειρησιακού σχεδιασμού: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%8D%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BC%CE%B1_%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CE%BF%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%BF%CF%8D_%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D

Βικιπαίδεια. (2023, Μαΐου 10). Ανάκτηση από Συμφωνία του Παρισιού: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A3%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A0%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B9%CE%BF%CF%8D

Εταιρική κοινωνική ευθύνη. (χ.χ.). Ανάκτηση από ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ: https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CF%84%CE%B1%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE

ΜΑΥΡΟΓΙΩΡΓΗ, Φ. (2021, ΙΟΥΛΙΟΥ 22). *ESG STORIES*. Ανάκτηση από Ποιοι κλάδοι τηρούν περισσότερο τα κριτήρια ESG στην Ελλάδα;: <https://www.esgstories.gr/business-esg/poioi-kladoi-tiroy-n-perissotero-ta-kritiria-esg-stin-ellada>

Σιγαλού, Μ. Ι. (2022, Οκτωβρίου 12). *athensvoice*. Ανάκτηση από Επιχειρήσεις και πρακτικές ESG: <https://www.athensvoice.gr/epikairo-tita/ellada/774408/epiheiriseis-kai-praktikes-esg/>

Περιβαλλοντική, Κοινωνική & Εταιρική Διακυβέρνηση (ESG): Μελέτη περίπτωσης στο Παγκόσμιο Κύπελλο 2022

Φαμελιάρη, Σ. (2021, Οκτωβρίου 29). *COP26: 5+1 ερωτήσεις και απαντήσεις*. Ανάκτηση από Greenpeace: <https://www.greenpeace.org/greece/issues/klima/45590/cop26-erotiseis-kai-apantiseis/>

Εικόνες

Hochschule der Medien Stuttgart, D. (2022, December 19). *eufactcheck.eu*. Ανάκτηση από MOSTLY FALSE: “THE 2022 FIFA WORLD CUP IN QATAR IS FULLY CARBON-NEUTRAL”:
<https://eufactcheck.eu/factcheck/mostly-false-the-2022-fifa-world-cup-in-qatar-is-fully-carbon-neutral/>

Διαγράμματα

Wolfgang Schlaffer, T. C. (2020, 03 18). *banking hub by zed*. Ανάκτηση από ESG investing: the rise of a new standard: <https://www.bankinghub.eu/research-markets/esg-investments-current-trends>

new money. (2022, ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 16). Ανάκτηση από ΕΕ: Κάτω από τα προ πανδημίας επίπεδα οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (γραφήματα): <https://www.newmoney.gr/roh/palmos-oikonomias/energeia/ee-kato-apo-ta-pro-pandimias-epipeda-i-ekpompes-aerion-tou-thermokipiou-grafimata/>

Green, I. (2022, April 19). *ESGgo*. Ανάκτηση από The ESG Data Challenge: <https://www.esggo.com/blog/the-esg-data-challenge>

directores, c. d. (2022, agosto 26). *circulo de directores*. Ανάκτηση από ¿ESG, una brújula sin norte?: <http://www.circulodedirectores.org/2022/08/26/esg-una-brujula-sin-norte/>

(χ.χ.). Ανάκτηση από Air Pollution in Qatar: <https://aqicn.org/country/qatar/>

Jackman, J. (2022, October 27). *the eco experts*. Ανάκτηση από The Carbon Footprint of the 2022 World Cup: <https://www.theecoexperts.co.uk/blog/world-cup-carbon-footprint>

Atkins, R. (2022, Nov 20). *Twitter*. Ανάκτηση από Tweet: <https://twitter.com/BBCRosAtkins/status/1594263661019029510>

Πίνακες

News European Parliament . (2023, 03 14). Ανάκτηση από Cutting EU greenhouse gas emissions: national targets for 2030: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180208STO97442/cutting-eu-greenhouse-gas-emissions-national-targets-for-2030>

You Exec. (χ.χ.). Ανάκτηση από Economics of Qatar 2022 FIFA World Cup: <https://youexec.com/reports/the-economics-of-the-2022-world-cup>

Creek, S. (2022, 12 18). *The Sporting News*. Ανάκτηση από Qatar 2022 World Cup cost: How much money has been paid out by hosts on the most expensive FIFA men's tournament ever: <https://www.sportingnews.com/us/soccer/news/cost-world-cup-qatar-how-much-paid-fifa-most-expensive-2022/i69pi7uree5ctahcjyuzd9fn>